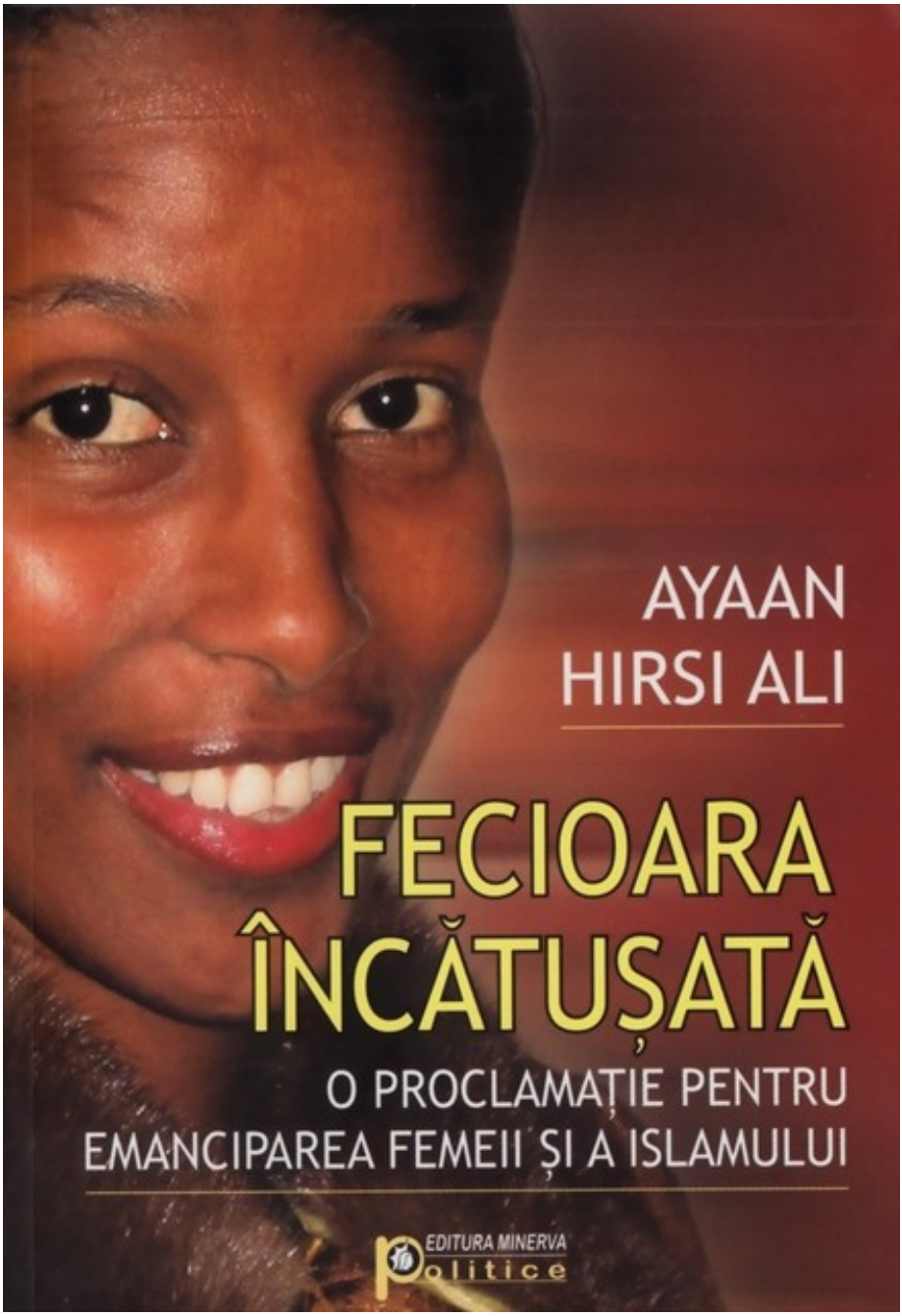
AYAAN
HIRSI ALI
FECIOARA
ÎNCĂTUȘATĂ
O PROCLAMAȚIE PENTRU
EMANCIPAREA FEMEII ȘI A ISLAMULUI
EDITURA MINERVA
politice

De o sinceritate brutală și controversată, *Fecioara încătușată* este o declarație de război pentru emanciparea femeilor de sub presiunea culturală și religioasă, și de sub cultul virginității. Este o chemare la gândire limpede și iluminare a musulmanilor. Dar, în același timp, este povestea unei femei curajoase, care s-a opus tuturor celor care au încercat s-o forțeze să accepte o viață sumisivă de femeie musulmană tipică, și a modului în care a ajuns să reprezinte însăși vocea reformei.

Bestseller internațional *Fecioara încătușată* este o carte captivantă, curajoasă și deschizătoare de noi drumuri și perspective.

Pascal Bruckner a stârnit o polemică aprinsă ce a dus la dezbateri internaționale. El îi ia apărarea lui Ayaan Hirsi Ali în fața lui Ian Buruma și a lui Timothy Garton Ash, condamnând ideea lor de multiculturalism care îi înlănțuiește pe oameni de rădăcinile lor.

ISBN 978-973-21-0941-0

9789732109410

edituraminerva.ro

Ayaan Hirsi Ali s-a născut în Somalia, în 1969, într-o familie tradiționalistă, musulmană, dar a trăit multă vreme în Arabia Saudită, Etiopia și Kenya, iar, în 1992, a emigrat în Olanda, unde a cerut azil politic. A studiat științe politice la Universitatea Leiden până în 2000.
A lucrat ca interpret de somaleză și olandeză, din 1995 până în 2001, la Centrul pentru solicitanți de azil. În anul 2003 a fost aleasă membră a parlamentului olandez, ca reprezentant al Partidului Popular al Libertății și Democrației. Astăzi ea este cunoscută ca scriitoare și politiciană.
Vorbește șase limbi: somaleză, engleză, arabă, swahili, amharic și olandeză.
Ayaan Hirsi Ali a scris scenariul filmului „Submission", regizat de olandezul Theo Van Gogh, ucis în anul 2004 de un fundamentalist islamic ca reacție la mesajul peliculei. După ce l-a înjunghiat, criminalul a prins de corpul regizorului o scrisoare în care o amenința cu moartea pe Ayaan Hirsi Ali. Mulți alți musulmani radicali au amenințat-o cu moartea pe tânăra deputată în Parlamentul Olandei.
În 2006, după ce a demisionat din Parlament, iar guvernul nu i-a mai finanțat securitatea, Ayaan Hirsi Ali s-a mutat în Statele Unite.

Manifestul anti-islamist

În februarie 2006,
Ayaan Hirsi Ali și alte
11 personalități,
inclusiv Salman Rushdie,
au redactat o scrisoare-manifest
împotriva „noului totalitarism"
musulman.

„**Manifest:** împreună împotriva
noului totalitarism. După înfrângerea
fascismului, nazismului, stalinismului,
lumea este acum pusă în fața
unei noi amenințări totalitare
la nivel global: Islamismul.
Noi, scriitori, jurnaliști, intelectuali,
facem un apel la rezistență în fața
totalitarismului și luptăm pentru
promovarea libertății, a șanselor
egale și a valorilor laice pentru toți (...)
Ca toate sistemele totalitare,
Islamismul se hrănește
din frică și frustrări.
Predicatorii urii se bazează pe aceste
sentimente pentru a înregimenta
persoane destinate să impună o lume
liberticidă și lipsită de egalitate.
Dar noi afirmăm simplu și ferm: nimic,
nici măcar disperarea, nu justifică
alegerea obscurantismului,
totalitarismului și a urii.
Islamismul este o ideologie
reacționară care distruge ideea de
egalitate, libertate și laicitate de
pretutindeni. Succesul
său nu poate duce decât
la o lume a dominației:
dominația bărbatului asupra femeii,
dominația islamicilor asupra celorlalți.
Ca să ne opunem acestor tendințe,
trebuie să le asigurăm drepturi
universale celor oprimați
sau discriminați."

AYAAN HIRSI ALI

FECIOARA ÎNCĂTUŞATĂ

O PROCLAMAŢIE PENTRU EMANCIPAREA FEMEII ŞI A ISLAMULUI

Traducere de Cristina Tache

De zoontjesfabriek, De maagdenkooi, Submission,
Vreemde situatie © 2002, 2004 Ayaan Hirsi Ali şi Augustus Publishers
Ik wil dat het hier en nu gebeurt © 2002 Interview by Colet van de Ven
Politiek schadelijk voor mijn ideaal © 2003 Interview by Arjan Visser

Editura Minerva Bucureşti 2008

Versiune ebook: v1.0, august, 2016

PREFAŢĂ

Atacurile împotriva Statelor Unite din 11 septembrie 2001 au determinat Occidentul să lanseze un amplu apel către musulmanii din toată lumea, pentru a reflecta asupra religiei şi culturii lor. Preşedintele american Bush, premierul britanic Blair precum şi numeroşi alţi lideri occidentali le-au cerut organizaţiilor musulmane din ţările lor să se distanţeze de Islam, aşa cum îl predicau cei nouăsprezece terorişti. Apelul a fost primit cu indignare de musulmani care considerau că nu este normal să fie făcuţi responsabili pentru purtarea criminală a nouăsprezece tineri. Cu toate acestea, faptul că oamenii care au comis atacurile de la 11 septembrie erau musulmani, ca şi faptul că înainte de această dată musulmanii din multe părţi ale lumii nutreau deja serioase resentimente faţă de Statele Unite, în special, m-au impulsionat să cercetez dacă rădăcinile răului pot fi regăsite în credinţa în care am crescut: au fost agresiunea, ura inerentă a Islamului în sine?

Părinţii mei m-au educat să fiu musulmană – o musulmană bună. În Somalia, ţara mea de origine, Islamul domina vieţile celor din familia noastră şi ale rudelor noastre până în cel mai mic amănunt. Era ideologia noastră, convingerea noastră politică, standardul moral, legea şi identitatea noastră. Înainte de toate eram musulmani şi abia apoi somalezi. Musulmanii, după cum eram noi învăţaţi semnificaţia numelui, sunt oameni care se supun voinţei lui Allah şi asta se găseşte în Coran şi în Hadith, o culegere de vorbe înţelepte atribuite Profetului Mahomed. Am fost învăţată că Islamul ne deosebeşte pe noi de restul lumii, lumea non-musulmanilor. Noi, musulmanii suntem aleşii lui Dumnezeu. Ei, ceilalţi, *kaffiri*, necredincioşii sunt antisociali, corupţi, barbari, necircumcişi, imorali, lipsiţi de scrupule şi, mai presus de toate, obsceni; nu respectă femeile; fetele şi femeile lor sunt curve; mulţi dintre bărbaţi sunt homosexuali; bărbaţii

şi femeile au relaţii sexuale fără să fie căsătoriţi. Necredincioşii sunt blestemaţi, iar Dumnezeu îi va pedepsi în modul cel mai crunt în viaţa de apoi.

Când sora mea şi cu mine eram mici, făceam din când în când remarci despre oameni cumsecade care nu erau musulmani, dar mama şi bunica spuneau mereu: „Nu, nu sunt oameni buni. Ştiu despre Coran şi despre Profet şi Allah, şi cu toate astea nu au reuşit să înţeleagă că cineva nu poate fi decât un singur lucru: musulman. Sunt orbi. Dacă ar fi fost nişte persoane aşa de drăguţe şi de bune, ar fi devenit musulmani şi în felul ăsta Allah i-ar fi apărat de cele rele. Dar e treaba lor. Dacă vor deveni musulmani, vor merge în Rai."

Există, de asemenea, creştini şi evrei care-şi cresc copiii în credinţa că sunt aleşii lui Dumnezeu, dar printre musulmani sentimentul că Dumnezeu le-a rezervat lor o altfel de salvare, specială, este mult mai profund.

Cu vreo doisprezece ani în urmă, când aveam 22 de ani, am ajuns în Europa de Vest, fugind de o căsătorie aranjată. Foarte repede am aflat că Dumnezeu şi adevărul Lui fuseseră umanizaţi aici. Pentru musulmani viaţa pe pământ nu este decât o perioadă efemeră ce precede viaţa de apoi; dar aici oamenilor li se permite şi să investească în vieţile lor de muritori. În plus, se pare că Iadul nu mai există, iar Dumnezeu este mai degrabă plin de iubire şi nu un conducător crud care socoteşte şi împarte pedepse. Am început să privesc mai critic credinţa mea şi am descoperit trei elemente importante ale Islamului, care înainte nu-mi atrăseseră în mod special atenţia.

Primul dintre acestea este că relaţia unui musulman cu Dumnezeul lui este una de frică. Concepţia unui musulman despre Dumnezeu este absolută. Dumnezeul nostru cere supunere totală. Te răsplăteşte dacă îi urmezi regulile cu meticulozitate. Te pedepseşte cu cruzime dacă-l încalci preceptele atât pe pământ, cu boală şi dezastre naturale, cât şi în viaţa de apoi, cu focurile Iadului.

Cel de-al doilea element este că Islamul nu cunoaşte decât o sursă morală: Profetul Mahomed. Acesta este infailibil. Aproape că ţi-ar veni să crezi că el însuşi este un Dumnezeu, dar Coranul spune explicit că Mahomed este om; este totuşi o fiinţă umană supremă, perfectă şi de aceea egală cu un Dumnezeu. Noi trebuie să ne trăim vieţile după exemplul lui. Ceea ce este scris în Coran, este ce a spus Dumnezeu, aşa cum a auzit Mahomed. Miile de *hadithuri* – relatări despre spusele şi faptele lui Mahomed, despre sfaturile date de el, ce se păstrează în cărţi voluminoase – ne spun exact cum trebuia să trăiască un musulman în secolul al VII-lea. Musulmanii devotaţi consultă aceste lucrări în fiecare zi, ca să răspundă la întrebări despre viaţa în secolul al XXI-lea.

Al treilea element este că Islamul este puternic dominat de o moralitate sexuală ce-şi are originea în valorile tribale arabe, datând din vremea în care Profetul a primit îndrumări de la Allah, o cultură în care femeile erau proprietatea taţilor, fraţilor, bunicilor sau tutorilor lor. Esenţa femeii se reduce la himenul ei. Vălul are rolul de a reaminti constant lumii exterioare de această moralitate sufocantă, care-i face pe bărbaţii musulmani stăpânii femeilor lor şi-i obligă să le împiedice pe mamele, surorile, mătuşile, cumnatele, verişoarele, nepoatele şi soţiile lor să aibă contacte sexuale. Şi nu vorbim doar de coabitare – este o ofensă dacă o femeie aruncă o privire în direcţia unui bărbat, dacă-l atinge în trecere sau îi strânge mâna. Reputaţia şi onoarea unui bărbat depind în totalitate de comportamentul respectabil, supus al membrilor de sex feminin ai familiei lui.

Aceste trei elemente explică în mare măsură motivul pentru care popoarele musulmane sunt mai puţin dezvoltate decât Occidentul şi, mai recent, şi decât Asia. Pentru a trece dincolo de barierele mentale ale acestei trinităţi, în spatele căreia este constrânsă majoritatea musulmanilor, trebuie să începem cu o introspecţie critică.

Dar orice musulman care pune întrebări cruciale despre Islam este imediat catalogat ca „dezertor”. Un musulman care pledează pentru cercetarea surselor de moralitate altele decât cele ale Profetului Mahomed va fi amenințat cu moartea, iar o femeie care se retrage din cușca virginelor este etichetată drept curvă.

Din experiențele mele personale, citind foarte mult și vorbind cu alții, am ajuns să-mi dau seama că existența lui Allah, a îngerilor, a demonilor și a vieții după moarte este cel puțin discutabilă. Dacă Allah chiar există, nu trebuie să considerăm cuvântul Lui ca fiind absolut, ci trebuie să ne punem întrebări. Odată am scris despre îndoielile personale privind credința mea, în speranța că voi putea provoca o discuție, dar am fost imediat înfruntată de musulmani zeloși, bărbați și femei care voiau să fiu excomunicată. Au mers până acolo, încât au spus că merit să mor, pentru că îndrăznisem să pun la îndoială adevărul absolut al cuvântului lui Allah. M-au dat în judecată ca să mă împiedice să critic credința pe care fusesem obligată să o adopt la naștere și să pun întrebări despre legile și zeii pe care ni-i impusese mesagerul lui Allah. Un islamist fundamentalist l-a ucis pe Theo van Gogh, regizorul de film olandez care m-a ajutat să fac *Supunerea, Partea 1*, un film despre relația dintre individ și Dumnezeu, *în mod special despre femeie* și Dumnezeu. Și m-a amenințat că mă omoară și pe mine, amenințare pe care și alții au promis că o vor duce la îndeplinire.

Mi-ar plăcea să descopăr calea spre surse noi de înțelepciune, moralitate și imaginație în afară de Coran și învățăturile Profetului și mi-ar plăcea ca și musulmanii să le descopere. Doar pentru că Spinoza, Voltaire, J.S. Mill, Kant sau Bertrand Russell nu sunt musulmani și nu au omologi islamiști, nu înseamnă că musulmanii ar trebui să stea departe de acești filosofi occidentali. Și cu toate acestea în prezent, dacă citești opere ale gânditorilor occidentali, se consideră lipsă de respect față de Profet și mesajul lui Allah. Aceasta este o idee complet greșită. De ce să nu

avem voie să păstrăm toate lucrurile bune pe care Mahomed ne-a îndemnat să le facem (cum ar fi povaţa de a fi miloşi cu copiii şi orfanii), şi în acelaşi timp să adăugăm la vieţile noastre şi la punctul nostru de vedere ideile altor filosofi morali? La urma urmelor, faptul că fraţii Wright nu au fost de religie islamică, nu i-a împiedicat pe musulmani să călătorească cu avionul. Adoptând invenţiile tehnice ale Vestului fără curajul acestuia de a gândi independent, perpetuăm stagnarea mentală din cultura islamică, transmiţând-o de la o generaţie la alta.

Explicaţia cea mai importantă pentru starea de acumulare mentală şi materială în care ne aflăm noi musulmanii ar trebui probabil căutată în moralitatea sexuală care ni se inoculează forţat de la naştere (vezi „Colivia fecioarelor”). Aş vrea să-i invit pe toţi cei ca mine care au avut o educaţie islamică, să pună faţă în faţă şi să compare eseul lui J.S. Mill, „Despre supunerea femeilor” (1869) cu ceea ce spune Profetul Mahomed despre femei. Ambii au fost fără doar şi poate interesaţi de rolul femeilor, dar există o diferenţă uriaşă între Mahomed şi Mill. De exemplu, Mill o considera pe iubita lui soţie un intelectual egal; Mahomed a fost poligam şi a scris că bărbaţii au autoritate asupra femeilor pentru că Dumnezeu l-a creat pe unul superior celuilalt. Mill, un model de raţiune ponderată în ceea ce priveşte chestiunile controversate, argumenta că dacă libertatea este bună pentru bărbaţi, este bună şi pentru femei, o atitudine pe care astăzi cea mai mare parte a lumii moderne o consideră inatacabilă.

Cu toate acestea, orice cercetare a trinităţii islamice de către un musulman este considerată un act de totală trădare. Este extrem de dureros pentru un credincios să încerce să aibă incertitudini. Şi este extrem de dureros pentru un credincios să audă că alţi musulmani pun la îndoială această trinitate. Aceste sentimente puternice şi condamnarea de către musulmani a celor care îndrăznesc să se îndoiască de această trinitate îi impresionează pe observatorii din afară, inclusiv pe mine, mai ales când sunt

exprimate pe scară largă de comunităţi întregi şi chiar de naţiuni, aşa cum s-a întâmplat în Egipt, Iran şi Indonezia.

Gândiţi-vă, de exemplu, la uciderea lui Theo van Gogh pe o stradă din Amsterdam, un oraş occidental, dintr-o democraţie occidentală, pentru că în Supunerea, Partea 1, filmul pe care l-am făcut eu şi el, şi-a exercitat dreptul la libertatea de exprimare pentru o abordare critică a Islamului. Chiar dacă aţi auzit de ameninţările cu moartea pe care le-am primit şi eu pentru acest film, probabil nu ştiţi că la început, când mi-am făcut cunoscută atitudinea împotriva practicilor islamice, au fost făcute peste 150 de plângeri la poliţie şi la guvern împotriva mea. Patru ambasadori s-au dus la şefii mei de partid – ambasadorii din Arabia Saudită, Sudan, Pakistan, Malayesia. Aveau cu ei o scrisoare la care era ataşată o listă cu toate ţările membre ale Conferinţei Islamice – 21 de ţări, inclusiv Turcia – care venea în sprijinul scrisorii. Principala plângere din scrisoare era că eu îl insultasem pe Profet şi că rănisem profund sentimentele a peste un miliard de musulmani. Au urmat ameninţări cu moartea împotriva mea şi a liderului partidului, când acesta a refuzat să ia în serios plângerea şi să mă dea afară din Parlament.

Gândiţi-vă şi la reacţia faţă de concursul de frumuseţe Miss World din Nigeria, din 2002. Extremiştii religioşi au protestat împotriva desfăşurării concursului şi au devenit deosebit de violenţi, când un jurnalist creştin sugera într-un ziar independent, ca răspuns la întrebarea calomniatoare, „Ce-ar fi zis Profetul Mahomed despre etalarea aceasta deplasată a frumuseţii şi a trupurilor feminine?” că, dacă ar fi fost azi în viaţă, Profetul şi-ar fi ales probabil o soţie nouă din rândul participantelor la competiţie. Răspunsul a fost considerat drept o gravă insultă adusă Profetului. În timpul protestelor care au urmat, biroul unde îşi avea sediul ziarul a fost incendiat şi a ars complet; 200 de persoane au fost ucise şi cel puţin 500 rănite.

Gândiţi-vă, de asemenea, la consecinţele articolului din *Newsweek*, din mai 2005, privind un raport al FBI din 2002

la care au avut acces jurnaliştii; acesta se referea la faptul că un soldat a aruncat un exemplar din Coran în WC şi a tras apa, la Guantanamo Bay, unde soldaţi afgani şi pakistanezi capturaţi în Afganistan sunt ţinuţi prizonieri, fiind bănuiţi că sunt talibani. În Pakistan şi în Afganistan au izbucnit proteste violente care au durat mai multe zile; cel puţin 16 oameni au murit.

Gândiţi-vă şi la situaţia actuală din Danemarca, în acest moment când scriu (noiembrie 2005). Autorul unei biografii a lui Mahomed a vrut un desen pe coperta cărţii care să-l reprezinte pe Profet. Toţi artiştii pe care i-a solicitat au spus: „Nu, nu putem să facem asta. Ne temem de represalii din partea musulmanilor. Ne-ar fi teamă pentru vieţile noastre.” Auzind de provocarea autorului, cotidianul Jyllands-Posten a făcut un test: le-a cerut unor caricaturişti să-l descrie pe Profet, pentru a vedea dacă libertatea de exprimare fusese limitată în Danemarca, ca o consecinţă a teroriştilor islamişti. Doisprezece caricaturişti au fost de acord să deseneze, iar ziarul a publicat toate caricaturile săptămâna trecută. Organizaţiile musulmane au pretins imediat scuze, dar redactorul şef a refuzat să-şi ceară iertare, spunând că o democraţie utilizează toate mijloacele de exprimare, inclusiv satira şi că imaginile nu-şi propuneau să-l insulte pe Profet sau pe musulmani. Şi cu toate astea, 3.000 din cei 187.000 de musulmani care trăiesc în Danemarca au protestat împotriva publicaţiei, care a fost nevoită să recurgă la pază după ameninţările cu moartea. La ziar au venit şi unsprezece ambasadori ca să depună plângere. Se spune că după acel articol, caricaturiştii s-au ascuns şi că se tem pentru vieţile lor. Într-adevăr a fost prins un adolescent turc, care se presupune că intenţiona să-l ucidă pe unul dintre caricaturişti.

Înţeleg că un musulman poate să creadă că este de datoria lui să mustre pe oricine încearcă să pună la îndoială caracterul absolut al cuvântului lui Dumnezeu sau pe cineva care consideră alte surse de moralitate pe picior de egalitate, sau chiar ca fiind superioare celor ale Profetului

Mahomed. Istoria m-a învăţat că pentru mulţi oameni este un proces foarte lent să facă o schimbare mentală de o asemenea amploare şi să-şi pună la îndoială propria credinţă, de una care dă naştere la opoziţie şi provoacă vărsare de sânge. În acest context pot să plasez uciderea lui Theo van Gogh, ameninţările cu moartea şi măsurile legale împotriva mea şi renegarea mea totală ca individ. O privire rapidă asupra istoriei islamice ne arată că vocile critice din interiorul Islamului au fost aproape toate ucise sau exilate. Mă găsesc într-o companie bună: Salman Rushdie, Irshad Manji, Taslima Nasreen, Muhammad Abu Zeid – toţi au fost ameninţaţi de confraţii de aceeaşi religie şi acum sunt păziţi de non-musulmani.

Şi totuşi, noi musulmanii trebuie să ne adunăm tot curajul să străpungem acest zid de rezistenţă emoţională sau să trecem peste el până când, în cele din urmă numărul criticilor va fi suficient de mare ca să contrabalanseze în mod eficient opoziţia solidă. Pentru a realiza acest lucru vom avea nevoie de ajutorul Occidentului liberal, ale cărui interese sunt extrem de bine servite de o reformă a Islamului. Dar mai presus de orice, noi musulmanii trebuie să ne ajutăm unii pe alţii.

Sunt optimistă în ce priveşte reforma. Îmi bazez optimismul pe semnale pozitive, cum ar fi alegerile locale din Arabia Saudită (deşi femeile au fost excluse de la aceste alegeri, măcar scrutinul a avut loc); alegerile încununate de succes din Irak şi Afganistan (unde un guvern laic a luat puterea după talibani); demonstraţiile ziariştilor şi oamenilor de cultură împotriva terorii Partidului Islamic din Maroc; şi acordurile promiţătoare dintre Sharon şi Abbas, privind viitorul Israelului şi al Palestinei. Desigur, îmi dau seama că acestea sunt evenimente foarte recente. Sunt optimistă şi în mod normal aş fi căutat ajutor în Occident pentru reforma Islamului din partea liberalilor laici, occidentali care se opun în mod tradiţional aplicării forţate a credinţelor şi obiceiurilor religioase. În anumite ţări cunoscute drept „de stânga”, liberalii laici mi-au

stimulat gândirea critică mie, dar şi altor musulmani. Însă aceiaşi liberali din politica occidentală au straniul obicei să se învinovăţească pentru relele din lume, considerând în acelaşi timp restul lumii ca fiind victime. Pentru ei, victimele trebuie compătimite, aşa că îngrămădesc laolaltă toţi oamenii demni de compătimit şi oprimaţi, aşa cum sunt musulmanii şi spun despre ei că sunt oameni buni, care ar trebui să fie iubiţi şi sprijiniţi ca să poată depăşi condiţia de inferioritate. Simpatizanţii doctrinei multiculturalismului refuză să-i critice pe oamenii pe care îi consideră victime. În plus, unii critici occidentali nu sunt de acord cu politicile şi atitudinea Statelor Unite, dar nu critică lumea islamică, exact la fel cum în prima parte a secolului al XX-lea, apologeţii socialişti din Occident nu îndrăzneau să critice lagărele de muncă sovietice. În aceeaşi linie sunt intelectuali occidentali care critică Israelul, dar nu critică Palestina, pentru că Israelul aparţine Vestului, ceea ce li se pare un joc corect, dar îi compătimesc pe palestinieni şi lumea islamică în general, care nu este la fel de puternică precum Occidentul. Manifestă o atitudine critică faţă de majoritatea albă indigenă din ţările occidentale, dar nu şi faţă de minorităţile islamice. Criticarea lumii islamice, a palestinienilor şi a minorităţilor islamice este privită ca islamofobie şi xenofobie.

Nu am cuvinte să subliniez suficient de puternic cât de greşită este această concepţie. Reprimarea criticilor, ignorarea diferenţelor înseamnă rasism în cea mai pură formă. Şi totuşi aceşti experţi culturali nu reuşesc să înţeleagă că, evitând plini de teamă să critice ţările non-occidentale, îi prind ca într-o cursă, într-o stare de înapoiere pe oamenii care reprezintă aceste culturi. Aceşti experţi au poate cele mai bune intenţii dar, aşa cum ştim cu toţii, drumul spre Iad e pavat cu bune intenţii.

Criticile pe care le aduc eu religiei şi culturii islamice sunt privite de unii ca fiind „dure”, „agresive”, „jignitoare”. Dar atitudinea experţilor culturali este, de fapt, mai dură, mai ofensivă şi mai dureroasă. Se simt superiori şi nu-i privesc

pe musulmani ca parteneri egali de discuţie, ci ca pe „ceilalţi” care trebuie apăraţi. Şi mai cred că ar trebui evitată criticarea Islamului, pentru că se tem că musulmanii vor răspunde la critici cu mânie şi violenţă. Aceşti experţi culturali ne dezamăgesc grozav pe noi, musulmanii care am dat ascultare îndemnului de a ne dovedi simţul responsabilităţii publice şi ne facem auzite vocile.

Mi-am asumat un risc uriaş răspunzând chemării la autoreflecţie şi participând la dezbaterile publice desfăşurate în Occident după 11 septembrie. Şi ce spun aceşti experţi culturali? Ar fi trebuit să spui lucrurile altfel. Dar de la moartea lui Theo van Gogh sunt mai convinsă ca niciodată că trebuie să spun lucrurile doar în felul *meu* şi să-mi exprim criticile *personale.*

Capitolul 1
Luaţi atitudine pentru drepturile voastre!

M-am născut în Somalia, în 1969 şi am crescut într-o familie islamică. Tatăl meu, Hirsi Magan este un cunoscut lider al opoziţiei care a înfruntat dictatura lui Mohamed Siad Barre, în 1976 a fost obligat să fugă din Somalia, iar familia noastră l-a urmat. Am ajuns în Kenya, trecând prin Arabia Saudită şi Etiopia.

Ca tânără musulmană, la vârsta de 22 de ani, am fost dată în căsătorie unui văr îndepărtat, un nepot de-al tatălui meu. Dacă ne-am fi căsătorit, aş fi trăit pentru tot restul zilelor în izolare, ca soţie şi mamă. Dar am refuzat să iau parte la ceremonia căsătoriei şi la scurt timp am reuşit să evadez. Cu ajutorul unui prieten am traversat Europa şi am ajuns în Olanda. Acolo am făcut cerere de azil, care mi-a fost aprobată, am învăţat olandeza, am lucrat ca translator în mai multe locuri – inclusiv în clinici pentru avorturi şi adăposturi pentru femei – şi mi-am luat licenţa în Ştiinţe Politice.

Asta s-a întâmplat cu zece ani în urmă. În Olanda pot să studiez şi să muncesc. Totodată pot să-mi exprim părerile aici. Am criticat Islamul şi comunitatea islamică prin intermediul ziarelor, revistelor, televiziunii şi radioului. Comentariile mele stârnesc sentimente puternice. Atenţia pe care m-am străduit să o dau condiţiei femeilor musulmane din Olanda şi din Europa de Vest m-a ajutat să devin parlamentar, reprezentantă a Partidului Laburist mai întâi, apoi după octombrie 2002, a Partidul Liberal. Şi faptul că am schimbat partidele a dat naştere la sentimente puternice. În Statele Unite, acest lucru ar fi fost similar cu mutarea de la Partidul Democrat la cel Republican. Unii dintre membrii fostului meu partid s-au simţit trădaţi de schimbarea mea, dar eu am considerat-o o chestiune practică. Cred că în Partidul Liberal mă bucur de mai mult sprijin în misiunea mea de a ajuta femeile musulmane.

Adesea sunt întrebată de ce eu, în mod special, sunt atât de critică în privinţa Islamului şi a poziţiei femeii în interiorul Islamului. Sunt acuzată că prin părerile şi comentariile mele discreditez acea religie. Chipurile, îi descriu pe *toţi* bărbaţii musulmani ca fiind nişte „bădărani proşti şi violenţi care le oprimă pe femeile lor”. Mai sunt învinovăţită că joc după cum cântă populiştii şi rasiştii, care folosesc în mod eronat părerile mele pentru a-i oprima pe musulmani. Şi cu toate acestea, mă simt obligată să-mi fac vocea auzită împotriva modului în care sunt tratate femeile în comunitatea musulmană. Fac acest lucru din patru motive.

Sper să reuşesc să contribui la oprirea tratamentului degradant la care sunt supuse femeile şi fetele musulmane, folosindu-mă de cunoştinţele şi experienţa mea privind credinţa musulmană. Cred cu patimă în drepturile universale ale omului. Ca membră în Consiliul de Administraţie al Amnesty Internaţional sunt afectată de faptul că majoritatea femeilor musulmane este încă încătuşată de doctrina virginităţii, care cere ca femeile să intre în viaţa maritală neprihănite: experienţa dragostei şi sexualităţii înainte de căsătorie este un tabu absolut. Dar acest tabu nu se aplică şi bărbaţilor. Mai mult, bărbaţii şi femeile nu au în niciun fel drepturi sau şanse egale în cadrul culturii musulmane. Multe femei nu au pur şi simplu şansa de a-şi organiza vieţile independent sau aşa cum cred de cuviinţă.

Nu dispreţuiesc Islamul. Sunt pe deplin conştientă de valorile nobile pe care le promovează, cum sunt caritatea, ospitalitatea şi compasiunea pentru cei slabi şi săraci. Dar pentru femei situaţia este foarte diferită. În numele Islamului, femeile sunt supuse unor practici crude şi oribile, inclusiv mutilarea genitală şi repudierea – o practică obişnuită în care pentru orice purtare necuvenită ce-ar fi

sesizată, femeile sunt despărţite de familiile lor atât emoţional, cât şi financiar.

Desigur, e departe de realitate faptul că toţi bărbaţii musulmani ar fi nerespectuoşi sau violenţi cu femeile. Cunosc o mulţime de bărbaţi musulmani minunaţi care-şi tratează mamele, surorile şi soţiile cu decenţă. Mai mult, bărbaţii ca şi femeile sunt în aceeaşi măsură victimele acestei culturi a virginităţii, chiar dacă şi indirect. Ca urmare a acestei culturi represive, băieţii şi bărbaţii nu sunt crescuţi de mame sănătoase, echilibrate şi bine educate. Ceea ce face ca bărbaţii la rândul lor să fie dezavantajaţi când vine vorba de educaţie, serviciu şi dezvoltarea socială.

Din cauza „accentului” puternic disproporţionat care se pune pe „bărbăţie” în educaţia musulmană şi ca urmare a separării fizice şi mentale a sexelor, bărbaţii nu au ocazia să-şi dezvolte capacităţile de comunicare necesare pentru a trăi în armonie în cadrul familiei. De aceea nu este surprinzător că multe femei musulmane din Olanda se plâng că soţii lor vorbesc cu ele rareori. Căsătoriile musulmane aranjate de familie când fetele sunt foarte tinere, le atribuie bărbaţilor independent de voinţa lor responsabilităţi serioase faţă de nişte fete pe care aproape nu le cunosc. Aceste speranţe alimentează adesea o lipsă de înţelegere de sine şi o lipsă de înţelegere a femeilor. Printre bărbaţi sunt obişnuite sentimentele de furie şi neputinţă. În plus, dacă un bărbat este educat în ideea că este în regulă să lovească o femeie, atunci nu mai este decât un pas mic până la folosirea violenţei. În prezent, adăposturile pentru femei din Olanda sunt pline de femei musulmane care fug de soţii violenţi. Au fost de asemenea, înfiinţate adăposturi separate pentru fetele musulmane care fug din casele părinteşti.

În mod ironic, oprimarea femeilor este menţinută în mare măsură de alte femei. Iată ce spune turcoaica Fatma Katirci, imam din Amsterdam, despre versetul din Coran, care le dă bărbaţilor dreptul să-şi bată soţiile: „Conflictul nu poate fi legat de ce se găseşte pe masă la cină într-o seară. Trebuie să fie o chestiune gravă, cum ar fi o problemă de onoare, ca de exemplu infidelitatea. Dacă o femeie prejudiciază reputaţia familiei prin purtarea ei... Înţelegeţi, unele femei învaţă doar dintr-o discuţie folositoare, altele au părere mai bună despre faptele lor doar dacă sunt paturi separate, iar altele sunt cu adevărat nevrotice. Pentru acestea din urmă o palmă uşoară poate fi singura cale de a le face să înţeleagă că purtarea lor a fost greşită. Să nu mă înţelegeţi greşit: sunt împotriva acestei soluţii. Bătaia este degradantă, dar dacă într-adevăr nu există alternativă, atunci trebuie să se întâmple.”

Aceste afirmaţii relevă faptul că deseori şi femeile educate reuşesc cu greu să renunţe la ideile inculcate în ele încă din copilărie. În comunităţile musulmane tradiţionale, mamele sunt deseori cele care le ţin pe fiicele lor sub papuc şi soacrele cele care fac vieţile nurorilor de nesuportat. Verişoarele şi mătuşile se bârfesc întruna unele pe altele şi pe ceilalţi. Efectul acestui control social este că menţin astfel propria condiţie de oprimare.

Cel de-al doilea motiv al atitudinii mele critice este pericolul că persistă poziţia dezavantajoasă, din punct de vedere social, a musulmanilor din ţările occidentale, dar şi din toată lumea, care nu permite emanciparea femeilor musulmane. După părerea mea există, pe de-o parte, o legătură directă între situaţia deplorabilă a femeilor musulmane şi rămânerea în urmă a musulmanilor, pe de altă parte, în domeniul educaţiei, pe piaţa muncii, rata înaltă a delincvenţei juvenile şi dependenţa lor într-o mare măsură de serviciile sociale. În realitate, educaţia fetelor musulmane nu le dă dreptul la independenţa personală şi

simţul responsabilităţii, valori care într-o ţară occidentală sunt esenţiale pentru progres.

S-a creat o situaţie periculoasă prin faptul că, în ultimii ani, într-o ţară ca Olanda, dar şi în orice altă ţară occidentală unde trăieşte o minoritate musulmană importantă, a scăzut vârsta la care fetele pot fi date în căsătorie. A da în căsătorie înseamnă că o fată sau o tânără femeie este la dispoziţia unui bărbat pe care nu-l cunoaşte şi căruia i se permite astfel, după aceea, să o folosească sexual. Cu cât este mai tânără mireasa, cu atât sunt mai mari şansele ca ea să fie virgină. În esenţă, aici avem de-a face cu un viol aranjat şi aprobat de toată familia ei. A da în căsătorie înseamnă, de obicei, că fata nu poate sau nu are voie să-şi termine studiile. În mod tragic, nenumărate fete musulmane încă trebuie să se supună acestei practici.

Fetele care nu reuşesc să-şi păstreze virginitatea sau care se tem (în ciuda faptului că nu au avut niciodată un contact sexual) că nu vor sângera în noaptea nunţii, recurg la intervenţii chirurgicale pentru repararea himenului. În spitalele olandeze se fac aproximativ 10-15 astfel de operaţii pe lună. Ca o consecinţă a faptului că sexul este tabu – şi implicit şi educaţia sexuală – fetele musulmane sfârşesc cu sarcini nedorite sau sunt infectate cu boli cu transmitere sexuală. Numărul de avorturi creşte, ca urmare a afluenţei de femei marocane şi turcoaice.

Cel de-al treilea motiv pentru care sunt hotărâtă să-mi fac vocea auzită este că femeile musulmane sunt foarte puţin ascultate şi au nevoie de o femeie să vorbească în numele lor. Aproape toţi cei care vorbesc pentru ele sunt bărbaţi. Date fiind suferinţele atât de răspândite, la care sunt supuse femeile musulmane, există prea puţine organizaţii sociale şi partide politice activ implicate în efortul de a le îmbunătăţi situaţia. Purtătorii de cuvânt ai organizaţiilor musulmane şi politicienii imigranţi care au o

educaţie musulmană, împreună cu alţi susţinători ai „drepturilor de grup” sunt maeştri în negarea, minimalizarea sau evitarea problemelor uriaşe ale fetelor şi femeilor musulmane din Occident.

Într-un interviu din iunie 2002, Khadija Arib, parlamentar al Partidului Socialist, a spus următoarele despre poziţia femeilor musulmane: „Oamenii par să creadă că imigrantele vor să stea singure acasă toată ziua, dar asta se întâmplă în principal doar pentru că nu au unde să se ducă.” În primăvară, la inaugurarea unei creşe pentru mamă şi copil dintr-o suburbie a Amsterdamului, ea a propus crearea unui loc special, unde femeile să poată participa la diferite activităţi pe tot parcursul zilei. Făcând acest lucru, aceasta omite esenţa problemei. În cadrul unui segment semnificativ al comunităţii musulmane încă există convingerea că femeile nu trebuie să aibă niciun fel de libertate de mişcare sau să muncească în afara gospodăriei. Femeile musulmane ar avea mai mult de câştigat, dacă această idee ar fi aspru criticată, decât dacă ar fi create aceste centre speciale pentru activităţile lor.

Ultimul meu argument este convingerea fermă că a pune accentul pe o identitate musulmană şi pe „drepturile de grup” corespunzătoare este în defavoarea femeilor musulmane. În 1999, Susan Moller Okin, profesor în Ştiinţe Politice şi feministă, a lansat în Statele Unite o discuţie dintre susţinătorii multiculturalismului, adepţi ai progresului şi păstrării culturilor de grup, islamice sau de alt tip, şi oponenţii multiculturalismului, susţinuţi de însăşi Okin. După părerea ei, faptul că multe guverne occidentale duc o politică ce vizează păstrarea culturilor minorităţilor, este în conflict cu constituţiile lor care, la urma urmelor, stipulează principiile libertăţii individuale şi egalităţii între bărbaţi şi femei. Printre alte chestiuni pe care le critică, Susan Moller Okin evidenţiază faptul că susţinătorii multiculturalismului nu acordă atenţie vieţilor particulare ale celor care fac

parte din culturile pe care le apără. Iar diferenţele în ce priveşte puterea şi oprimarea femeilor se manifestă cel mai evident tocmai în viaţa privată.

Şi, ca o ultimă observaţie, femeile musulmane vor profita mai mult de cultura occidentală la care a aderat majoritatea populaţiei şi care le oferă şanse serioase de a-şi conduce viaţa după cum cred de cuviinţă. Eu sunt dovada vie. Şi din acest motiv mă simt datoare să apăr şi să păstrez sistemul democratic, căruia personal îi datorez atât de mult. În principiu, toţi musulmanii olandezi au aceleaşi drepturi ale omului, dar din cauza unor opinii religioase depăşite, nu sunt în stare să pună în aplicare aceste drepturi. Femeile sunt cele afectate în cea mai mare măsură şi acest lucru mi se pare deplorabil.

Cei care *chiar* au reuşit în societăţile occidentale, care împărtăşesc credinţa femeilor oprimate (din întâmplare numărul lor nu este foarte mare) ar trebui să ia o atitudine mai fermă în apărarea fraţilor şi surorilor lor. Mi-ar plăcea să provoc un interes viu printre femei, ca scriitoarea Naima El Bezaz, care scrie deschis despre femei şi sexualitate, să treacă dincolo de barierele religioase pentru a examina sursele privind cultura virginităţii (Coran, *Hadith*, o culegere din prezicerile Profetului, tradiţiile şi practicile aferente) mai degrabă decât să ia de bună tradiţia împământenită. Ar fi în avantajul lor *şi* în al celor care le împărtăşesc destinul, dar care până acum au avut mai puţine ocazii să se dezvolte. Le fac răspunzătoare pe femei cum sunt: Khadija Arib, Nebahat Albayrak, Naima Azough şi Fatima Elatik, membre ale parlamentului. Logica stabilirii de priorităţi cere ca lucrurile să fie făcute unul câte unul. Chestiuni mai puţin grave, cum ar fi „imaginea Islamului”, trebuie să fie doar o consecinţă. Nu este absurd să-ţi închipui că Allah, în toată măreţia Sa, ar fi îngrijorat de imaginea Lui?

Îi invit pe susţinătorii societăţii multiculturale să se familiarizeze cu suferinţa femeilor care, în numele religiei, sunt ţinute sclave în casă. Trebuie să fii maltratată, violată, încuiată şi oprimată tu însăţi ca să te poţi pune în situaţia altcuiva? Nu este cumva o ipocrizie să minimalizezi sau să tolerezi acele practici, când tu însăţi eşti liberă şi te bucuri de progresele omenirii?

Societatea multicultural nu este un scop în sine. Noi, cei din Occident trebuie să depunem eforturi concertate ca să ne putem opune educaţiei islamice şi tuturor celorlalte organizaţii islamice care duc la autosegregare şi astfel contribuie la perpetuarea unei tiranii fără speranţă asupra femeilor şi a copiilor.

Capitolul 2
De ce nu suntem în stare să ne privim critic?

S-a tot scos în evidenţă, ad nauseam, faptul că nu există un singur Islam. Sunt tot atâtea Islamuri, câţi musulmani. Un musulman crede că Islamul constituie o identitate, un altul că este o cultură, iar al treilea că este doar o religie. Pentru altul însă, Islamul reprezintă totul în acelaşi timp: identitate, cultură, religie, dar şi vademecum politic şi social. Dar în ciuda acestor discrepanţe, toţi musulmanii împărtăşesc convingerea că principiile fundamentale ale Islamului nu pot fi criticate, revizuite sau contrazise în vreun fel. Izvoarele Islamului sunt Coranul şi prezicerile, şi faptele profetului *(Sunnah)* şi fiecare musulman are datoria să imite aceste cuvinte şi fapte, cât mai îndeaproape cu putinţă, în moravurile şi viaţa lui de zi cu zi. În acest context vreau să pun întrebarea: Ar trebui să ne fie teamă de Islam? Cer *chiar* să punem la îndoială principiile fundamentale.

După oribilele atacuri din acea zi de septembrie, a devenit cunoscut faptul că numele principalului terorist suspectat era Mahommed Atta. Tânărul a lăsat în urmă un bilet în care declara că actul său de terorism a fost comis în numele lui Allah şi pentru răsplata care îl aştepta în Paradis. Scrisoarea mai cuprindea şi textul unei rugăciuni în care-i cerea lui Allah să-i dea putere şi să-l susţină în ceea ce avea să facă.

La scurt timp după aceea tatăl lui Mahommed Atta a apărut la televizor. Când a fost întrebat direct despre gestul fiului său, Atta tatăl s-a înfuriat, dar în acelaşi timp era şi trist. Părea încurcat; nu putea şi nu voia să creadă că fiul lui era vinovat pentru masacrul din 11 septembrie. Spunea că fiul lui era un băiat politicos şi paşnic. Mai mult, nu avea niciun motiv să participe la un astfel de act terorist. Era, la

urma urmelor, un tânăr cu o educaţie solidă după standardele egiptene. Profesorul lui de germană a confirmat că Mahommed Atta era un arhitect foarte promiţător. Pe scurt, Mahommed avea toate calităţile unui tânăr de succes cu un viitor strălucit în faţă; tatăl lui era extrem de mândru. Nu, nu, ţipa Atta tatăl, fiul meu nu are nicio legătură cu asta: evreii, CIA, toată lumea şi totul este de vină, dar nu fiul meu. Oameni rău intenţionaţi vor să ne strice mie şi fiului meu reputaţia şi să ne păteze onoarea.

În acelaşi timp, în primele zile de după 11 septembrie, scriitori musulmani, teologi, imami, dar şi bărbaţi, şi femei de religie musulmană s-au confruntat cu aceeaşi întrebare: Cum au putut 19 musulmani devotaţi să comită un act atât de îngrozitor în numele religiei? De ce face Bin Laden apel la toţi musulmanii să participe la un război împotriva necredincioşilor în numele religiei lor? De ce vor musulmanii indonezieni, pakistanezi şi chiar englezi să răspundă la apelul lui Bin Laden şi să-şi sacrifice vieţile în numele religiei?

Reacţiile acestor musulmani au fost similare cu cea a tatălui lui Mahommed Atta: atât şoc, cât şi indignare la ideea că Islamul avea legătură cu terorismul. Nu, au strigat ei cu putere, la unison: teroriştii nu erau musulmani; poate că unii tineri beau şi merg la prostituate, dar astea nu sunt obiceiuri islamice şi le-au deprins din Occidentul decadent; recitau versuri din Coran total scoase din context. Nu, Bin Laden nu este musulman. Nu, toţi tinerii aceia care urlau, sărbătorind 11 septembrie pe stradă, în ţări musulmane, au înţeles greşit Islamul: Islamul este o religie paşnică, tolerantă, caritabilă. Toţi aceia care îl iubesc pe Allah şi îl cinstesc pe purtătorul învăţăturilor lui nu vor face niciodată rău altor credincioşi sau necredincioşi, darămite să ucidă sau să participe la activităţi teroriste.

Dar, dacă acest lucru este adevărat, cum putem să explicăm faptele? Ce să cred eu, ca musulmană, când citesc că:

— Musulmanii sunt responsabili pentru 11, poate chiar 12 dintre cele 16 atacuri teroriste majore comise în lume, între 1983 şi 2000;

— Cinci din cele şapte state care sprijină terorismul, figurând de aceea pe lista Departamentului de Stat al Statelor Unite, sunt ţări musulmane, iar majoritatea organizaţiilor străine de pe aceeaşi listă sunt organizaţii musulmane;

— În 2/3 din cele 32 de conflicte armate din anul 2000 au fost implicaţi musulmani, în timp ce 1/5 din populaţia globului este musulmană, potrivit Institutului de Studii Strategice din Londra.

Dacă nu este nimic în neregulă cu Islamul, atunci de ce sunt atât de mulţi musulmani fugari? Între primele zece ţări din care oamenii au emigrat în Olanda, nouă sunt esenţialmente musulmane. De ce noi musulmanii ne mutăm în Occident, dar în acelaşi timp îl condamnăm? Ce are Occidentul şi noi nu avem? De ce este poziţia femeii în ţările musulmane atât de abominabilă? Dacă noi musulmanii suntem aşa de toleranţi şi de paşnici, de ce există atâtea conflicte etnice, religioase, politice şi culturale, dar şi atâta violenţă în ţările musulmane? De ce nu putem sau nu vrem să recunoaştem gravitatea situaţiei în care ne aflăm cu toţii? De ce noi musulmanii suntem aşa de plini de sentimente de furie şi nelinişte şi de ce nutrim atâta ostilitate şi ură faţă de noi înşine, dar şi faţă de ceilalţi? De ce suntem incapabili să ne judecăm critic din interior?

Dacă ar fi să caracterizez Islamul, aş spune că a devenit întocmai ca Atta tatăl: furibund, traumatizat, distrus, trăind într-o iluzie. Aşa cum Atta l-a zămislit pe fiul său Mahommed, tot aşa Islamul a dat naştere unei ramuri

căreia îi spunem când fundamentalism, când Islam politic. Tot aşa cum tatăl n-a văzut latura întunecată a fiului său, tot aşa, multă vreme, noi musulmanii am refuzat să recunoaştem că o religie altădată paşnică, puternică şi sănătoasă purta în ea elemente de fanatism şi violenţă. Voiam şi încă vrem o soluţie musulmană pentru toate. Am lăsat întotdeauna cursul vieţilor noastre, organizarea societăţii noastre, politica noastră economică, educaţia copiilor noştri şi relaţiile dintre bărbaţi şi femei în mâinile lui Dumnezeu. *In sha'allah* (dacă aşa vrea Dumnezeu Allah) este expresia cea mai obişnuită printre musulmani.

Noi musulmanii am pierdut complet din vedere echilibrul dintre religie şi raţiune. Rezultatul îl reprezintă sărăcia, violenţa, instabilitatea politică, volatilitatea economică şi suferinţa umană. Aşa cum Atta tatăl este mândru de fiul lui, tot aşa şi noi musulmanii suntem mândri de Islam; nu vrem şi nu putem să credem că Allah nu mai are răspunsurile la toate întrebările noastre sau dacă le are, nu vrea să ni le împărtăşească şi nouă.

Şi cu toate acestea există musulmani care se îndoiesc şi care sunt angrenaţi deja cu prudenţă într-un proces de introspecţie şi în căutarea unei căi de ieşire din labirintul în care suntem prinşi ca într-o capcană. Sunt o minoritate redusă şi încă trebuie să depăşească atât propriile suferinţe, cât şi opoziţia fundamentaliştilor. Dar asta nu e tot. Trebuie să lupte şi împotriva forţelor reacţionare care au devenit foarte pricepute la folosirea libertăţilor constituţionale ale democraţiilor funcţionale, cum este Olanda, ca să menţină iluzia în care se găsesc masele de musulmani.

Am putea reformula întrebarea, dacă ar trebui să ne temem de Islam, cum ar trebui să ne temem de Atta tatăl? Cât de întemeiată este frica pe care o simţim şi ce facem cu frica asta? Este omeneşte să te temi de aspectele

periculoase ale unei religii, cum sunt extremismul şi fanatismul, dar este la fel de omeneşte să înţelegi durerea musulmanilor şi să vrei să-i ajuţi.

Regimurile reacţionare din Orientul Mijlociu au reuşit să convingă Statele Unite că singurul rău împotriva căruia trebuie luptat este terorismul care îşi are originea în fundamentalismul islamic. Statele Unite nu înţeleg însă că tocmai aceste regimuri şi clerul care le menţine la putere constituie cea de-a doua cauză a fanatismului sau *Wahhabism*, cum îl numeşte Arabia Saudită. Dat fiind că fundamentaliştii sunt singurii care se opun regimurilor reacţionare, politica Statelor Unite nu are efectul scontat. Noţiunea de „inamic" pentru fanatici ca Bin Laden capătă accente mai puternice, ca urmare a acţiunilor Statelor Unite. Aceasta este realitatea amară: populaţia musulmană foloseşte Islamul ca pe un instrument politic cu ajutorul căruia să elimine regimurile opresive, dar promisiunile făcute oamenilor de fundamentaliştii musulmani nu oferă nicio perspectivă de reuşită. De aceea este absolut esenţial ca musulmanii să înceapă să aibă o atitudine critică în ceea ce priveşte religia lor şi să o revizuiască din interior, cu ajutor din exterior.

Occidentul trebuie să-i ajute pe musulmani să se ajute singuri şi nu să-i sprijine să rămână în iluzia lor, evitând chestiunile fundamentale. În ciuda compasiunii şi a înţelegerii pe care le poţi simţi pentru suferinţele unei persoane, nu poţi să pierzi din vedere faptul că această suferinţă personală este rezultatul inevitabil al formei pe care o îmbracă Islamul acasă, la şcoală, în viaţa de zi cu zi şi în mijloacele de informare. Multor musulmani le lipseşte voinţa şi curajul de a aborda această problemă crucială. Există o diferenţă esenţială între situaţia în care se află Atta tatăl şi cea a Islamului. Fiul lui Atta este mort; Atta tatăl poate lăsa timpul să-i vindece trauma încetul cu încetul.

Din păcate, Islamul – noi, musulmanii – nu ne permitem luxul timpului.

Aşadar, ce trebuie să se întâmple? Principala sarcină atât a musulmanilor, cât şi a non-musulmanilor este de a accepta extremismul malefic incontestabil în atacurile de la 11 septembrie. Să nu-l subestimeze. Teama de acel tip de Islam este adevărată. Fanatismul în Islam este o realitate şi numărul adepţilor creşte constant. Occidentalii şi musulmanii ar trebui să fie uniţi în ce priveşte ideea comună de respingere a fanatismului, în loc să se acuze unii pe alţii şi să cultive neîncrederea reciprocă. Acest lucru nu rezolvă nimic, iar fanaticii pot profita din asta.

Cea de-a doua sarcină, chiar pentru musulmanii înşişi, este de iluminare[1]. Noi, musulmanii, trebuie să înţelegem importanţa şi necesitatea urgentă de a restabili echilibrul între religie şi raţiune şi trebuie să depunem eforturi extrem de serioase să realizăm acest lucru. Religia nu oferă soluţii potrivite pentru situaţia critică în care se găsesc musulmanii din toată lumea. Trebuie să repunem religia, din punct de vedere structural, acolo unde este locul ei: în moschee şi acasă. Noi, musulmanii, suntem tentaţi să considerăm valorile universale, cum sunt libertatea persoanei şi egalitatea între bărbaţi şi femei, ca fiind exclusiv valori occidentale. Este greşit. Trebuie să aplicăm aceste valori doar la noi înşine şi să începem să realizăm instituţii politice şi juridice care pot apăra şi promova aceste valori. Totodată trebuie să începem să ne angajăm într-o analiză raţională şi ştiinţifică. Este adevărat că aceste valori şi metode au luat naştere din tradiţia occidentală, dar asta nu înseamnă că sunt mai puţin adecvate pentru cei din alte părţi ale lumii – altminteri oamenii nu ar fugi în Occident în număr atât de mare. Este necesară o

[1] Iluminism - mişcare ideologică şi cultural-literară din sec. XVIII-XIX, care preconiza înlăturarea nedreptăţilor sociale şi perfecţionarea morală prin răspândirea ştiinţei şi culturii în popor (n.tr.).

schimbare fundamentală în mentalitatea musulmană, pentru a realiza ţelurile menţionate mai înainte. Iar această schimbare poate începe doar supunând sursele Islamului unui studiu critic aprofundat.

Cea de-a treia sarcină este în principal una ce ţine de occidentalii non-musulmani care se bucură deja, de mult timp, de fructele Iluminismului. Intelectualii şi autorităţile trebuie să ne sprijine în încercarea noastră de căutare a raţiunii. Există o dilemă chiar în interiorul acestui demers: cum poate Occidentul să păstreze o societate deschisă, tolerantă, bazată pe drepturi şi să combată extremismul de dreapta şi intoleranţa religioasă, şi în acelaşi timp să-i ajute pe musulmani în procesul iluminării? Până acum, politicienii şi factorii de decizie, dar şi intelectualii s-au temut să-i confrunte pe musulmani cu opiniile, obiceiurile şi practicile care se nasc din religia lor şi care îi afectează grav atât pe ei, cât şi pe societate. În prezent, forţele reacţionare din interiorul Islamului continuă să câştige putere. Aşa cum regimurile din Orientul Mijlociu manipulează Statele Unite cu scopul de a-şi consolida propriile forţe, tot aşa şi în Olanda există nenumărate organizaţii musulmane care reuşesc să-şi păstreze opiniile şi practicile conservatoare, în special în ceea ce priveşte poziţia femeilor în cultura lor. Guvernul olandez este printre cele care acordă atenţie acestor forţe reacţionare în diferite moduri eronate. De exemplu, primarul Amsterdamului, Job Cohen, a făcut apel la mireni să respecte forţa unificatoare a religiei. Aparent acesta credea că Islamul este în primul rând o practică religioasă care oferă alinare imigranţilor musulmani, adunându-i într-o comunitate; de fapt, nu este limpede ce voia să spună, lucru atât de tipic pentru o mare parte din retorica politică lipsită de conţinut şi confuză. Aparent făcea apel la olandezi să dea dovadă de toleranţă faţă de comunităţile islamice şi activităţile acestora, fără să reflecteze şi să cerceteze. Totuşi, cu acest „apel”, primarul a ignorat în mod flagrant situaţia disperată a femeilor

musulmane din propriul său oraş. Şi părea să creadă – în mod eronat – că aceste sentiment „de bunăvoinţă” şi această atitudine vor ajuta la integrarea musulmanilor în societatea olandeză.

Nu se va întâmpla asta. Se va întâmpla exact opusul: vor duce la instituirea implicită a autosegregării şi izolării musulmanilor. Complicitatea prost înţeleasă, ignorantă a primarului cu scopurile islamiştilor i-au atras titlul onorific de „şeic” printre reacţionari. În mod similar, într-un alt exemplu de gândire confuză, ministrul olandez pentru Politici Urbane şi Integrarea Minorităţilor Etnice, Roger van Boxtel, insistă cu încăpăţânare să apere educaţia islamică, adică exact ce perpetuează sărăcia şi alienarea popoarelor musulmane. Pentru sprijinul său previzibil, Van Boxtel şi-a câştigat titlul de „molla” printre reacţionari.

Orice ar fi vrut să spună primarul în presupusul său apel umanitar, el şi alţi occidentali trebuie să înţeleagă că noi, musulmanii, avem inculcată religia în noi încă de la naştere, şi acesta este chiar unul din motivele pentru care suntem în urma Occidentului din punct de vedere tehnologic, financiar, cultural al sănătăţii. Şeicul Cohen şi molla-ul Van Boxtel ar trebui să înţeleagă că noi, musulmanii, suntem deja suprasaturaţi de credinţă şi superstiţii. Noi avem nevoie de şcoli de filosofie şi de eliberarea femeilor noastre. A vizitat şeicul Cohen vreun adăpost de femei din oraşul lui? Dacă ar fi făcut-o, ar fi fost imposibil să nu observe o parte din suferinţa în principiu ascunsă, dar prezentă în proporţie covârşitoare printre femeile musulmane. Nici Islamul şi Societatea pentru cetăţenie, şi nici Comunitatea musulmană nu spun nimic despre suferinţa femeilor, şi toate cele 753 de organizaţii musulmane subvenţionate din Olanda păstrează tăcerea în legătură cu acest lucru. Numai organizaţiile de ajutorare, cum ar fi: Institutul regional pentru sănătate mintală, Consiliul pentru bunăstarea copilului sau Centrul de evidenţă pentru violenţă asupra copiilor recunosc această suferinţă. Musulmanii fac plângeri acolo în număr foarte

mare. Dar nici acestea şi nici alte organizaţii de ajutorare nu pot să-şi spună punctul de vedere cu voce tare, pentru că sunt împiedicate de îndatorirea şi jurământul de a respecta confidenţialitatea.

În familiile musulmane subiecte legate de contracepţie, avort şi violenţă sexuală sunt tabuuri şi reprezintă rezultatul direct al religiei noastre. O fată însărcinată nu spune nimic acasă despre acest lucru. Puterea unificatoare a religiei ei acţionează doar în mod negativ, ca pură oprimare. Rezultatul nu este unitate sau solidaritate, ci un conflict interior şi o îngrozitoare singurătate. Singura soluţie este o clinică de avorturi, unde tinerele musulmane sunt ajutate deseori, o suferinţă pe care din nou o poartă în tăcere. În şaizeci la sută din totalul avorturilor făcute în Olanda sunt implicate imigrante şi multe dintre ele au origine musulmană.

Aşadar este limpede că teama de Islam este deja prezentă în Olanda. Politicienilor şi celor cu putere de decizie din această ţară le este prea frică să ne pună pe noi, musulmanii, faţă în faţă cu iluziile noastre. Şi astfel teama de a nu ofensa pe cineva duce la perpetuarea nedreptăţii şi a suferinţei umane.

Capitolul 3
Cuşca fecioarelor

Cultura arabă s-a răspândit în societăţile non-arabe cu ajutorul Islamului, dar este din multe puncte de vedere cu mult în urma celei occidentale. Principalele trei defecte sunt: insuficienta libertate individuală, bagaj de cunoştinţe inadecvat şi lipsa drepturilor femeii. Aceste probleme se pot observa şi în ţări non-arabe care au îmbrăţişat Islamul şi au început să urmeze învăţăturile Coranului, şi pe cele ale Hadith-ului, considerându-le ghiduri politice şi economice pentru cum trebuie organizată o comunitate. În ţări ca Pakistan, Iran şi, în mai mică măsură, în anumite părţi din Indonezia, Malaiezia şi Tanzania, după introducerea Islamului s-a produs un regres semnificativ în ce priveşte libertatea individuală, însuşirea de cunoştinţe ştiinţifice şi drepturile femeilor.

Există şanse de ameliorare a situaţiei, dar progresul este lent. Rapoartele Naţiunilor Unite privind *Dezvoltarea umană în lumea arabă*, redactate de cercetători arabi, constituie un prim pas în direcţia bună şi aceştia au identificat miezul problemelor. Bunăstarea actuală a lumii arabe provine exclusiv din petrol, care este extras de corporaţii occidentale. Creşterea economică aici este cea mai scăzută din lume, cu excepţia Africii subsahariene, iar analfabetismul este larg răspândit şi persistent. Doar aproximativ 330 de cărţi străine sunt traduse anual în toată lumea arabă (comparativ cu 5000 numai în Olanda şi aproximativ 400 în Statele Unite). Situaţia drepturilor omului este la fel de sumbră. Autorităţile arabe folosesc forţa împotriva propriilor lor popoare, iar grupurile populaţionale fac uz de violenţă unele împotriva altora. Oamenii sunt oprimaţi, iar poziţia femeilor nu este, după părerea mea, nicăieri la fel de rea ca în lumea islamică. Rapoartele Naţiunilor Unite relevă faptul că femeile sunt

practic excluse din viaţa publică şi politică şi că legislaţia referitoare la căsătorie, divorţ, moştenire şi adulter le pune pe femei într-o situaţie extrem de dezavantajoasă.

Aceeaşi situaţie dezavantajantă în lumea islamică se reflectă într-o măsură mai mică în poziţia imigranţilor musulmani din Europa de Vest. Musulmanii care au emigrat în Europa de Vest şi-au adus cu ei tradiţiile şi convingerile. Este uimitor că în Occident bărbaţii musulmani sunt în număr mare în închisori, iar femeile musulmane sunt în număr mare în adăposturi pentru femei maltratate şi în sistemul de asistenţă socială. Mulţi musulmani nu au şansa să progreseze în şcoală şi pe piaţa muncii. Doar rareori profită de şansele oferite de învăţământ şi de un loc de muncă şi nu se bucură îndeajuns de libertăţile pe care le au în Occident, care nu le erau însă accesibile în ţările lor de origine.

Ce blochează progresul musulmanilor? De ce nu pot pune capăt prăpastiei dintre ei şi lumea occidentală şi de ce nu pot lua parte la viaţa societăţii occidentale la fel ca alţi imigranţi?

Sunt experţi care susţin că imperialismul occidental şi condiţiile climatice defavorabile stau la baza dezvoltării slabe a musulmanilor. Multe state islamice au fost create prea brusc şi artificial şi au devenit dictaturi – dictatorii fiind instalaţi şi menţinuţi la putere de ţările occidentale, ceea ce a întârziat dezvoltarea musulmanilor. Totuşi, istoricul Bernard Lewis respinge această teorie. El crede că întârzierea în dezvoltarea musulmanilor se datorează sentimentelor de furie ale musulmanilor faţă de occidentali. Timp de secole, chiar înainte de Evul Mediu, musulmanii i-au considerat pe occidentali proşti şi înapoiaţi, lipsiţi de igienă, fără moravuri şi comportament civilizat. Maurii care au cucerit Spania şi au condus-o timp de 700 de ani, înainte de 1492 au fost cei care au introdus igiena elementară, au păstrat valorile marilor clasici romani şi greci, au introdus practicile agricole moderne, inclusiv irigaţiile şi tot lor li se

datorează extraordinara înflorire a culturii. Dar începând cu secolul al XII-lea, Vestul iudeo-creştin nu numai că a ajuns din urmă cultura islamică, dar a şi depăşit-o într-un timp foarte scurt.

O explicaţie din punctul de vedere islamic este oferită de Sayyid Qutb şi Hassan al-Banna, fondatorii Islamismului radical. Potrivit acestora, *umma*, comunitatea, nu poate înflori, decât dacă membrii săi urmează întocmai litera Coranului şi a Hadithului, tradiţiile profetului Mahomed. Ei sunt de părere că musulmanii s-au îndepărtat de la calea pe care le-a arătat-o profetul Mahomed şi în acest fel şi-au atras asupra lor sărăcia. Dar, de fapt, politicile care urmează Islamul ad literam au eşuat fundamental. Islamul nu are un model politic credibil şi funcţional, după cum dovedesc regimurile nesigure din Iran şi Arabia Saudită. Islamiştii au dreptate când spun că imensa majoritate a musulmanilor nu reuşesc să urmeze îndeaproape poruncile şi interdicţiile impuse de Allah. Musulmanii nu ar trebui nici să le urmeze şi nici nu vor putea să le urmeze câtă vreme aceste interdicţii sunt definite de fundamentalişti.

Problemele – agresiunea, stagnarea economică şi ştiinţifică, opresiunea, epidemiile şi tulburările sociale – cu care se confruntă majoritatea celor 1,2 miliarde de musulmani din toată lumea, răspândiţi pe cinci continente, nu pot fi pur şi simplu explicate prin unul sau doi factori. De-a lungul timpului s-a dezvoltat o combinaţie complexă de factori, uneori regionali, între care unul este moralitatea sexuală a Islamului, iniţial o moralitate tribală care în cadrul Islamului a fost ridicată la rangul de dogmă. Această explicaţie apare rareori în literatura existentă. Această moralitate premodernă a fost sanctificată în Coran şi ulterior dezvoltată în tradiţiile Profetului. Pentru mulţi musulmani această moralitate se exprimă printr-o obsesie legată de virginitate. Această obsesie care controlează sexualitatea femeilor nu se limitează la Islam, ci este

evidentă şi în alte religii, de exemplu printre creştini, evrei şi hinduşi. Şi cu toate acestea dezvoltarea modernă a acestor culturi religioase nu a fost împiedicată în aceeaşi măsură în care a fost cea a musulmanilor. Valoarea ataşată virginităţii femeii este atât de mare, încât eclipsează catastrofele umane şi costurile sociale pe care le generează.

Fetelor musulmane li se spune adesea că „o fată cu himenul rupt este ca un obiect uzat”. Iar un obiect care a fost folosit o dată, îşi pierde valoarea pentru totdeauna. O fată care îşi pierde „atestatul că nu a fost folosită” nu-şi va găsi un partener pentru căsătorie şi este condamnată să-şi petreacă restul zilelor în casa părinţilor. În plus, dacă deflorarea se petrece în afara căsătoriei, fata şi-a dezonorat familia până la rudele cele mai îndepărtate. Alte familii le vor bârfi. Vor spune că acea familie este cunoscută pentru femeile uşoare care se aruncă în braţele „primului bărbat care le iese în cale”. Aşa că fata este pedepsită de către familia ei. Pedepsele merg de la insulte la adresa reputaţiei ei, până la expulzare sau încarcerare şi pot ajunge chiar până la o căsătorie forţată, fie cu bărbatul răspunzător de deflorare, fie cu orice alt „bărbat generos”, care se oferă să acopere ruşinea familiei. Aceşti aşa zişi „bărbaţi generoşi” sunt deseori săraci, nătângi, bătrâni, impotenţi sau toate acestea la un loc. În cel mai rău caz fata este omorâtă, adesea de către propria ei familie. Potrivit Naţiunilor Unite, cinci mii de tinere sunt ucise anual din acest motiv în ţările islamice, inclusiv în Iordania, citată atât de des drept un regim „liberal”.

Pentru a evita această soartă crudă, familiile musulmane fac tot posibilul pentru a se asigura că himenul fiicelor lor rămâne intact până la căsătorie. Metodele variază în funcţie de ţară şi de împrejurările specifice în care trăiesc oamenii, ca şi de mijloacele pe care le au la îndemână. Dar pretutindeni aceste mijloace au ca ţintă fetele, posesoarele himenului şi nu bărbatul care l-ar putea rupe.

Nu cu mult timp în urmă, purtătorul de cuvânt al Ministerului Turc de Justiţie, profesorul Dogan Soyasian a afirmat că toţi bărbaţii vor să se căsătorească cu virgine şi că bărbaţii care neagă acest lucru sunt nişte ipocriţi. O femeie violată este în continuare sfătuită să se mărite cu violatorul ei, argumentul fiind că timpul vindecă toate rănile. Cu timpul femeia va reuşi să-l iubească şi ar putea să fie foarte fericiţi împreună. Dar dacă femeia a fost violată de mai mulţi bărbaţi, o astfel de căsătorie are şanse mai mici de succes, pentru că soţul o va vedea ca pe o femeie demnă de dispreţ.

Când este vorba despre sexualitatea lor, bărbaţii din cultura islamică sunt văzuţi ca iresponsabili, imprevizibili, bestii înspăimântătoare care-şi pierd imediat stăpânirea de sine, când văd o femeie. Acest lucru îmi aminteşte de o experienţă pe care am trăit-o când eram încă foarte tânără. Bunica mea avea un ţap. Noi ne jucam în faţa casei şi seara, chiar înainte de a se întuneca, toate caprele din zonă se întorceau acasă într-o lungă procesiune. Era o privelişte încântătoare. Dar de îndată ce ţapul bunicii a văzut celelalte capre a luat-o la fugă spre ele şi s-a suit pe prima capră pe care a prins-o. Noi copiii, am crezut că ăsta este un lucru plin de cruzime. Când am întrebat-o pe bunica ce face ţapul ei, ne-a răspuns că nu e treaba ei: dacă vecinii nu voiau să le fie fecundate caprele, ar trebui să le aducă acasă pe alt drum. Islamul îşi prezintă bărbaţii ca şi cum ar fi acel ţap; când bărbaţii musulmani văd o femeie neacoperită, imediat sar pe ea. Acest lucru se transformă într-o profeţie pe care fiecare şi-o împlineşte singur; un bărbat musulman nu are niciun motiv să înveţe să se autocontroleze. Nu are nevoie şi nu este învăţat să o facă. Moralitatea sexuală ţinteşte exclusiv femeile care sunt întotdeauna învinovăţite pentru orice greşeală.

Fetele sunt înconjurate de o atmosferă de suspiciune încă de la o vârstă foarte fragedă. Învaţă de foarte mici că

sunt fiinţe nedemne de încredere, care constituie un pericol pentru clan. Ceva din ele îi înnebuneşte pe bărbaţi. Pentru a ilustra această atitudine, să vă povestesc experienţa avută cu Achmed, un tată pe care l-am întâlnit la o şcoală islamică anul trecut şi care mi-a spus că în trecut fusese un islamist nepracticant. Obişnuia să bea, să comită adulter şi să nu acorde practic nicio atenţie stâlpilor Islamului. Cu câţiva ani în urmă se convertise, cum spunea chiar el. A citit Coranul şi s-a hotărât să-şi crească fiica după preceptele islamice. L-am întrebat de ce fiica lui, o copilă de şapte ani, trebuia să poarte *hijab,* basmaua pe cap. „Cunosc Islamul", i-am spus, „nu este necesar până când fata ajunge la pubertate". „Da", a zis el, „dar trebuie să înveţe să-l poarte, aşa că mai târziu o să i se pară firesc". Mi-a explicat regulile Islamului în ce priveşte *hijab* şi a spus: „Aici, în Olanda, femeile se îmbracă foarte sumar vara. Asta duce la accidente." Achmed însuşi fusese martor la un astfel de accident, după cum mi-a spus. Cu o vară în urmă văzuse un camion ciocnindu-se cu un altul. „Şoferul de camion care a provocat accidentul nu era atent la drum, ci se uita la picioarele goale ale unei femei frumoase care trecea pe acolo."

Din acest motiv fetele trebuie să se acopere, să nu atragă atenţia. Şi din acest motiv se simt permanent vinovate şi ruşinate, pentru că este aproape imposibil să trăieşti o viaţă normală *şi* să fii invizibilă pentru bărbaţi. Fetele cred permanent că fac ceva rău. Nu numai că le este inhibată libertatea externă de a alege unde se duc sau nu se duc, dar acelaşi lucru se petrece şi cu libertatea lor interioară. Odată, mătuşa mea a pus o bucată de carne de oaie afară la soare. Carnea a atras roiuri de muşte şi armate de furnici. Mătuşica a spus: „Bărbaţii sunt întocmai ca aceste furnici şi muşte: când văd o femeie, nu-şi pot stăpâni poftele." Am văzut cum grăsimea se topeşte în soare în timp ce furnicile şi muştele se ospătau. Lăsau în urmă o dâră murdară.

Virginitatea fetelor este protejată în diferite moduri, dintre care unul este arestul la domiciliu, care poate începe la pubertate. Pentru a le asigura virginitatea, milioane de femei musulmane sunt condamnate la treburi casnice în gospodărie şi ore de plictiseală nesfârşită. Dacă este absolut necesar ca o fată să iasă din casă, i se permite doar dacă are capul acoperit şi se îmbracă într-o pelerină care ascunde totul. Asta pentru a le semnala bărbaţilor că nu este disponibilă din punct de vedere sexual. În sprijinul acestei idei se citează Coranul: „Rămâneţi liniştite în casele voastre şi nu vă afişaţi în mod strălucitor…” Şi li se spune femeilor încrezătoare că trebuie să-şi plece privirea şi să-şi păstreze modestia; că nu trebuie să-şi etaleze frumuseţea şi podoabele cu excepţia a ceea ce (trebuie în mod obişnuit) se vede de la sine; că trebuie să-şi pună vălul peste sâni şi să nu-şi arate frumuseţea decât în faţa soţilor, a taţilor, a taţilor soţilor, a fiilor, a fiilor soţilor, a fraţilor sau în faţa fiilor fraţilor lor sau a fiilor surorilor, sau a rudelor de sex feminin, sau a celor pe care îi posedă mâna lor dreaptă sclavii lor, sau a servitorilor de sex masculin eliberaţi de nevoi fizice, sau a copiilor mici care nu înţeleg ruşinea sexului. „O, Profetule! Spune-le soţiilor şi fiicelor tale, şi femeilor credincioase, că trebuie să-şi acopere trupurile cu veşmintele exterioare (când sunt în străinătate): aşa este foarte convenabil, pentru că pot fi cunoscute (aşa cum sunt) şi nu molestate.”

Un al doilea mod de a păstra virginitatea este de a-i ţine pe bărbaţii şi femeile care nu sunt rude apropiate în interior, dar în case diferite. Şi acest lucru înseamnă arest la domiciliu. În Arabia Saudită, bastion al Islamului unde se găsesc cele două case sfinte ale lui Allah (Mecca şi Medina), această diviziune a fost dusă la extreme – alte regate relativ bogate în petrol, dar şi Iran, Pakistan, Sudan şi Yemen, vin rapid din urmă.

De departe cea mai dură metodă de a păstra virginitatea este circumcizia feminină. Acest proces implică excizia clitorisului fetei, a labiilor mari şi mici, ca şi raclarea

pereţilor vaginali cu un obiect ascuţit – un ciob, o lamă de ras sau un cuţit de curăţat cartofi şi apoi legarea coapselor fetei, astfel încât pereţii vaginului să se sudeze. Acest lucru se petrece în peste treizeci de ţări, inclusiv în Egipt, Somalia şi Sudan. Deşi nu este stipulată în Coran, pentru aceia dintre musulmani care nu se pot dispensa de munca pe care o fac fetele în afara zidurilor casei, această practică, iniţial tribală, a devenit o misiune religioasă şi este apărată ca atare. Susţinătorii ei spun că circumcizia femeilor a existat în perioada de dinainte şi din timpul lui Mahomed, şi că Profetul Mahomed nu a interzis-o în mod explicit. Aşa zisa infibulaţie (în traducere ad literam „coasere, suturare") oferă o garanţie asupra femeii şi este realizată sub privirea atentă a mamelor, mătuşilor, bunicilor şi a altor paznici de sex feminin.

Neîncrederea în femei atinge apogeul în timpul testului din noaptea nunţii: este mireasa musulmană virgină sau nu? Din cauza politicii de discriminare sexuală care interzice femeilor accesul la viaţa publică, un bărbat musulman nu are nicio posibilitate firească de a cunoaşte o femeie de care s-ar putea îndrăgosti. De aceea această alegere este încredinţată familiei lui, pentru că numai ea ar şti unde să găsească o virgină adevărată. Deşi proaspăt căsătoriţii adesea nici nu se cunosc, trebuie să aibă relaţii sexuale chiar în noaptea nunţii. Chiar dacă fata nu vrea şi trupul i se strânge de teamă sau dezgust, trebuie să se supună. Şi chiar dacă nici soţul nu vrea, trebuie să demonstreze că este bărbat şi că poate face treaba. Invitaţii la nuntă aşteaptă la uşă până când este arătat un cearceaf pătat de sânge. Această acuplare forţată este de fapt un viol autorizat din punct de vedere social şi totodată negarea flagrantă a valorii individului.

O căsătorie nu este niciodată simplă, dar o căsătorie musulmană începe chiar din start cu un semn de neîncredere, urmat de un act de forţă. În acest context al neîncrederii şi forţei se naşte şi este crescută viitoarea generaţie de copii.

Multe tinere musulmane care trăiesc în ţări din Occident au născocit mijloace prin care să se bucure de sex înainte de căsătorie, dar în acelaşi timp se gândesc încă la obsesia familiilor lor legată de virginitate. De exemplu, îşi introduc corpuri străine în vagin ca să desăvârşească sângerarea la momentul potrivit în noaptea cu pricina. Îşi pot chiar „restaura" virginitatea, dacă au fost circumcise şi au făcut sex înaintea căsătoriei, procedeu pentru care până de curând se rambursau banii în întregime de către sistemul de asigurări de sănătate din Olanda. Când este cerută în căsătorie, o femeie somaleză din Europa îşi poate reînnoi suturile vaginale la un ginecolog sudanez din Italia; o sudaneză se poate duce la un medic somalez din Italia; adresele lor sunt binecunoscute.

După căsătorie neîncrederea în femei nu face decât să se intensifice – acum că mireasa a fost defloratã, temerile soţului ei iau proporţii şi mai mari – tocmai şi-a eliminat unica şansă de a controla dacă soţia lui s-a culcat cu alt bărbat. Singura cale de a o împiedica să-l înşele este să-i interzică accesul spre lumea exterioară cât se poate de mult. Trebuie să aibă permisiunea lui sau să fie însoţită de el, pentru fiecare pas pe care-l face dincolo de uşă. Se presupune că el a obţinut această autoritate de la Allah şi din tradiţii vechi de secole. Imamul Al-Ghazzali din secolul al XI-lea, un învăţat foarte cunoscut printre ortodocşi, de exemplu, a scris: „Femeia binecrescută... nu pleacă din casă, decât cu aprobarea lui clară şi atunci îmbrăcată în haine vechi şi neatrăgătoare." Şi: „Întotdeauna pune drepturile soţului ei înaintea drepturilor personale sau ale familiei ei. Este îngrijită şi curată şi întotdeauna gata să-l lase să se bucure de ea din punct de vedere sexual."

O femeie bună ascultă de soţul ei şi-i face plăcerile. Potrivit Coranului: „Bărbaţii sunt protectorii şi susţinătorii femeilor, căci Allah i-a dat unuia mai multă (forţă) decât celuilalt şi pentru că aceştia le susţin financiar cu propriile mijloace. De aceea, femeile onorabile sunt cu tot sufletul

obediente şi păzesc în absenţă (a soţului) ceea ce Allah ar dori să păzească ele. Cât despre acele femei din partea cărora te temi de neloialitate şi rea purtare, admonestează-le (întâi), (apoi) refuză să împărţi patul cu ele, (şi în cele din urmă) pedepseşte-le (uşor)…" După cum spune marele şi venerabilul calif Uman Al-Khattab (al cărui statut pentru sunniţi aproape că îl egalează pe cel al Profetului Mahomed), o femeie primeşte trei sute de lovituri de bici când patru musulmani credincioşi depun mărturie că a minţit. Din fericire, această pedeapsă se întinde pe o perioadă de trei zile, aşa că rănile nu sunt foarte grave.

Dar femeile musulmane sunt şi ele fiinţe umane şi, din când în când, inventează poveşti. Bărbaţii musulmani nu au voie să facă dragoste cu o femeie care are menstruaţie – aşa spune Coranul – şi prin urmare această exigenţă oferă o protecţie excelentă. O femeie musulmană care nu are chef să facă dragoste şi ar putea să rămână gravidă pentru a nu ştiu câta oară, îi poate spune soţului ei că are menstruaţie – o binecunoscută scuză printre femeile musulmane, comparabilă cu „durerea de cap" a femeilor din Occident. Sau, fără ştirea soţului ei, e posibil să folosească anticoncepţionale, dacă se găsesc. Unele femei măritate fac avorturi fără să le spună soţilor. Toate acestea înseamnă că se spun constant minciuni despre cele mai intime chestiuni. Este o strategie de supravieţuire, dar devine şi un mod de viaţă şi când un bărbat descoperă că soţia lui minte, i se confirmă suspiciunile că ea este răul însuşi.

Copiii trăiesc minciunile mamei în fiecare zi. De exemplu, dacă ea ar recunoaşte că a ieşit în oraş singură, soacra şi soţul ei s-ar supăra, aşa că minte. Asemenea înşelăciuni şi negări devin un lucru obişnuit. Recunoaşterea ar duce la umilirea ei şi posibil la violenţă. În multe familii copiii nu primesc niciun fel de alocaţie. Un puşti care fură din mărunţişul familiei şi este interogat în legătură cu asta, nu-şi recunoaşte fapta, căci dacă ar face-o ar fi cu siguranţă umilit şi agresat verbal. Dacă îşi neagă fapta, onoarea lui

rămâne neştirbită şi cât timp el neagă, o poate face şi tatăl lui faţă de ceilalţi oameni din afara familiei. Copiii învaţă de la mamele lor că merită să minţi. Dacă nu vor să fie pedepsiţi, trebuie să inventeze poveşti.

Această „colivie a fecioarelor" are urmări pentru femei, dar şi pentru bărbaţi şi copii. Colivia fecioarelor este de fapt o cuşcă dublă. Femeile şi fetele sunt încuiate în colivia interioară, dar aceasta este înconjurată de o colivie mai mare în care a fost întemniţată întreaga cultură islamică. Încarcerarea femeilor, cu scopul de a le păstra virginitatea, nu duce numai la frustrare şi violenţă pentru persoanele direct implicate, ci şi la un regres socioeconomic pentru întreaga comunitate. Aceste femei prinse în colivie au o influenţă dăunătoare asupra copiilor, mai ales a băieţilor. Cum cele mai multe femei din lumea islamică sunt excluse de la educaţie şi sunt ţinute intenţionat în ignoranţă, când acestea devin mame, nu pot transmite copiilor lor decât cunoştinţele lor limitate, perpetuând în acest fel un ciclu vicios al ignoranţei, de la o generaţie la alta.

Chiar şi prima generaţie de mame musulmane din Occident nu are mai mult decât o educaţie elementară. Multe sunt analfabete şi nu ştiu nimic despre societatea în care trebuie să se descurce. Cu puţin noroc, cei care au imigrat când erau copii vor primi o educaţie la vârste mai mari, dar cât timp moralitatea sexuală tradiţională rămâne principiul călăuzitor pentru părinţi în creşterea lui, progresul lor socioeconomic va fi slab, dacă nu imposibil.

Pentru mulţi musulmani, moralitatea sexuală a Islamului are chiar consecinţe mult mai profunde. Incapabile să-şi exprime deschis ura pe care o simt faţă de soţii lor, unele femei o îndreaptă împotriva copiilor lor. Desigur că acest lucru nu se aplică tuturor femeilor, pentru care copiii sunt o consolare în multe cazuri. Dar relaţiile dintre părinţi şi copii nu seamănă aproape niciodată cu ceea ce este obişnuit într-o societate individualistă cum este Olanda.

Bineînţeles, violenţa împotriva femeilor este întâlnită deseori şi în familiile occidentale, dar occidentalii resping

cu vehementţă violenţa, în timp ce majoritatea familiilor musulmane consideră violenţa împotriva femeilor ca pe un lucru pe care femeile însele îl provoacă pentru că nu respectă regulile. Familia şi mediul social nu dezaprobă acest lucru. Raţionamentul lor este următorul: dacă soţul te loveşte, o face fiindcă eşti de vină. Vecinii occidentali, membrii familiei şi prietenii cred că relele tratamente aplicate femeilor nu constituie un mijloc acceptabil de educare.

Coranul pune mare preţ pe valori ca: încredere, sinceritate, învăţătură. Cu toate acestea, doar din cele câteva exemple povestite mai sus se poate vedea cum stau de fapt lucrurile în viaţa cotidiană din lumea islamică – este o stare de lucruri sumbră. Neîncrederea este pretutindeni, iar minciunile fac legea.

Pentru a înţelege exact moralitatea sexuală aşa cum este statornicită în lumea islamică, trebuie să studiem şi să analizăm consecinţele ei practice. Relaţiile dintre sexe trebuie descrise obiectiv şi critic. Apoi, pe baza datelor obţinute, trebuie făcute propuneri pentru schimbarea modului în care decurg relaţiile dintre bărbaţi şi femei.

Rapoartele Naţiunilor Unite sugerează că în ţările arabe islamiste acumularea sistematică de cunoştinţe nu este preţuită. Potrivit Coranului, credincioşii trebuie să lupte neîncetat să înveţe, dar Coranul mai spune că Allah este atoateştiutor, iar Coranul este sursa tuturor învăţăturilor. Aceste două poziţii sunt imposibil de reconciliat. Pentru copiii musulmani studierea biologiei şi a istoriei poate crea mari confuzii. La urma urmelor, istoria începe în timpurile dinaintea Coranului, iar teoria evoluţiei contrazice povestea creaţiei din Coran. Cei mai mulţi molahi îi sfătuiesc pe musulmanii cărora această stare de lucruri contradictorie le produce confuzie, ca atunci când în Coran se vorbeşte despre „interes pentru învăţare”, să continue să-l citească până când, în urma lecturii pline de abnegaţie, porţile cunoaşterii se vor deschide singure.

Valorile Coranului sunt funciarmente de neatins pentru vreo fiinţă umană. Există o mare discrepanţă între cerinţele stricte, inumane pe care le pretinde Islamul de la credincioşi şi ce pot aceştia să realizeze. Poate că un tânăr sau o tânără vrea să îndeplinească acest îndemn de a-şi păstra virginitatea până la căsătorie, dar hormonii îi împing spre predispoziţii şi gânduri care intră în conflict cu acea învăţătură şi de aceea sunt considerate păcătoase. Odată ce-ţi dai seama că poveţele stricte ale Coranului nu pot fi puse în practică, apar şi îndoielile. Şi cu toate acestea nu ai voie să te îndoieşti de Coran sau de Sunna (o culegere de tradiţii despre viaţa lui Mahomed). La urma urmelor, viaţa lui Mahomed a fost exemplară. Incertitudinile sunt demne de pedeapsă imediată, dacă nu de către mediul social, atunci de către Allah. Dar cu certitudine, fără un punct de vedere la care să ajungă punându-şi întrebări, fiinţa umană nu poate dobândi cunoştinţe. Prin urmare, chiar şi practicanţii fervenţi ai Islamului se găsesc într-o dilemă serioasă.

Din cauza acestui impas interior, femeile şi bărbaţii musulmani sunt adesea într-o stare de confuzie; o comunitate care trăieşte potrivit îndemnurilor lui Mahomed şi ale Coranului devine inevitabil patologică în temerile şi contradicţiile sale, în furia faţă de incertitudinile interioare şi din afară, şi în frustrările datorate neputinţei de a împlini idealurile la care i se spune că trebuie să se ridice. Dar mulţi musulmani refuză să atribuie propriei comunităţi sau moralităţii sexuale impuse de religie responsabilitatea pentru nefericirea lor. În schimb dau vina pe Allah, pe diavol sau alte surse din exterior, cum ar fi evreii, americanii sau colonialismul. Musulmanii nu recunosc acest lucru de fapt, iar viaţa trăită urmând preceptele Cărţii Sfinte este cea mai importantă sursă pentru nefericirea lor.

Totuşi, numeroşi musulmani reuşesc să treacă prin viaţă cu această negare. Ei spun: *Categoric*, *n-o voi întreba pe soţia mea dacă este virgină. Nu-mi pasă. Las asta în grija lui Allah.* Şi în acest fel supravieţuiesc.

Pentru a scăpa din colivia în care sunt închişi şi în care şi-au încarcerat şi femeile, musulmanii trebuie să înceapă să practice autocritica şi să pună la încercare valorile morale pe care le iau din Coran. Cei 15 milioane de musulmani care trăiesc în Occident pot face acest lucru în cele mai favorabile împrejurări datorită drepturilor şi libertăţilor civile, între care nu cea mai puţin importantă este libertatea de exprimare. Un musulman din Europa care examinează îndeaproape fundamentele credinţei sale nu trebuie să se teamă de pedeapsa cu închisoarea sau, ca în ţările arabo-musulmane, de pedeapsa cu moartea. *Ni putes Ni soumises* („Nici târfe, nici supuse"), gruparea femeilor musulmane din Franţa care protestează împotriva violurilor în grup comise de bărbaţii musulmani, este un exemplu de organizaţie care face uz de libertatea de exprimare. Cea care conduce această grupare, Samira Bellil, este ea însăşi victima unui viol în grup. Un protest similar este practic imposibil în vreo ţară islamică. Un alt exemplu este pamfletul *Jos cu vălul!* scris de iranianca Chahdortt Djavann. În Iran, unde purtarea vălului este obligatorie, acest pamflet nu ar fi fost nici măcar publicat vreodată. Mulţi alţi scriitori şi gânditori cu educaţie islamică se folosesc de libertăţile occidentale, de exemplu romancierul Hafid Bouazza şi filosoful Afshin Ellian, care trăiesc şi lucrează în Olanda. Poate că într-o bună zi operele lor vor fi traduse în arabă sau persană, dar deocamdată sunt interzise în majoritatea statelor islamice. Poate că scriitorul care a identificat cel mai bine problemele existente în interiorul lumii islamice este filosoful Ibn-Warraq, de origine pakistaneză, autor al lucrării *De ce nu sunt musulman.* Faptul că acest bărbat curajos scrie sub pseudonim demonstrează că nici măcar în Occident nu se simte în siguranţă.

Musulmanii care trăiesc în Occident au acces mai uşor la informaţii şi mai ales la lunga tradiţie a criticii religioase din Occident. Ei pot să dobândească cunoştinţe în biblioteci şi

universităţi, dar şi de la alţi oameni, şi pot începe să privească critic propria credinţă.

Autocritica este posibilă pentru musulmani în Occident, căci Occidentul, în mod special Statele Unite, duc un război împotriva terorismului islamic. În mod paradoxal, atacurile din 11 septembrie au dus la o fascinaţie imensă pentru Islam. Această fascinaţie – care fără îndoială este generată parţial de un instinct de autoconservare – le dă musulmanilor din Occident o ocazie neobişnuită de a evada din cuşca lor psihologică.

Totuşi, în ciuda acestor împrejurări favorabile mulţi musulmani din Occident sunt încă mai puternic influenţaţi de gândirea islamică conservatoare decât de ideile sociologei Fatima Mernissi, de exemplu, autoarea lucrării *Dincolo de văl: dinamica raportului bărbat-femeie în societatea islamică modernă* şi erudită care a fost influenţată de gândirea occidentală. Bineînţeles, recunosc că nu toţi cei 15 milioane de musulmani sunt gata să adopte un punct de vedere critic cu privire la Profet şi că unii dintre ei recurg la ameninţări şi intimidare, şi poate chiar luând legea în propriile mâini, comit crime. Ceea ce însă mi se pare tulburător, este că multe femei încă opun rezistenţă la schimbare, de exemplu purtând ostentativ *hijab.* Numeroase femei spun că nu au purtat *hijab* în Turcia, dar au început să-l poarte după ce au sosit în Olanda. Această atitudine reacţionară are un efect descurajator asupra musulmanilor progresişti din Europa.

Există trei tipuri de musulmani în Occident. Primul este alcătuit dintr-o minoritate care nu trăieşte potrivit învăţăturilor Islamului şi înţelege în mod clar că viitorul înseamnă individualism. Aceşti oameni părăsesc în tăcere Islamul. Muncesc din greu şi, când îşi permit, se mută în cartiere mai bune; îşi trimit copiii la universitate şi nu se amestecă în obişnuitele discuţii încinse din Occident despre Islam.

Un al doilea grup se simte extrem de lezat de critica externă referitoare la credinţa sa şi consideră că este o chestiune personală. De generaţii aceşti musulmani acceptă faptul că vina pentru insatisfacţiile lor nu rezidă în ei, în Coran şi Profetul Mahomed, ci vine din exterior.

În fine, există şi musulmanii cu vederi progresiste. Acest grup este alcătuit din indivizi care spun: „Să ne autoexaminăm şi să încercăm să ne dăm seama ce este rău.” Aceştia vor să distrugă cuşca bucată cu bucată, pentru ca mai mulţi oameni să poată scăpa din ea. Dar aceste încercări de a-i elibera pe musulmanii din Occident sunt descurajate de reacţiile negative vehemente din partea celor la care te-ai aştepta cel mai puţin: occidentalii laici. Cei câţiva musulmani cu idei progresiste se ciocnesc direct de opoziţia relativiştilor culturali din Occident care spun: „Face parte din cultura lor; să nu minimalizăm acest lucru.” Sau: „Dacă critici Islamul, îţi răneşti semenii şi asta te face rasist sau islamofob.” Eu am fost numită fundamentalistă a Iluminismului, apelativ pe care eu l-am considerat că reprezintă că sunt la fel de radicală în angajamentul meu pentru drepturile omului – ca şi când ar fi fost ceva negativ – tot aşa cum fundamentaliştii islamici sunt devotaţi doctrinei religioase. Din această cauză cuşca încă există. Un soi de pact satanic a fost pecetluit între occidentalii care-şi câştigă existenţa reprezentând interesele musulmanilor, oferindu-le ajutor şi cooperând cu ei în dezvoltarea lor, şi musulmanii care au un interes special în această cuşcă – un interes stupid, egoist, pe termen scurt.

Cu cinci ani în urmă făceam încă parte din minoritatea tăcută; credeam că trăiesc într-o ţară liberă. Mă gândeam că, dacă o femeie este bătută şi acceptă acest lucru, este răspunzătoare pentru propria suferinţă. Mă gândeam că, dacă aş fi în locul ei, aş fugi. Nu mi-aş reface himenul. Aş lua viaţa de la început, trăind clipa, atunci şi acolo. Dar astăzi gândesc altfel. Acum îmi dau seama cât este de importantă educaţia, nu doar pentru că este punctul de

pornire în viaţă, ci şi pentru că în cultura islamică aşa este construită cuşca. Condiţionarea psihologică este foarte puternică şi este nevoie de multă energie şi forţă mentală şi voinţă ca să scapi din ea. Multe fete musulmane sunt crescute conform învăţăturilor Coranului şi exemplului Profetului Mahomed, să ducă o viaţă umilă şi supusă. Este foarte dificil pentru ele să se elibereze din această cuşcă când sunt mai în vârstă. Fiecare musulman ar trebui să se supună voinţei lui Allah, dar fetele şi femeile trebuie să se supună cel mai mult. Acest tip de educaţie poate să aibă o asemenea influenţă, încât femeile să nu reuşească niciodată să evadeze din cuşcă. Pentru că şi-au interiorizat subordonarea, nu o mai simt ca pe o forţă exterioară, ci ca pe un puternic scut intern. Femeile care au reuşit să stăpânească strategiile de supravieţuire ajung să capete o anume mândrie din faptul că trăiesc în acest fel. Sunt întocmai ca prizonierii care suferă de Sindromul Stockholm, în care ostaticii se îndrăgostesc de răpitorii lor şi stabilesc o relaţie profundă, un contact intim cu ei. Dar este o intimitate nesănătoasă, comparabilă cu situaţia sclavilor care erau supuşi nu doar trupeşte ci şi psihologic şi care preferau siguranţa existenţei lor în sclavie, unei libertăţi pe care o percepeau ca fiind înşelătoare.

Când m-am întâlnit cu femeile din mişcarea turcă *Milli Görüs*, am descoperit că sunt sigure pe ele şi autoritare, aproape agresive. Şi-au apărat propria oprimare mânioase: „*Vreau* să port *hijab*, *vreau* să-mi ascult soţul.” Am întâlnit şi femei marocane care spuneau: „Vreau să port *hijab* pentru că Allah cel Binecuvântat porunceşte aşa.” „Bine”, răspund eu, „dacă vreţi să faceţi tot ceea ce Allah cel Binecuvântat a spus, o să rămâneţi în cuşca voastră.”

În tot acest timp, mulţi aşteaptă ca în Islam să se producă o revoluţie de tipul Iluminismului. Dar Iluminismul nu vine singur. De aceea felul în care gândesc musulmanii despre Islam trebuie să se schimbe. Musulmanii trebuie să-şi schimbe modul de a gândi referitor la felul în care

procedează cu credinţa lor, referitor la viaţă, să dea un sens nou vieţii, să reconsidere modul de a-şi vedea propria moralitate sexuală. Puţinii musulmani care şi-au câştigat individualitatea ar putea să ţină o oglindă în faţa comunităţii din care provin, pentru a-i confrunta pe ceilalţi cu individualitatea lor încă neevoluată, pentru a-i face să înţeleagă „eul" oprimat şi frânt în mod constant de dogme, îndemnuri şi sufocanta cultură a bârfei care guvernează majoritatea comunităţilor islamice. Emanciparea nu înseamnă eliberarea comunităţii celor credincioşi sau salvarea ei de forţa răului exterior – cum ar fi colonialismul, capitalismul, evreii şi americanii. Înseamnă eliberarea individului din exact aceeaşi comunitate de credincioşi. Şi pentru a se elibera ca individ, el sau ea trebuie să ajungă să gândească diferit în legătură cu sexualitatea.

Cea mai bună cale de autoeliberare a culturii islamice din înapoierea în care se află este să înceteze să-i mai învinuiască pe alţii pentru acea înapoiere. Musulmanii, bărbaţi şi femei trebuie să-şi reevalueze cu atenţie şi aplecare actuala moralitate sexuală şi aderarea la principiile morale ale Islamismului. De asemenea, trebuie să definească modul în care, în realitate, este pusă în practică moralitatea statornicită; care sunt consecinţele ei în viaţa adevărată. De exemplu, câţi oameni reuşesc să trăiască în conformitate cu principiul potrivit căruia trebuie să păşeşti în căsătorie virgin şi pur, aşa cum, după cum spune Coranul, vrea Allah? Cum interacţionează în lumea reală, în viaţa de zi cu zi bărbaţii şi femeile? În ce măsură violenţa şi violenţa împotriva femeii sunt consecinţe involuntare ale aspiraţiei către un ideal de neatins, menit să asigure un loc plăcut în viaţa de apoi? Sunt oare suprapopularea şi incidenţa crescută a bolilor cu transmitere sexuală, în special SIDA, din ţările islamice o consecinţă directă a moralităţii sexuale existente? Dar creşterea numărului de avorturi printre femeile musulmane din Occident?

În loc să-şi canalizeze energia şi banii pentru realizarea unei bombe atomice şi mai mari – aşa cum fac Pakistanul şi Iranul – lumea islamică şi-ar petrece timpul mai util dacă ar examina critic propria moralitate sexuală şi efectele înăbuşitoare ale propriilor culturi şi societăţi, şi dacă ar găsi şi propuneri pentru schimbare.

Cercetările ştiinţifice şi academice sunt necesare, dar nu suficiente, căci provocările culturale pentru a determina mase mari de oameni să-şi schimbe atitudinea sunt enorme. Aproape toate cărţile despre Islam scrise de musulmani sunt texte şi îndrumătoare educaţionale care îi învaţă pe musulmani cum să se poarte în conformitate cu preceptele din Coran şi Hadith – studii teologice cu prea puţine elemente creative sau noi. Pe lângă acestea există romane scrise de musulmani despre dragoste, politică şi crime, în care rolul Islamului şi al Profetului Mahomed sunt evitate deliberat, deşi implicarea morală este că trebuie să respecţi preceptele religioase, altminteri lucrurile sfârşesc foarte rău. Majoritatea serialelor islamice difuzate prin satelit în toată lumea au în comun nu numai jocul actoricesc prost, ci şi adeziunea la moralitatea sexuală în relaţiile dintre personajele principale. Mesajul este că, dacă un tânăr şi o tânără se aleg din dragoste, vor sfârşi rău; dacă sunt împreună pentru că familiile lor au făcut acest aranjament, atunci totul se va sfârşi bine, cu o nuntă splendidă, munţi de aur şi lacrimi de bucurie.

Totuşi cultura musulmană are nevoie în locul acestor dulcegării simpliste de cărţi, seriale, poezie şi cântece care descriu ce se întâmplă cu adevărat şi care satirizează preceptele religioase, cum sunt cele prezentate în *Obiceiuri şi moravuri în Islam* şi *Ghid pentru educaţia islamică.* Satira este o necesitate amară; trebuie să se întâmple. Cartea *Un petic de iad (A Glimpse of Hell),* care ne spune ce ne aşteaptă în viaţa de apoi, ar putea fi parodiată admirabil într-un film. Imediat ce va apărea ceva de genul *Viaţa lui Brian* al grupului Monty Python, cu figura lui Mahomed ca personaj principal, regizat de un Theo van Gogh arab,

(controversatul regizor olandez acum decedat), vom fi făcut un pas uriaş înainte. Vreau să-l văd pe Mahomed, *cu* cele nouă soţii, apărând într-un film precum *Ben Hur.* Poeţii arabi sunt deseori convinşi că pot scrie mai bine decât Shakespeare. Dar dacă aşa stau lucrurile, unde este versiunea arabă a piesei *Romeo şi Julieta?* Şi unde este o Madonna marocană care să cânte *Like a Prayer?* Este oare măcar de conceput în lumea islamică un regizor ca David Potter, în al cărui film rujul unei arăboaice ajunge pe gulerul unui general iranian?

Se fac paşi spre modernizare în Turcia, Maroc, Indonezia şi alte ţări, dar campionii modernizării se lovesc de o mare rezistenţă din partea acelor fraţi şi surori musulmani care ar prefera să mai petreacă încă vreo câteva secole în cuşca fecioarelor. Şi occidentalii neaoşi au o sarcină importantă: nu trebuie să se lase tentaţi să-i apere pe musulmanii „răniţi". Este în interesul lumii islamice *şi* al lumii occidentale să promoveze o înfloritoare cultură a autocriticii printre musulmani şi s-o susţină oriunde este posibil. Lumea islamică se află într-o criză gravă care constituie în acelaşi timp o ameninţare pentru Occident, o ameninţare care înseamnă nu numai terorism, ci şi valuri de migraţie şi riscul izbucnirii unor războaie civile în Orientul Mijlociu – cea mai importantă sursă de petrol pentru Occident. O asemenea ameninţare poate fi diminuată doar atunci când lumea musulmană se va reforma din interior, cu ajutorul Occidentului. Reforma lumii islamice este în interesul ambelor.

Capitolul 4
Dacă am avea şi noi un Voltaire…

Toţi cei care au urmărit dezbaterile de după 11 septembrie din ziare, de la televiziune şi de pe scena politică nu se poate să nu fi observat intensificarea serioasă a criticilor aduse Islamului în tot Occidentul. Principala întrebare pe care şi-o pun oamenii este dacă Islamul, în actuala sa formă, este compatibil cu sistemul democraţiei constituţionale. Ar trebui să se angajeze Islamul într-o perioadă de Iluminism şi modernizare? Are Islamul nevoie de un Voltaire care să-i îndemne pe musulmani să se elibereze de superstiţii, să-şi folosească mintea şi nu emoţiile, să nu uite, aşa cum a observat el în anii 1800, că: „Nimic nu poate fi mai contrar religiei şi clerului decât raţiunea şi bunul simţ.” Şi „Adevărurile religiei nu sunt niciodată atât de bine înţelese ca de aceia care şi-au pierdut puterea de a raţiona.” Există vreun musulman luminat, bărbat sau femeie, care să se alăture lui Voltaire şi să spună: „Să consideri virginitatea o virtute – şi nu o barieră care separă ignoranţa de cunoaştere – este o superstiţie copilărească”? Unde este critica muşcătoare adusă Islamului din interior? Sau poate că Occidentul ar trebui să asculte vocea critică a lui Voltaire şi să se autoexamineze şi în acelaşi timp să-şi analizeze angajamentul faţă de propriile principii morale? Aşa cum scria Thomas Friedman, occidentalii ar trebui să le ceară arabilor şi musulmanilor să fie fideli aceloraşi standarde morale, înalte pe care le stabilesc pentru ei.

Pentru a răspunde la întrebarea privind compatibilitatea dintre Islamul zilei de azi şi culturile occidentale, este logic să facem o comparaţie între cele două lumi.

Fundamentalismul islamic şi Islamul politic nu au apărut brusc din neant. Au avut nevoie de un teren pe care să prindă rădăcini şi să crească, înainte de a se transforma în formele foarte periculoase cu care ne confruntăm de la 11

septembrie încoace. Acest teren fertil este creat de modul în care le este predat Islamul zi de zi musulmanilor din lumea islamică. Nu contează cât este de mare diversitatea din interiorul comunităţii islamice, învăţătura Islamului şi modul în care oamenii raportează doctrinele lui la viaţa reală, pregătesc terenul pentru dezvoltarea fundamentalismului şi, în cele din urmă, a terorismului.

Scriitorul Leon de Winter, faimos pentru afirmaţiile sale că un al Treilea Război Mondial se duce între Occident şi terorişti, relevă o serie de rele practici care au loc în unele ţări islamice. Deşi nu-i împărtăşesc opinia, privind un al Treilea Război Mondial, descrierea lumii islamice făcută de el este surprinzător de exactă. De la început, de Winter face o descriere excelentă a ideologiei care i-a însufleţit pe terorişti de la 11 septembrie şi pe simpatizanţii lor. Cadrul lor ideologic religios constă în „forţă şi slăbiciune, dominare şi umilire, eternitate şi vremelnicie, claritate şi obscuritate”, le justifică acţiunile şi le atribuie justiţiei divine.

Din experienţă proprie, pot confirma că lumea islamică este împărţită după o ierarhie foarte strictă. Allah este Atotputernic, iar omul este sclavul Său şi trebuie să se supună legilor Lui. Cei care cred ce este scris în Coran, care cred în Allah şi acceptă că Mahomed este profetul lui, sunt superiori altor popoare religioase. Musulmanii practicanţi sunt „triburi ale Scripturilor” şi le sunt superiori şi celor ale căror credinţe s-au stins şi necredincioşilor. Bărbaţii au întâietate în faţa femeilor, iar copiii trebuie să asculte de părinţi. Cei care încalcă aceste reguli trebuie umiliţi sau ucişi în numele lui Dumnezeu.

Viaţa pe pământ este trecătoare. Le dă credincioşilor ocazia să-şi demonstreze frica de Dumnezeu prin respectarea strictă a obligaţiilor faţă de El, ceea ce le va asigura un loc în Rai. Necredincioşii servesc doar de exemple pentru cum nu trebuie să trăieşti. *Halal* (ceea ce este permis) şi *haram* (ceea ce este interzis) sunt cele două noţiuni esenţiale care guvernează viaţa cotidiană. Ele se aplică tuturor musulmanilor, oriunde în lume şi afectează

toate aspectele vieţii. Reguli fixe îţi descriu exact cum să gândeşti, să simţi şi să acţionezi, şi ce să eviţi, şi se aplică la fel pentru domeniile vieţii private şi publice a musulmanilor. *Sharia* sau legea islamică are prioritate faţă de orice altă lege sau regulă instituită de oameni. Şi este de datoria fiecărui musulman să urmeze *sharia* cât se poate de strict. Fundamentaliştii profită de această credinţă, subliniind neîncetat că musulmanii moderaţi nu-şi conduc viaţa în conformitate cu doctrina islamică.

Încă din primii ani, noi musulmanii învăţăm toate acestea de la părinţii noştri, în madrasa (şcoală islamică) şi la moschee. Pe lângă asta, musulmanii din Europa şi SUA primesc o educaţie specială prin scrierile unor personalităţi ca Yoesoef Al-Qaradawi, pe care unii îl consideră teolog musulman moderat şi un partener potrivit de discuţii pentru Occident. În realitate, opiniile lui Al-Qaradawi sunt departe de a fi moderate. În cartea sa, *Cele legale şi cele interzise în Islam* – destinată exclusiv musulmanilor din Occident – scrie că datoria comunităţii islamice este să dobândească abilităţi militare ca să fie pregătită să se apere împotriva duşmanilor lui Dumnezeu şi să salveze onoarea Islamului. Potrivit lui Al-Qaradawi, musulmanii care nu reuşesc să facă acest lucru, comit un păcat grav. Ceva mai departe în carte, precizează că toate legile făcute de oameni sunt inadecvate şi incomplete, întrucât legiuitorii s-au limitat doar la chestiuni materiale, neglijând exigenţele religiei şi ale moralităţii. Este greu pentru un non-musulman să înţeleagă cât de serios erodează aceste afirmaţii procesul democratic al legislaţiei în ochii cititorilor musulmani „occidentalizaţi”.

De Winter descrie cu îndemânare experienţa practică a Islamului ca pe o piesă de teatru cotidiană în care „cohorte de sfinţi, îngeri şi mici demoni joacă roluri secundare importante. Musulmanul conservator acceptă în acest fel că duşmanii lui pot avea puteri supranaturale cu ajutorul cărora complotează şi, bineînţeles că musulmanul obişnuit nu ştie cum să se descurce cu astfel de puteri.” În acest

context de Winter îl citează pe profesorul israelian Emmanuel Sivan, care a realizat un studiu despre fundamentalism: „O lume locuită de stafii, spiritele morţilor şi *jinn* (creaturi invizibile), unele rele şi altele bune; o lume asediată de magia unui Satana seducător şi a demonilor lui, unde sfinţii şi îngerii, şi la nevoie minunile, îl eliberează pe credincios; o lume în care comunicarea cu morţii (în special cu cei din propria familie) este o întâmplare zilnică, şi unde prezenţa supranaturalului este privită ca o realitate aproape palpabilă."

Ca musulmană recunosc aceste descrieri. Peste tot în lume musulmanii sunt crescuţi cu credinţe asemănătoare în supranatural. Totul în viaţa de zi cu zi te pregăteşte pentru existenţa vieţii de apoi. Este doar un pas de la aceste credinţe, la convingerea că ne câştigăm un loc în Paradis prin martiriu, o atitudine foarte departe de raţiune. Ar fi foarte interesant de analizat în ce măsură superstiţiile şi lipsa bunului simţ în practica Islamului au legătură cu fascinaţia larg răspândită printre musulmani a ideologiei lui Bin Laden. Aceasta are ca ţintă diferitele fantezii şi visuri ale musulmanilor, care nu vor să-şi asume responsabilitatea pentru propria condiţie şi pentru propriile fapte şi pasează vina pentru problemele personale şi ale ţării asupra „autorităţilor" din exterior – asupra Occidentului, asupra Statelor Unite.

Multe madrasa, şcoli pentru studiul Coranului care în multe ţări au devenit şcoli pentru islamiştii fundamentalişti, le inculcă elevilor o ură iraţională faţă de evrei şi aversiune faţă de necredincioşi, mesaj frecvent repetat şi în moschei. Evreii sunt descrişi, în mod constant, ca instigatori ai răului în cărţi, pe casete înregistrate şi în presă. Eu însămi am aflat pe propria piele cât de insidioase pot fi efectele anilor de îndoctrinare: prima oară când am văzut cu ochii mei un evreu, am fost surprinsă să văd o fiinţă umană făcută din carne şi oase.

De Winter scrie că mânia obişnuită pe care o simt mulţi musulmani – care a dat naştere unor puternice sentimente

antiamericane şi speculaţiilor despre comploturi – nu-şi are rădăcinile numai în sărăcia socioeconomică a musulmanilor în comparaţie cu creştinii şi evreii. „Mânia provine şi dintr-o experienţă religioasă iraţională şi conservatoare, în care Satana este viu.” Aş vrea să duc argumentul lui de Winter mai departe şi să subliniez că acest tip de experienţă religioasă este comun nu numai printre musulmanii radicali şi fundamentalişti, ci şi printre musulmanii obişnuiţi. Diferenţa este că fanaticii nu se opresc la ură, ci sunt pregătiţi să comită acte de teroare.

Toţi musulmanii învaţă să privească viaţa pe pământ ca pe o investiţie în viaţa de apoi, supunându-se voinţei lui Dumnezeu şi legilor Lui. Valorile comunităţii – onoarea şi supunerea – sunt de mult mai mare importanţă decât autonomia individului. Religia nu este considerată un instrument cu care individul poate să adauge sens vieţii lui sau să n-o folosească deloc. Este o obligaţie. Individul trebuie să accepte religia şi să se dedice lui Dumnezeu în conformitate cu sensul literal al cuvântului Islam: supunere faţă de voinţa lui Dumnezeu.

Mulţi dintre cei care cresc şi trăiesc cu tradiţiile islamice, şi care pot fi uşor influenţaţi de fundamentalism şi radicalism, tind să fie pasivi în viaţă şi să se lase conduşi de sentimentul fatalităţii. Un musulman practicant, care încearcă să devină membru al societăţii occidentale, se găseşte într-o situaţie dificilă. Un imigrant musulman din Occident este pus faţă-n faţă cu o lume răsturnată cu dosu-n sus.

Spre deosebire de societatea islamică, Occidentul pune mare accent pe independenţa şi responsabilitatea personală a individului şi pe necesitatea de a investi în viaţa lui. Educaţia şi profesia, mai degrabă decât pietatea, constituie o măsură a succesului. Societăţile occidentale nu sunt dominate de o singură ideologie, ci au mai multe ideologii, care coexistă. Într-o democraţie care funcţionează bine, constituţia statului este considerată mai importantă decât Cartea Sfântă a lui Dumnezeu, oricare ar

fi aceea, iar Dumnezeu contează numai în viaţa personală a fiecăruia. Relaţiile şi interacţiunea dintre persoane sunt guvernate de legi şi reguli, elaborate de oameni, nu de forţe divine, iar ele pot fi schimbate, adaptate sau înlocuite de unele noi. Toţi oamenii sunt egali în faţa legii, chiar şi cei al căror stil de viaţă este diferit de cel al majorităţii. Femeile au şanse egale potrivit legii (deşi în realitate nu este întotdeauna aşa). Homosexualitatea nu este un păcat care se pedepseşte cu moartea, nici nu este considerată o ameninţare pentru supravieţuirea omenirii, ci este văzută ca o formă de dragoste, la fel de normală ca aceea dintre heterosexuali. În plus, dragostea şi sexul nu sunt limitate la căsătorie, de ele se pot bucura doi oameni, de comun acord. Democraţia îţi oferă libertatea de a evita sarcina sau de a o planifica şi mijloace de protecţie împotriva bolilor cu transmitere sexuală. În Occident, musulmanii văd că evreii nu sunt nişte monştri ostili Islamului, că nu vor război cu ei sau să le spulbere speranţele, că nu răspândesc teama, ci sunt oameni obişnuiţi cu propria lor istorie şocantă în Europa – Holocaustul. În Occident, prosperitatea şi nefericirea nu sunt rezultate ale voinţei lui Dumnezeu, ci ale acţiunii omului. Societatea poate fi modelată, îţi poţi influenţa mediul în care trăieşti. Iar viaţa de apoi nu prea are însemnătate. Oricine vrea să creadă în ea trebuie să decidă singur, nu este necesar sau cerut amestecul autorităţilor sau al statului. Multe lucruri interzise în Islam sunt apreciate de societăţile occidentale şi multe îndatoriri musulmane sunt date deoparte, considerate ca retrograde.

Foarte puţini musulmani sunt în realitate capabili să-şi analizeze critic credinţa. Minţile critice aşa cum sunt Afshin Ellian, în Olanda şi Salman Rushdie, în Marea Britanie sunt excepţii. În locul autocriticii ni se oferă o serie de negări sau o listă de factori externi şi comploturi care sunt „cauzele adevărate” pentru tot ceea ce merge prost în lumea islamică. Musulmanii sunt defensivi, chiar şi în ce priveşte criticarea islamiştilor vinovaţi de evenimentele din 11 septembrie. Şi mulţi filosofi şi politicieni occidentali

exacerbează această tendinţă musulmană de a evita introspecţia, eschivându-se astfel deliberat de la o analiză a Islamului. Au tendinţa să lase lucrurile în voia lor şi, liniştiţi, să gândească: „Ei, aşa a fost şi cu noi odată. Biserica a condus Occidentul în Evul Mediu. Nu vă faceţi probleme, în cele din urmă totul va fi bine cu Islamul.” Habar nu au ce spun.

Islamul de azi nu este compatibil cu aşteptările statelor occidentale. Islamul are nevoie de Iluminism. Societăţile islamice încă se luptă cu problemele Evului Mediu (prejudecăţi, gândire limitată, superstiţii) care au încorsetat societăţile creştine înainte ca Epoca Reformei şi cea a Raţionalismului să pună sub semnul întrebării dogmele. Dar este improbabil ca această mişcare să ia naştere din interiorul lumii islamice. Scriitorii, erudiţii, jurnaliştii care-şi exprimă cu voce tare criticile sunt obligaţi să se refugieze în Occident. Lucrările lor sunt interzise în propriile ţări.

Deci, în această situaţie ce pot face occidentalii? Pe plan internaţional, lideri ca Blair şi Bush trebuie să înceteze să mai spună că Islamul este ţinut ostatic de o minoritate teroristă. Greşesc. Islamul este propriul său prizonier. Ar fi mai util dacă ar cere socoteală Arabiei Saudite pentru faptul că regimul său represiv, presiunile demografice şi sistemul de educaţie religioasă părtinitoare au creat un teren fertil pentru extremişti. La aproape cinci ani de la 11 septembrie, chestiunea a fost abordată în foarte mică măsură.

În Olanda, dar şi oriunde în Europa, majoritatea albă nativă poate ajuta minoritatea islamică neminimalizând gravitatea actualei crize a Islamului. Abordând poziţiile absolutiste faţă de Coran şi problema infailibilităţii Profetului Mahomed, musulmanii din Occident pot învăţa din întrebările şi criticile la adresa Islamului, după 11 septembrie. Ar trebui făcute presiuni asupra minorităţilor să se integreze deplin în culturile locale şi ale statului. Democraţiile ar trebui să încurajeze vocile disidenţilor, să-i sponsorizeze pe disidenţii musulmani din Occident, pentru

ca retorica religioasă mărginită şi învechită, căreia i se supun zilnic milioane de musulmani, să aibă o contrapondere.

Să-i lăsăm pe acei Voltaire musulmani ai zilelor noastre să acţioneze, într-un mediu sigur, asupra Iluminismului în Islam, care în cele din urmă va duce la un Iluminism internaţional, pe măsură ce forţa raţiunii şi responsabilitatea individuală eliberează minţile musulmanilor de povara vieţii de apoi, de sentimentele constante de vinovăţie şi de tentaţia fundamentalismului. Am învăţa să ne simţim responsabili pentru problemele noastre şi pentru domeniile în care suntem înapoiaţi. Să avem şi noi un Voltaire.

Capitolul 5
Unde s-a greşit?
Confruntarea modernă a culturilor

Se presupune că imigranţii trebuie să adopte anumite standarde şi valori care fac parte integrantă din societatea occidentală şi, ca atare trebuie să se poarte în concordanţă cu acestea. Disputele privind integrarea denunţă comportamentul musulmanilor care nu respectă aceste standarde, dar deseori nu reuşesc să ajungă la cauzele fundamentale. Occidentalii condamnă poligamia, vendetta, violenţa asupra femeilor; vrem să îmbunătăţim învăţământul şi să scădem rata şomajului; observăm legătura cauzală dintre profesii cu şcoala neterminată şi criminalitate. Şi cu toate acestea preferăm să nu discutăm fondul cultural şi religios al acestor neajunsuri şi probleme. Trecem rapid peste faptul că obiceiurile tradiţionale şi opiniile religioase ortodoxe stau în calea integrării.

Este limpede că „vechile forme şi idei" vor continua să-i influenţeze pe musulmani pentru mult timp de acum înainte. Imamii ultraconservatori, căsătoriile cu parteneri de import, interesul crescut pentru învăţăturile Islamului şi urmărirea posturilor de televiziune cu înclinaţii fundamentaliste, toate contribuie la acest lucru. De aceea, politica occidentală de integrare ar trebui să ţină cont de corelaţia regretabilă dintre dezvoltarea culturală limitată a unor largi pături din populaţia musulmană şi dezavantajele lor sociale.

Principiile de bază ale Islamului tradiţional, combinate cu vechile obiceiuri ale grupurilor etnice intră în conflict cu valorile şi standardele elementare ale societăţii occidentale. Eşecul în adoptarea valorilor societăţii care-i găzduieşte sau aderarea la standardele ţării de origine, explică în mare măsură de ce mulţi musulmani din Olanda rămân în urmă din punct de vedere social şi economic. Cu ajutorul lucrărilor a trei scriitori – Karen Armstrong, Bernard

Lewis şi David Pryce Jones – pot să afirm că această credinţă se dedică mai mult decât oricare alta păstrării obiceiurilor şi tradiţiilor premoderne. Căci în Islam cultura şi religia sunt strâns legate, iar versete din Coran legitimează multe practici despre care occidentalii cred că sunt inacceptabile. Lumea mentală a Islamului reflectă stagnarea care a prins ca într-o cursă această religie, la doar câteva secole de la naşterea sa.

Această mentalitate premodernă va continua să acţioneze împotriva integrării musulmanilor în Occident. Dar există patru modele diferite pentru rezolvarea problemelor integrării: modelul politico-juridic, modelul (pur şi simplu) socioeconomic, modelul multicultural şi modelul sociocultural. Într-o măsură mai mică sau mai mare, fiecare ia în consideraţie fondul cultural-religios al imigranţilor musulmani.

Relevanţa socială

Sigur că şi imigranţii din Surinam, Antile, Ghana (zona creştină) şi China (ca să numesc doar câteva grupuri) au probleme, dar musulmanii care trebuie să se adapteze într-o societate occidentală modernă au dificultăţi specifice care sunt generate de religie şi cultură. Aceasta este „religia ca factor formator de cultură, cu un sistem de valori şi moravuri ce derivă din ideile despre Adevărul Divin şi, pe această bază, o comunitate care este copia firească a unei porunci morale mai înalte.” Scăderea numărului de musulmani tineri care merg la moschee denotă în mod categoric că aceştia nu se consideră musulmani. Pentru mulţi musulmani nepracticanţi esenţa identităţii lor şi sistemul de valori, şi moravuri după care trăiesc rămân islamice.

Musulmanii din Olanda şi din alte ţări europene din Occident sunt imigranţi din Turcia şi Maroc, care au venit în căutare de lucru şi au făcut copii. În anul 2000 aceste comunităţi olandeze numărau 309.000 persoane şi 262.000

înregistrate. În plus, în ultimul deceniu s-a constatat un influx considerabil de solicitanţi de azil din Irak (38.000), Somalia (30.000), Afganistan (26.000) şi Iran (24.000). În anul 2.000 aproximativ 35.000 de oameni au venit în Olanda din Pakistan, Tunisia şi Algeria. Ca urmare a reîntregirii familiei şi a naşterii de copii, se estimează că aceste comunităţi se vor mări semnificativ în următoarele câteva decenii. Iată câteva fapte:

- Musulmanii formează în acest moment categoria ideologică cea mai numeroasă din cadrul comunităţii de imigranţi. În cifre absolute asta înseamnă 736.000 de musulmani. Majoritatea musulmanilor rămân puternic ancoraţi în propria comunitate şi realizează un număr foarte mare de căsătorii cu parteneri islamici, provenind din alte ţări (aproape trei sferturi dintre căsătoriile turce şi marocane, în comparaţie cu procentul scăzut de căsătorii cu parteneri olandezi nativi, probabil sub 5). „Marea majoritate, în special cei care vin din ţări islamice, nu-şi fac relaţii sociale... Profilul lor demografic este unul tradiţional şi, ceea ce este în mod deosebit uimitor, este că prima şi a doua generaţie nu par deloc diferite din acest punct de vedere.” Păstrarea vechilor obiceiuri (cum ar fi căsătoria şi naşterea copiilor la vârste tinere) într-o societate modernă devine un obstacol important pentru mobilitatea socială şi integrare. Iar copiii din aceste familii cu părinţi care nu sunt educaţi sau au puţină şcoală, vor urma exemplul părinţilor. „Şi desigur, mobilitatea socială depinde foarte mult dacă ai fost la şcoală o anumită perioadă, iar acest lucru este în conflict cu ideea căsătoriei şi a naşterii de copii la vârste fragede.”
- Musulmanii din Olanda locuiesc preponderent în zonele mizere din oraşele mari şi medii. Sunt în general oameni cu educaţie sumară. Majoritatea turcilor şi marocanilor provin din cele mai de jos pături socioeconomice din ţările lor de baştină. Un procent semnificativ de solicitanţi de azil nu are mai deloc educaţie. Rata

abandonului şcolar printre copiii musulmani este relativ ridicată. Chiar şi fetele care îşi continuă studiile la universitate sunt forţate de familie să se căsătorească şi, de aceea, deseori renunţă la studii. Şomajul în rândul musulmanilor este încă de două până la trei ori mai mare decât în rândul populaţiei indigene. Cei care au un loc de muncă lucrează adesea în domenii sensibile ale economiei, cum ar fi vânzările cu amănuntul sau servicii de aprovizionare. Dependenţa lor de beneficii este destul de mare. Rata infracţionalităţii este disproporţionat de ridicată. Bovenkerk şi Yeşilgöz consideră chiar alarmante aceste cifre.

● După atacurile din 11 septembrie asupra Turnurilor Gemene şi după rezultatele scrutinului din 15 mai 2002, alegerile parlamentare naţionale din Olanda, a căror principală miză a fost integrarea minorităţilor şi integrarea musulmanilor în societatea olandeză, integrarea musulmanilor a devenit o chestiune imperativă. Tonul discuţiilor devine tot mai sumbru, iar în presă se acordă mare atenţie dimensiunii politice radicale a Islamului, la care par să fie sensibili musulmanii din Olanda, ca şi din orice altă parte din Occident.

Lumea Islamului

În eforturile lor de a înţelege Islamul, cercetătorii separă adesea religia de originile ei sociale. Ei descriu diversitatea teologică din cadrul Islamului, istoria lui filosofică sau prezintă Islamul ca pe o călătorie spirituală interioară. Nimeni nu a analizat originile acestei religii a lumii din punct de vedere sociologic.

Acest lucru nu este surprinzător, dat fiind faptul că Islamul nu a fost cu adevărat prezent în Europa de Vest până de curând, fiind subiect de cercetare doar pentru un cerc mic, exclusivist de orientalişti clasici ale căror descoperiri erau nuanţate de metodele folosite sau de

interesele personale. Totodată există foarte puţine studii de cercetare sociologică a Islamului făcute de erudiţi musulmani recunoscuţi.

Lewis şi Pryce Jones comentează trei caracteristici strâns legate din lumea mentală a Islamului tradiţional. După ei, identitatea religios-culturală a musulmanilor se caracterizează prin:

- mentalitate autoritarist-ierarhică („şeful este atotputernic; ceilalţi nu pot decât să se supună”)
- identitate de grup („grupul este întotdeauna înaintea individului”; dacă nu faci parte din clan/trib eşti tratat cu suspiciune sau, în cel mai bun caz, nu eşti luat în serios)
- mentalitate patriarhală şi cultura vinovăţiei (femeia are funcţie de reproducere şi trebuie să se supună membrilor de sex masculin ai familiei; dacă nu reuşeşte să facă asta, atrage asupra familiei ei ruşinea.)

Identitatea islamică (concepţia despre om şi lume) se bazează pe grupuri, iar conceptele ei esenţiale sunt onoarea şi dizgraţia sau vinovăţia. „Onoarea” este strâns legată de grup. Grupurile relevante, în ordinea mărimii, sunt: familia, clanul, tribul şi, în ultimul rând, comunitatea credincioşilor *(ummah).*

În cadrul comunităţii credincioşilor, faptul că cineva pretinde că este musulman este suficient pentru ca alţi musulmani să considere acea persoană mai apropiată de ei decât orice alt non-musulman. Musulmanii simt o legătură sentimentală faţă de surorile şi fraţii lor oprimaţi din alte părţi ale lumii. Când un grup de musulmani – indiferent de unde – suferă sau este oprimat (Kashmir, Palestina), comunitatea de credincioşi este în mod obişnuit prezentată ca un trup sângerând, plin de durere.

În cadrul tribului sau al rasei, o persoană din aceeaşi regiune sau ţară este mai apropiată de tine decât oricine altcineva dintr-o ţară foarte îndepărtată. Acest lucru nu implică în mod necesar să ai aceeaşi naţionalitate (concept modern). Un turc kurd se simte înrudit cu un kurd din Iran

sau Irak şi – ca urmare a unei lungi istorii de războaie şi ostilităţi – *nu* cu vecinii lui turci.

În familie şi cercurile (sub)clanurilor este o chestiune de onoare să ai cât se poate de mulţi fii. Acesta este motivul pentru care bărbaţii se căsătoresc de tineri şi au mai mult de o soţie. Poziţia de subordonare a femeii este o consecinţă a dorinţei de a avea mulţi fii. Asta din două motive. În primul rând, copiii iau întotdeauna numele tatălui lor, niciodată pe al mamei (de exemplu, numele tatălui ei). Când o femeie se căsătoreşte cu cineva dinafara subclanului şi are copii, serveşte interesele subclanului rival. Din cauza neîncrederii (sub)clanurilor rivale (nu se ştie niciodată, ar putea deveni mai puternici şi mai agresivi şi te-ar putea ataca) există obiceiul de a încuraja căsătoriile între veri. Dorinţa de a avea aşa de mulţi fii ar putea duce la o creştere necontrolată a populaţiei. Iar căsătoriile între membrii aceleiaşi familii generează considerabile riscuri de sănătate pentru progenituri.

În al doilea rând, femeia poate păta onoarea tatălui ei şi, prin urmare, pe aceea a clanului său, atrăgându-şi adesea repercusiuni înspăimântătoare. Acest lucru se poate întâmpla dacă poartă haine nepotrivite în afara casei sau dacă iese cu un prieten înainte de măritiş. Pedepsele variază de la avertizări verbale, violenţe fizice, expulzare şi chiar până la crimă. Rezultatul este aproape invariabil, că niciun bărbat nu mai vrea după aceea să se însoare cu ea. Nu numai că familia îşi pierde condiţia socială, dar femeia devine o povară financiară. Prezenţa ei în casa părintească aminteşte permanent de ruşinea pe care a adus-o asupra familiei şi a clanului. Cu alte cuvinte, individul este complet subordonat colectivităţii. Toţi copiii trebuie să deprindă abilităţile sociale într-o cultură a ruşinii, care este centrată pe conceptele de onoare şi dizgraţie. În acest mod de gândire nici măcar nu intră în discuţie valorile libertăţii şi ale responsabilităţii individuale. Prima regulă pe care o învaţă un copil, este să asculte de adulţii din familie. În plus băieţii învaţă începând de la o vârstă foarte fragedă să dea

cu aceeaşi măsură cu care primesc. Comportamentul agresiv este funcţional în această cultură şi are ca scop evitarea umilirii publice de către alţii.

Cultura premodernă seamănă mult cu un concept general numit *Modelul General Uman (MGU):* un model care s-a găsit în toate societăţile la un moment dat, mai puţin în cea de azi. În acest model al filosofului olandez Jan Romein, Omul are sentimentul că face parte din natură; vrea să o folosească, fără să simtă nevoia obsesivă de a-i pune sub lupă toate secretele. După *Modelul General Uman* mintea gândeşte într-un anumit mod: mai degrabă concret decât abstract – face apel mai curând la imagini decât la concepte. Organizarea şi planificarea conştiente joacă un rol mult mai puţin important pentru el decât în societăţile moderne. În mintea MGU puterea şi autoritatea sunt absolute şi inatacabile. Oricine se opune autorităţilor este pedepsit. În sfârşit, în acest tipar mental munca privită ca funcţie necesară în societate nu este considerată o binecuvântare, ci un blestem şi o povară. Să nu faci nimic este un lux dorit de toţi, dar acordat doar câtorva.

Islamul şi mentalitatea tribală

Islamul a luat naştere într-o societate tribală. Monoteismul Islamului a marcat o puternică ruptură cu politeismul, care predominase în Peninsula Arabică până atunci. Noua credinţă a călăuzit tribul lui Mahomed în lupta lui constantă de apărare împotriva triburilor vecine. Mahomed predica mila: odată cucerite, triburile nu erau duse în sclavie, dacă se converteau la Islam şi se alăturau luptei împotriva triburilor necredincioase. Asta a conferit religiei musulmane un puternic caracter expansionist: este acordată mare importanţă cuceririi şi convertirii celor care nu cred în Allah. Islamul a adoptat câteva tradiţii spirituale preislamice, cum ar fi rugăciunea, postul şi oferirea de ofrande. Relaţia dintre Mahomed şi Dumnezeul lui este una pe verticală: Dumnezeu este Atotputernic, El este unic, iar

Mahomed îi ascultă poruncile. Relaţia dintre Mahomed şi adepţii lui este simplă şi aceeaşi: voinţa lui Mahomed este lege.

Coranul recomandă orânduirea ideală a societăţii după reguli iniţial elaborate pentru a pune sub control anarhia tribală a acelor vremuri cu luptele extrem de violente împotriva altor clanuri şi triburi, dar şi între ele. În *Cercul închis*, David Pryce Jones descrie cum funcţiona acest sistem tribal. Într-un cerc vicios al violenţei un trib încerca să domine un altul, ceea ce însemna că avea loc o luptă permanentă pentru putere în interiorul tribului, al clanului şi al familiei. În fruntea fiecărei familii, fiecărui clan sau trib se afla un bărbat. Adesea acest conducător obţinea poziţia prin vicleşug şi violenţă. De exemplu, Mahomed a reuşit să facă mai multe triburi să accepte importante rânduieli politice şi sociale (şi în cele din urmă şi economice) care susţineau valori fundamentale pentru modul de viaţă tribal, cum ar fi păstrarea onoarei tribului şi redistribuirea averilor. Aceste legi au adus o soluţie durabilă pentru problemele dintre triburile rivale şi le-a forţat să devină aliaţi. Luptele continuau, dar numai împotriva triburilor din afara cercului islamic.

Deloc surprinzător, multe din legile stipulate de Coran pun pe primul plan pacea socială a grupului, în cadrul căruia există un grad ridicat de control social. Multe din legi se referă la onoarea bărbatului, a familiei lui, a clanului lui. Opusul onoarei este ruşinea, aşa încât un bărbat este la fel de entuziast în apărarea onoarei sale, cum este şi în evitarea ruşinii şi dizgraţiei. Minciunile şi echivocul joacă un rol important în această cultură a onoarei şi vinovăţiei; este normal să ignori sau să negi ce s-a întâmplat în realitate. Cultura tribală are un foarte dezvoltat simţ al neîncrederii, nu numai în ce-i priveşte pe cei din afara cercului, dar şi pe membrii propriei familii sau propriului clan.

Gloria şi căderea Islamului

Islamul a unit într-o lume a civilizaţiei triburile arabe ignorante care fuseseră profund dominate de anarhie. În secolul al şaptelea, musulmanii au cucerit Siria, Palestina, Egiptul şi restul Africii de Nord şi au început să se deplaseze spre Peninsula Iberică. Nimic nu părea să împiedice noua credinţă să se răspândească. În timpul perioadei de glorie a Islamului singura civilizaţie comparabilă ca nivel şi mărime era China. Dar Bernard Lewis distinge civilizaţia chineză de Islam întrucât era limitată doar la o singură regiune şi un singur grup rasial. Musulmanii au creat o civilizaţie mondială multietnică, multirasială şi universală. Şi cu toate acestea, astăzi, în comparaţie cu Occidentul creştin, lumea musulmană a devenit săracă, slabă, refractară şi ignorantă.

Lewis afirmă că se dezbate frecvent întrebarea: „Unde s-a greşit?”, fie din punct de vedere laic, fie din punct de vedere sociopsihologic. Cei care susţin punctul de vedere laic, pun rolul religiei în societatea islamică în centrul discuţiei, argumentând că primatul economic şi cultural al Occidentului este rezultatul separării Bisericii de Stat şi al instituirii unei societăţi civile care se conduce după o legislaţie laică. Ceilalţi, mai ales curentele feministe, se concentrează asupra discriminării sexuale şi a poziţiei inferioare a femeii în societatea islamică. Nu numai că aceste probleme lipsesc lumea islamică de talentele şi energia a jumătate din populaţia sa, dar îşi dezavantajează copiii, lăsându-i în grija unor mame analfabete, oprimate.

„Produsele unei astfel de educaţii… vor deveni probabil adulţi aroganţi sau supuşi şi nepotriviţi pentru o societate liberă, deschisă”, afirmă Lewis. Într-adevăr, un număr tot mai mare de musulmani susţin cu tărie că răspunsul la întrebarea: „Unde s-a greşit?” este că ei au fost loviţi de năpastă pentru că au neglijat moştenirea divină a Islamului. Acest răspuns mult prea simplist este fatal pentru dezvoltarea economică de viitor, căci înseamnă reîntoarcerea la un trecut în mare măsură imaginar, aşa

cum s-a întâmplat la Revoluţia din Iran şi în cazul altor mişcări şi regimuri fundamentaliste din ţările musulmane. Prin comparaţie, sistemul laic al democraţiilor oferă mai multe şanse. Unii filosofi istorici, printre care şi Lewis sunt optimişti în privinţa Republicii Turce a lui Kemal Atatürk. Alţii, inclusiv Pryce Jones, sunt mai puţin optimişti în legătură cu măsura în care laicitatea şi alte realizări occidentale sunt (sau pot fi) cu adevărat înţelese de oameni obişnuiţi să trăiască într-o societate tribală.

Poziţia lui Lewis este lipsită de ambiguitate. Subtitlul cărţii sale, *Conflictul dintre Islam şi modernitate în Orientul Mijlociu*, este relevant. Cei care au abandonat civilizaţia islamică nu au trăit pe deplin experienţa procesului de modernizare cotropitor, dureros, dar în cele din urmă eliberator, aşa cum au făcut-o vecinii şi rivalii lor din Occidentul creştin. Lewis atrage atenţia că respingerea modernităţii poate genera o spirală descendentă a urii şi resentimentelor, a mâniei şi autocompătimirii, a sărăciei şi oprimării, dar îşi exprimă speranţa că musulmanii se vor folosi de talentele şi de energia pe care le au pentru a ajunge la un ţel comun, astfel încât într-o bună zi să poată redeveni o civilizaţie importantă.

Din acest punct de vedere Lewis este mai optimist decât Pryce Jones. Lewis vrea ca musulmanii să renunţe la cele mai semnificative valori ale lor, la lucrurile pe care le transmit necontenit copiilor lor, inclusiv structura familială de tip patriarhal şi mentalitatea, cu obsesia legată de onoare şi imaginea de sine în comunitate. Dar, după cum spune Pryce Jones, acestea sunt chiar caracteristicile care definesc tribul, adică tocmai atributele care fac din această comunitate una foarte închisă. Aceste valori tribale şi simţul identităţii care le însoţeşte sunt atât de adânc înrădăcinate, încât oamenii sunt de-acum orbi la efectele lor dezastruoase pe termen lung. Totala acceptare a acestor valori este perpetuată de procesele repetate la nesfârşit, care au legitimat conceptele premoderne cu

texte din Coran. Ideile şi tradiţiile societăţii tribale a lui Mahomed sunt adoptate direct de societatea industrială şi urbană contemporană, fără a se acorda atenţie contextului lor istoric.

Istoricul Karen Armstrong crede că în trecut musulmanii au demonstrat cu succes că pot separa raţiunea de religie. În fond, musulmanii au avut cândva mari filosofi şi au creat o civilizaţie mondială. Doamna Armstrong are sentimentul că problema nu o reprezintă atât de mult musulmanii înşişi şi religia lor, cât atitudinea Vestului faţă de ţările musulmane. Imperialismul şi supremaţia Statelor Unite ca putere comercială i-au privat pe musulmani de posibilitatea de a-şi rezolva propriile probleme.

Lewis este mai sceptic. El este de acord că începând din secolul al XIX-lea britanicii şi francezii au ajuns să domine popoarele islamice atât politic, cât şi economic. Acest lucru a atras după sine schimbări culturale fundamentale, cum ar fi migraţia la oraş în secolul al XX-lea. Nu contestă nici faptul că această evoluţie a lucrurilor a transformat vieţile musulmanilor atât în sens negativ, cât şi pozitiv. Recunoaşte că americanii au interese strategice să apere regiunea (asigurându-se de stabilitatea rezervelor lor de petrol). Totuşi, după cum susţine Lewis, nimic din toate acestea nu reprezintă cauza reală a lipsei de progres din ţările islamice. Mai degrabă acestea sunt consecinţele, întocmai cum invazia mongolă din secolul al XIII-lea a fost posibilă doar pentru că în acea perioadă imperiul islamic era vlăguit din interior.

Atât Lewis, cât şi Pryce Jones consideră că motivul principal pentru declin rezidă în incapacitatea musulmanilor de a edifica instituţii democratice care să salvgardeze dreptul la libertatea individului, să scoată în evidenţă valorile importante ale cunoaşterii ştiinţifice şi înţelepciunii religioase (cercetarea ştiinţifică este adesea oprită când este văzută ca o ameninţare pentru dogmele religioase) şi să pună capăt consecinţelor sociale şi psihologice ale subjugării femeilor. Ei nu spun în aşa de multe cuvinte că

Islamul ca religie stă la baza situaţiei tragice din multe părţi ale lumii islamice, dar analiza lor evidenţiază faptul că dominaţia practicilor religioase în lumea musulmană (printre adepţii ortodocşi şi fundamentalişti) constituie un obstacol serios pentru progresul şi emanciparea musulmanilor.

În iulie 2002 Programul Naţiunilor Unite pentru Dezvoltare a publicat Raportul privind dezvoltarea umană în lumea arabă, un studiu analitic al duratei medii de viaţă, nivelul de educaţie şi nivelul de trai pentru locuitorii din douăzeci şi două de state islamice. Documentul confirmă teoria avansată de Pryce Jones şi Lewis: deficienţe instituţionale profunde împiedică dezvoltarea umană.

Potrivit raportului, această zonă este grav afectată de „trei deficienţe majore care pot fi considerate trăsături definitorii”:

- absenţa libertăţii;
- privarea femeilor de autoritate;
- lipsa de capacităţi sau cunoştinţe.

Soarta oamenilor

Cum trăiesc oamenii în această lipsă de dezvoltare de tip premodern? „Triunghiul maselor” prezentat mai jos este răspunsul lor. Pe lângă asta, există un triunghi al „puterii” sau „elitei” care va fi explicat imediat.

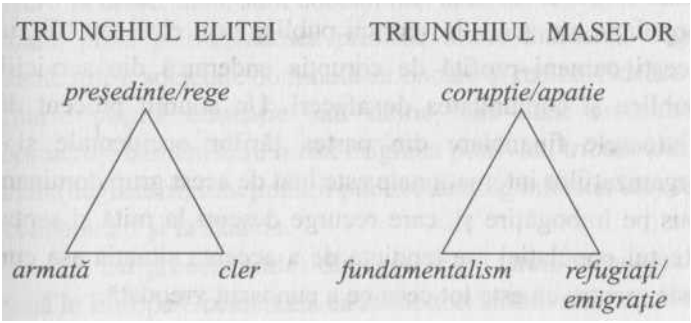

Aşa cum prevede cultura tribală, în ţările de rezidenţă ale imigranţilor musulmani (cu excepţia notabilă a Turciei) puterea este concentrată într-un triunghi care constă dintr-un lider politic la vârf (fie preşedinte, fie rege), urmat de armată, apoi de clerul oficial *(‘ulema).* Aceste trei sectoare se consolidează (oarecum) unul pe celălalt. Membrii triunghiului provin adesea din aceeaşi familie, acelaşi clan sau trib şi se înrudesc prin căsătorie. Puterea lor se bazează în parte pe aceste relaţii. Pentru aceşti oameni de la vârful piramidei, Islamul este un instrument, un mijloc de a consolida echilibrul existent al puterii. În ţări precum Egipt, Irak şi Siria guvernul laic supraveghează liderii religioşi şi există o religie de stat. Liderii politici şi ai armatei deţin controlul total al instrumentelor de forţă oficiale (în absenţa unui sistem juridic independent), al tuturor surselor guvernamentale de venit (impozite şi comerţ), al mijloacelor de informare în masă (radio, televiziune, ziare) şi al economiei. Rezultatul este o stagnare generală a societăţii.

Triunghiul maselor reprezintă modalităţile diferite în care oamenii răspund la această stagnare.

Există corupţie şi apatie şi numai o singură parte din populaţie are acces la servicii publice prin clan sau trib, iar aceşti oameni profită de corupţia endemică din serviciile publice şi comunitatea de afaceri. Un anumit procent din ajutoarele financiare din partea ţărilor occidentale şi a organizaţiilor internaţionale este luat de acest grup dominant, pus pe îmbogăţire şi, care recurge deseori la mită şi şantaj. Restul populaţiei are tendinţa de a accepta situaţia aşa cum este, pentru că este tot ceea ce a cunoscut vreodată.

Există o creştere a fundamentalismului: acest sector de populaţie care se extinde rapid nu acceptă actualul echilibru de putere. Pretutindeni fundamentaliştii sporesc, chiar şi printre profesioniştii cu studii superioare (avocaţi, medici, etc.) Aceştia sunt dezamăgiţi de ideologiile laice,

cum sunt: democraţia liberală, naţionalismul şi comunismul. Fundamentaliştii cred că toate mizeriile sociale şi economice – „Unde s-a greşit?” se datorează ignorării generalizate a valorilor şi standardelor islamice. Frăţia islamică, Al Qaida lui Bin Laden, Milli Gurus a lui Erbakan, în Turcia acuză Statele Unite în mod special că sprijină tirania din ţările lor. În unele state, fundamentaliştii sunt prezentaţi drept singura grupare de opoziţie reală din lumea islamică, dar desigur, multe ţări au, de asemenea, partide democratice şi/sau laice de opoziţie. Puterea fundamentalistă depinde de activitatea misionară plină de zel, antipatia faţă de clerul sprijinit de guvern, forţa disperată (terorism şi martiriu) şi de propriile centre religioase, cum ar fi Universitatea Al-Azhar din Egipt.

Există o importantă emigraţie internă şi externă: cele mai serioase victime ale stagnării sociale sunt populaţiile rurale, ţăranii. Mulţi au fost dezrădăcinaţi şi forţaţi să caute de lucru în oraşe, unde sunt condamnaţi să accepte slujbe umilitoare, prost plătite; adesea primesc oferte inumane, degradante într-o societate dominată de onoare şi ruşine. Adesea au foarte puţină educaţie sau deloc, sau sunt analfabeţi. Numeroşi oameni care nu au originea potrivită, tribală sau de clan (negustorii, funcţionarii publici de rang inferior, etc.) sunt condamnaţi şi la sărăcie.

Un procent (mic) din masele de ţărani a început să vină în Europa Occidentală ca muncitori străini din anii 1960. Mulţi şi-au părăsit ţările natale ca să scape de Războiul Civil şi de foamete. Un procent relativ mic a venit în Europa ca solicitanţi de azil sau ca să ceară rezidenţă pe motive umanitare. Marea majoritate – milioane de refugiaţi – locuieşte în ţările vecine din Africa şi Orientul Mijlociu, de regulă în tabere administrate de înaltul Comisariat ONU pentru Refugiaţi.

Raportul privind dezvoltarea umană în lumea arabă afirmă că numeroşi oameni din lumea islamică manifestă o dorinţă puternică de a emigra într-una din ţările bogate din Occident.

Comunitatea musulmană din Olanda

Majoritatea musulmanilor care trăiesc în Olanda (turci, marocani şi o parte dintre solicitanţii de azil) nu au făcut alegerea de a veni în Olanda în cunoştinţă de cauză, ci au ajuns aici de nevoie. Provin din zone rurale, guvernate încă de tradiţiile tribale.

Dacă definim cultura ca pe un repertoar de cunoştinţe, simboluri, tradiţii, idei, aptitudini şi reguli de conduită care formează o comunitate, atunci exprimările culturale ale celor mai mulţi musulmani se află încă în stadiul premodern de dezvoltare. Acest context cultural se caracterizează prin trei factori importanţi. Întâi, o mentalitate autoritară bazată pe ierarhie strictă; în al doilea rând, o structură familială de tip patriarhal, în care femeia are funcţie reproductivă şi trebuie să se supună bărbaţilor din familie pentru că altfel atrage dezonoarea asupra familiei. În al treilea rând, totul se învârte în jurul grupului: grupul are prioritate în faţa individului; controlul social este foarte puternic; iar apărarea ferventă a onoarei grupului îi face pe oameni obsedaţi de ideea de a evita ruşinea cu orice preţ şi rezultatul este că a devenit o regulă să facă asta prin minciună sau pur şi simplu negând realitatea. Modul tradiţional de gândire este ticsit de concepte religioase anacronice.

Era de aşteptat ca asta să ducă la probleme majore privind integrarea la toate nivelele societăţii, inclusiv la locul de muncă. De exemplu, când şeful de depozit al unui supermarket, marocan de origine, îşi conduce subordonaţii prin intimidări şi violenţe verbale, se comportă potrivit standardelor grupului (culturii) lui. Este felul lui de a-şi impune autoritatea şi de a-şi apăra onoarea; a conduce prin „consultări pozitive” ar fi o dovadă de slăbiciune. În cultura marocană ai începe un ordin cu: „Te rog…”, dacă te-ai adresa unui superior, dar nu cuiva care-ţi este ţie inferior. Angajaţii olandezi au însă un alt termen de referinţă;

pentru ei comportamentul marocanului este nefuncţional şi inacceptabil. Dacă acesta refuză să se adapteze, să adopte valorile conducerii olandeze, nu va putea să-şi păstreze slujba şi va deveni şomer.

Astfel de situaţii se petrec zilnic şi conduc la neînţelegere şi neîncredere reciproce. O consecinţă ar putea fi că musulmanii se plâng de „discriminare”, iar angajatorii spun că nu „mai vor marocani”. Pentru un musulman din Olanda, abordarea autoritară este sortită eşecului. Să-i faci pe alţii să fie de acord cu tine şi să-ţi urmăreşti propriile interese sunt chestiuni înscrise în codul social al olandezilor; acesta ia în consideraţie drepturile individului şi interesele colegilor. Un nou-venit trebuie să dobândească o identitate individuală în afara identităţii grupului lui de origine şi să se distanţeze de cultura tradiţională a onoarei şi ruşinii. În loc să se vadă pe sine „prin ochii altora” (onoare şi ruşine), el trebuie să găsească un echilibru interior stabil care să-l ajute să supravieţuiască într-o societate occidentală modernă.

O altă problemă comună a integrării este văzută în relaţia dintre bărbaţi şi femei. Standardele profund patriarhale ale musulmanilor par adesea nepotrivite, demodate şi degradante într-o societate modernă. Cultul fecioarei/ prostituatei, presiunile făcute pentru a avea cât mai mulţi fii, circumcizia fetelor (justificată de obicei pe temeiuri religioase), căsătoriile aranjate pentru fiice – toate sunt atribute ale mentalităţii legate de onoare. Ca grup, femeile, dar şi bărbaţii musulmani trebuie să renunţe la practicile acestea şi la valorile care decurg din ele, ca să reuşească în Occident. Dacă nu fac acest lucru, emanciparea musulmanilor nu poate să înceapă cu adevărat. Sau, ca să folosim cuvintele economistului olandez Arie van der Zwan, „...acest decalaj între lumea complet închisă a imigranţilor non-occidentali şi societatea în care au ajuns, nu poate fi considerat distinct de stagnarea din ţările lor de origine. Căci cei mai mulţi provin (încă) din lumea islamică şi există un flux tot mai mare de

literatură internaţională care se întreabă de ce a eşuat această lume: „Unde s-a greşit?” Lumea islamică a cunoscut un foarte mic progres în ştiinţă, cultură sau economie, din secolul al XVIII-lea încoace, deşi odinioară a avut contribuţii majore în aceste domenii.”

Este foarte bine că în alegaţiile sale van der Zwan menţionează atât aspectul internaţional (stagnarea ca factor motrice pentru emigrare), cât şi dimensiunea naţională (probleme culturale în timpul integrării, ceea ce reprezintă o provocare pentru societatea gazdă). În articolul său el dezbate factorii care au dus odată la fenomenul emigrării şi la faptul că musulmanii nu renunţă la valorile şi standardele care sunt „nepotrivite” într-o societate modernă.

Iniţial, politicienii olandezi şi factorii de decizie au interpretat influxul de muncitori străini din lumea musulmană (Maroc şi Turcia) ca pe un fenomen temporar. Nou-veniţii erau „muncitori invitaţi”. Chiar şi musulmanii aveau aceeaşi opinie, considerând că au venit în Occident pentru o perioadă limitată, ca să câştige nişte bani cu care să-şi construiască un viitor acasă. Când a devenit limpede că musulmanii, ca şi alţi imigranţi non-occidentali, se stabilesc permanent în Olanda, au început şi dezbaterile legate de cea mai bună cale de a-i integra pe aceşti oameni în societatea olandeză. Trebuie distinse patru poziţii în aceste discuţii, relevante pentru toate democraţiile occidentale.

Poziţia politico-juridică

Pentru a deveni membri cu drepturi depline ai societăţii olandeze, nou-veniţii care au permis de rezidenţă ar trebui să aibă aceleaşi drepturi şi îndatoriri sociale şi politice ca populaţia nativă. Odată ce îndeplinesc această condiţie politico-juridică, se presupune că imigranţii pot participa la toate aspectele societăţii fără alte intervenţii ulterioare ale guvernului, deşi campania împotriva discriminării şi

rasismului continuă să fie o chestiune importantă ce trebuie sprijinită.

Problema cu acest punct de vedere este că există o discrepanţă între procesul oficial şi cel real de statornicire a imigranţilor, şi transformarea lor în membri total emancipaţi ai societăţii. În practică foarte puţini imigranţi fac uz de drepturile lor civile şi politice. Rata de participare la alegeri, de exemplu, este descurajator de mică. Pentru că familiarizarea cu societatea olandeză este limitată şi gradul de conştientizare a drepturilor lor este limitat.

În mod paradoxal, în practică, drepturile oficiale sunt folosite pentru a se obţine opusul integrării, adică segregarea comunităţii de restul societăţii pe baza religiei ei (etnicităţii). Cel mai tragic exemplu al acestei chestiuni este sistemul guvernamental al subvenţiilor pentru şcolile islamice speciale. Uşurinţa cu care imigranţii pot obţine avantaje sociale are, de asemenea, neajunsuri, între care acela că numeroşi imigranţi sunt în situaţia de a depinde permanent de beneficiile statului.

Abordarea politico-juridică se bazează pe istoria naţională a Olandei, formată în secole de tensiuni politice dintre diferite grupuri creştine şi laice. Nu ia în consideraţie tradiţia musulmanilor din Olanda. Deoarece există totuşi un asemenea decalaj între imigranţii musulmani şi populaţia olandeză, această abordare perpetuează dezavantajele menţionate mai sus. Musulmanii radicali nu vor fi asimilaţi în ţară aşa cum, în istorie, au fost în cele din urmă romano-catolicii şi alte secte. Musulmanii radicali se opun sistemului în sine. Musulmanii radicali vor să distrugă întregul sistem.

Unghiul socioeconomic

Potrivit acestei concepţii, imigranţii din ţările non-occidentale sunt etichetaţi ca persoane dezavantajate.

Statul face astfel ca legislaţia să creeze şanse egale pentru educaţia lor, locuri de muncă şi venituri, asistenţă

medicală, locuinţe. Totuşi, se consideră că dezavantajele grupului sunt doar de natură socioeconomică şi nu se socoteşte că ar fi rezultate ale unei culturi sau religii.

Avantajul acestei abordări este că ia în consideraţie mecanismele excluderii şi procesele segregării „oarbe”, cum ar fi concentrarea unui număr mare de imigranţi în zone sărace şi apariţia şcolilor pentru copii de culoare. Dar ca şi în cazul anterior, dezavantajul acestei abordări este că se bazează pe circumstanţele specifice ale istoriei sociale a Olandei, în special pe conflictul dintre forţa de muncă şi capital, şi instituirea unui stat social după cel de-al Doilea Război Mondial. După acest moment, clasa muncitoare olandeză s-a emancipat, devenind o clasă burgheză medie. Pe de altă parte, majoritatea musulmanilor din Olanda provine dintr-un cu totul alt context social, unul al inegalităţii instituţionalizate şi de aceea această abordare are două lipsuri majore. În primul rând duce la victimizare, deoarece pune în sarcina factorilor externi (guvern, societatea olandeză) toată responsabilitatea rezolvării acestor probleme; de asemenea conferă grupului o imagine negativă asupra sa şi încurajează o atitudine de neîncredere faţă de lumea din afara grupului. Acest lucru produce tensiuni între părţi şi dă naştere la recriminări.

În plus, prevederile statului social, cum sunt asistenţa socială şi subvenţiile pentru închirierea unei locuinţe, contribuie la disimularea consecinţelor pentru cei care au renunţat să participe la viaţa societăţii, care nu mai au absolută nevoie să se adapteze la modelul societăţii olandeze dacă vor să supravieţuiască. În acest fel, procesul de modernizare încetează pentru grupuri mari de musulmani; de la periferia societăţii, ei rămân fideli unor valori şi standarde care stau în calea propriei emancipări.

Multiculturalismul: Integrare şi în acelaşi timp păstrare a propriei identităţi

Abordarea multiculturală îşi propune să promoveze culturi diferite care convieţuiesc paşnic sub un singur guvern, în conformitate cu regulile respectului reciproc şi cu şanse, şi drepturi egale. Şi totuşi, susţinătorii ideii de multiculturalism cred că minorităţile ar trebui să se bucure de privilegii speciale. Iniţial, aceste privilegii speciale aveau ca scop apărarea drepturilor populaţiilor indigene din ţări cum sunt Canada (indienii şi inuiţii) şi Australia (aborigenii). Totuşi, în Olanda mulţi susţin încă acest punct de vedere. De exemplu, M. Galenkamp, din Rotterdam, specialistă în jurisprudenţă a criticat propunerea premierului Balkenende de a face din sistemul olandez de moravuri şi valori – cele mai importante drepturi ale omului – şi din separarea Bisericii de Stat, punctele de pornire fundamentale pentru politica de integrare a guvernului. Galenkamp a argumentat că ar fi imposibil, deoarece Olanda nu mai este o societate omogenă; ea crede, de asemenea, că ar avea un efect nedorit de polarizare, ceea ce ar fi în detrimentul coeziunii sociale; de asemenea susţine că nu ar fi necesar pentru că un punct de plecare mai bun ar fi „principiul daunelor” elaborat de J.S. Mill, filosoful din secolul al XIX-lea, care credea că nimeni nu ar trebui să aibă de suferit ca urmare a exercitării dreptului la libertate al altcuiva.

Dacă John Stuart Mill ar trăi azi în Olanda, ar contrazice-o pe Galenkamp. I-ar explica că poziţia femeilor musulmane care trăiesc în Olanda este deja contrară „principiului daunelor”. Problema lui Galenkamp este că are o gândire formală – aşa cum este educat să fie un avocat. Avocaţii nu sunt învăţaţi să înţeleagă termenul „putere”; ei se concentrează asupra relaţiilor verticale din societate – relaţiile pe verticală ale individului şi relaţia lui cu guvernul. Aşa că, susţin ei, libertatea individuală nu trebuie limitată de guvern. Dar ei nu înţeleg cum funcţionează puterea pe orizontală – nu înţeleg cum să împiedice un individ să-i ia libertatea altui individ. Ei nu văd sau nu înţeleg subculturile, mai ales culturile interioare islamice. Nu înţeleg cum femeile musulmane sunt învăţate să creadă în

importanţa şi corectitudinea propriilor impresii. Mill a fost conştient de importanţa cititului şi raţiunii, ca instrumente pentru a se înţelege pe sine şi de a înţelege lumea. Când o femeie este învăţată să creadă în propria ei oprimare, acest lucru nu îndeplineşte condiţia libertăţii.

Multiculturalismul este cea mai semnificativă influenţă asupra politicilor olandeze de integrare cam după 1979, când s-a înţeles că afluxul de muncitori veniţi din alte ţări să presteze munci în domeniul serviciilor, aveau să rămână definitiv. Multiculturalismul are o influenţă aşa de mare parţial datorită istoriei acestei naţiuni care a învăţat să convieţuiască paşnic cu multe minorităţi. Această coexistenţă s-a bazat pe principiul „emancipării prin păstrarea identităţii", al integrării diferitelor popoare care-şi păstrau identităţile etnice şi culturale. Multiculturalismul este, de asemenea, aşa de influent ca urmare a sentimentului de vinovăţie al olandezilor, referitor la istoria lor colonială şi la rasismul şi genocidul asupra evreilor în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

Problema acestui punct de vedere multicultural este că neagă efectele negative ale standardelor culturale şi religioase şi pot întârzia integrarea şi emanciparea popoarelor, în special la musulmani. Astfel, adepţii multiculturalismului salută apariţia unei părţi musulmane a societăţii pentru că trăiesc cu iluzia că asta va ajuta la emanciparea economică a musulmanilor, aşa cum s-a întâmplat cu segmentul romano-catolic cu mulţi ani în urmă. Într-o Olandă majoritar protestantă, catolicii au fost timp de câţiva ani mai săraci, cu familii numeroase, cu slujbe prost plătite, aşa cum sunt azi musulmanii. Dar s-au organizat în jurul Bisericii Catolice şi şi-au îmbunătăţit viaţa din punct de vedere financiar şi economic, până când s-au integrat.

Multiculturaliştii spun: „Dacă a funcţionat pentru catolici, de ce n-ar funcţiona şi pentru musulmani?" Dar aceasta este o concepţie greşită şi periculoasă despre vasta majoritate a musulmanilor şi nu va face decât să le

încurajeze atenţia separată şi interiorizată asupra propriei culturi izolate. Multiculturaliştii uită însă un fapt: catolicii şi celelalte culte creştine/protestante împărtăşeau aceeaşi limbă, aceeaşi identitate naţională, o istorie comună şi în primul rând aceeaşi etnicitate. Şi toţi erau creştini, deşi probabil nu erau de acord în legătură cu modul de exprimare a religiei lor. Musulmanii din Europa au o infinitate de limbi diferite şi etnicităţi care-i separă şi mai mult de noua lor ţară. Contextul social-economic al acestor numeroase popoare este, de asemenea, foarte diferit şi complet altul decât cel european. Cum multiculturaliştii nu clasifică fenomenele culturale drept „mai bune” sau „mai rele”, ci doar neutre sau disparate, nu fac decât să încurajeze segregarea şi să perpetueze neintenţionat, de exemplu, poziţia nesatisfăcătoare a femeilor musulmane. Subvenţiile de stat pentru şcoli care nu aparţin statului le permit musulmanilor să aibă propriile şcoli, inclusiv şcoli cu internat, separate pentru băieţi şi fete, unde tinerele fete sunt îndoctrinate să-şi aştepte viitorul de mame şi soţii în conformitate cu practicile islamice foarte conservatoare.

Abordarea socioculturală

Economistul Van der Zwan a conchis de curând că lipsa de progres în integrare nu poate fi explicată doar de factori socioeconomici obiectivi. Factorii socioculturali sunt la fel de importanţi şi se asociază cu dezavantaje socioeconomice foarte reale pentru a da naştere problemei de integrare. El face distincţii, de exemplu, între diferitele grupuri de imigranţi non-occidentali. Pe de o parte, sunt cei din Surinam şi Antile, şi pe de alta, marocanii şi turcii. Referindu-se la studiul efectuat de Consiliul Ştiinţific Olandez pentru Politici Guvernamentale, menţionat anterior, el conchide că primele două grupuri formează o subclasă care a devenit aproape identică cu corespondentul său olandez nativ. Dar între turci şi marocani există diferenţe calitative şi cantitative, generate

de poziţia lor socioculturală. Doar o treime din populaţia marocană şi turcă poate fi considerată din categoria imigranţilor integraţi. Pentru două treimi perspectivele de integrare sunt cu adevărat foarte mici.

Jumătate din grupul neintegrat este formată din oameni de peste 45 de ani, din care majoritatea nu mai munceşte. Cealaltă jumătate o reprezintă a doua sau a treia generaţie de turci şi marocani care, scrie Van der Zwan, este imposibil de clasificat: „A dispărut puternica identificare cu grupul etnic, dar în acelaşi timp, nu a avut loc integrarea în societate, iar perspectiva ca acest lucru să se petreacă este îndoielnică.” Acest grup vulnerabil, dezrădăcinat, este expus tentaţiilor societăţii occidentale (libertate, droguri, viaţa de noapte), dar îi lipsesc resursele interioare mentale sau proprii, sau înţelepciunea de a controla un comportament nepotrivit. Derapajul social este obişnuit la aceşti oameni tineri: educaţia şi un loc de muncă pot duce la progresul social, dar delincvenţa şi tentaţia fundamentalismului sunt deseori mai ispititoare.

Concluzie

Dacă interpretăm conceptul de „integrare” ca proces de civilizare pentru grupuri de imigranţi musulmani care trăiesc *în cadrul* societăţii occidentale în care au fost primiţi, pseudodezbaterea despre egalitatea culturilor devine superfluă. Dacă un imigrant trebuie să accepte sau să renunţe la ceva cu scopul de a funcţiona mai bine într-o societate, depinde de cerinţele acelei societăţi. Pe măsură ce imigranţii devin conştienţi de nivelul realizărilor lor în comparaţie cu ceilalţi, înţeleg că pentru a progresa trebuie să se comporte în conformitate cu valorile şi standardele noii lor ţări adoptive.

Un al treilea avantaj de a considera integrarea ca proces de civilizare este că ajută populaţia indigenă să fie mai înţelegătoare cu imigranţii care se confruntă cu această provocare. Este mai uşor să dai dovadă de înţelegere

reciprocă dacă ştii că imigrantul este pe punctul de a se confrunta cu o schimbare personală fundamentală. Majoritatea nativă a avut la dispoziţie peste un secol pentru a ajunge să se obişnuiască cu valorile moderne, ceea ce îi oferă un avantaj mental asupra celor care au păşit în societate direct din munţii Riff din Maroc sau din zonele rurale ale Anatoliei. Nerecunoaşterea acestui fapt ar fi contraproductivă. Şi totuşi, forma aceasta de toleranţă este foarte diferită de susţinerea ideii de păstrare a tradiţiilor şi valorilor numai de dragul lor.

La urma urmelor, olandezii nu mai sunt adepţii tradiţiei religioase ancestrale, premoderne. Din nefericire, totuşi, guvernul olandez ignoră de multe decenii poziţia dezavantajată a musulmanilor din punct de vedere cultural. În ultimii ani, guvernul a abordat în mod obişnuit aceste probleme din punct de vedere politico-juridic, (pur) socioeconomic, multicultural, toate cele trei modalităţi fiind însă puternic pigmentate de tradiţiile politice, economice şi culturale tipic olandeze. Numai o abordare care ia în consideraţie atât dezavantajele socioculturale, cât şi factorii culturali unici ai Islamului oferă o şansă reală de a vorbi despre o integrare reuşită. Eşecul unei astfel de acţiuni ar avea urmări catastrofale, mai presus de toate pentru cel mai fragil grup de imigranţi musulmani: femeile şi fetele.

Capitolul 6
Scurtă istorie personală a emancipării mele faţă de Islam: interviu cu Colet van de Ven

La momentul acestui interviu, fusesem obligată să plec din Olanda şi să mă ascund din cauza ameninţărilor cu moartea primite. Credeam că după reîntoarcerea mea în Olanda, toată publicitatea se va concentra – la început – din nou asupra mea şi nu asupra disputei. Chiar şi în prezent, presa încă tratează cu mult entuziasm subiectul: o femeie de culoare care critică Islamul. Dar într-o bună zi, magia care mă înconjoară va dispărea, într-o oarecare măsură se vor plictisi şi atunci va fi posibil să ne gândim din nou la chestiunea reală, la faptul că eşecul integrării se datorează în foarte mare măsură ostilităţii faţă de femeie în cultura şi religia islamice.

Eram conştientă în ce mă bag atunci când am adoptat această poziţie. Reacţiile negative nu m-au surprins. Este un subiect care naşte controverse. Dacă totuşi voi continua – şi o voi face – trebuie să mă aştept la repercusiunile dure care vor urma în mod inevitabil. Înţeleg furia. Orice grup în pragul unei transformări va simţi această furie. Strategia mea este: continuă să te lupţi până trece furtuna. Într-o bună zi voi putea să spun toate lucrurile pe care le spun acum, fără să provoc astfel de emoţii violente. Au început să se audă şi alte voci care luptă pentru emanciparea femeilor dependente, semianalfabete din comunităţile de imigranţi. Cel de-al treilea val de feminism este pe drum şi-mi dă fiori.

Emanciparea este o luptă. Eu am ales această luptă şi o voi continua ca membru al parlamentului din partea Partidului liberal. M-am hotărât să trec în această formaţiune, pentru că începusem să mă satur de atitudinea evazivă a Partidului laburist, care a închis ochii la sentimentele tot mai puternice de nelinişte din societate.

Oprimarea femeilor nu li se pare o problemă importantă şi nu sunt preocupaţi de ea.

Nu am ales să mă alătur Partidului liberal pentru că-mi pasă mai puţin de problemele sociale asupra cărora Partidul laburist crede că are monopol. Am intrat în acest partid pentru că am înţeles că dreptatea socială începe cu libertatea şi integritatea individului. Totul în societatea noastră se concentrează asupra cetăţeanului ca individ: îţi iei examenele pe cont propriu, îţi completezi tu formularele pentru impozit, iar la tribunal doar tu trebuie să te confrunţi cu sentinţa. Responsabilitatea personală are mereu întâietate. Dar ce face Partidul laburist? Îi consideră încă pe imigranţi drept un grup. V-aţi putea întreba: de ce? Răspunsul este: pentru că acest partid nu are contact cu realitatea.

Să vă dau un exemplu. Ca interpretă am avut de-a face cu imigranţi, care comiseseră fraude în domeniul securităţii sociale. Ca să poţi cere alocaţie, trebuie să semneze ambii parteneri; femeia face acest lucru la ordinul soţului. El îi arată linia punctată şi spune „semnează aici”. Dar ea nu are habar ce semnează. În ţara ei de origine nu a trebuit să facă aşa ceva niciodată. Şi pe urmă vine poliţia la uşă. Bărbatul şi femeia sunt acuzaţi de fraudă în domeniul securităţii sociale. Se dovedeşte că soţul a fost implicat în asta. Totuşi, ea nu a ştiut nimic: e drept, el pleacă de acasă în fiecare dimineaţă şi vine noaptea târziu, dar bărbaţii musulmani le spun rareori soţiilor lor cum şi-au petrecut ziua. Atunci, de ce ar fi trebuit ea să observe ceva? Se vădeşte că cei doi trebuie să înapoieze optzeci de mii de guldeni, fiecare jumătate din sumă. Cu alte cuvinte, soţia este făcută răspunzătoare în egală măsură cu bărbatul care a greşit. Iar acest caz nu este nici pe departe singular, sunt sute la fel.

Încercaţi să convingeţi Partidul laburist că aceste femei ar trebui eliberate din situaţia de dependenţă în care se află; nu veţi reuşi. Eforturile partidului sunt îndreptate spre menţinerea femeilor musulmane în această poziţie, pentru

că partidul crede că le ajută să-şi găsească sentimentul identităţii. „Acele femei sunt fericite în cultura lor”, spune partidul care omite şi problema copiilor. Adică doar până când devin micii „bastarzi marocani”. Şi atunci trebuie să suporţi consecinţele faptelor tale.

Într-o revistă olandeză de informaţii, un medic generalist şi binecunoscut membru al Partidului laburist relatează cum a venit la cabinetul lui o femeie musulmană şi i-a spus: „A fost voia lui Dumnezeu ca soţul meu să se îmbolnăvească aşa de grav.” Gândul că viaţa ta se află în mâinile lui Dumnezeu poate să-ţi ofere alinare pe patul morţii, dar mai înseamnă şi că vei sfârşi mai repede pe patul acela. Cu toate acestea, doctorul în cauză crede că este o „credinţă simpatică”. Şi ca din întâmplare, el însuşi nu crede în Dumnezeu, dar i se pare plăcut să poată spune astfel de prostii. Ceea ce spune însă este: au dreptul la propria înapoiere.

Factorul decisiv pentru schimbarea făcută de mine în octombrie 2002, când am trecut la Partidul liberal l-a constituit asigurarea dată de liderul partidului că voi avea libertatea de a pune prioritar pe agenda politică integrarea şi emanciparea femeilor imigrante.

Nu înţeleg de ce decizia mea a generat o asemenea reacţie emoţională. Oamenii folosesc cuvinte ca „trădare”, ca şi cum m-aş fi alăturat unei organizaţii criminale. Dar după opt ani de coaliţie guvernamentală între liberali şi laburişti, diferenţele între cele două partide nu mai sunt în realitate aşa de mari. Pot să înţeleg că oamenii se simt dezamăgiţi de mine personal. Totuşi, faptul că laburiştii au făcut multe pentru mine nu înseamnă că trebuie să le rămân loială când nu mă mai pot identifica cu punctele de vedere ale partidului. Toţi cred că a fost o decizie impulsivă, dar eu spusesem deja din august că nu sunt mulţumită şi vreau să plec.

Desigur că trebuie să învăţ anumite lucruri. Înţeleg că uneori trebuie să fac un compromis, că trebuie să am o

gândire mai strategică şi să-mi formulez ideile mai clar, dar nu am deloc intenţia să renunţ. Pot să trăiesc cu preţul pe care trebuie să-l plătesc pentru asta. Câtă vreme sunt apărată, am energia mentală să continui. Cu toate acestea trebuie să fiu atentă, să nu cer prea multe, prea repede. Nerăbdarea este punctul meu nevralgic, călcâiul lui Ahile: vreau ca totul să se petreacă aici şi acum. Am nevoie să mi se spună: şi mâine va fi bine.

Ştiu că tata mă iubeşte, dar eu am făcut o alegere care este radical diferită de tot ceea ce reprezintă el. Dacă într-adevăr a spus pentru săptămânalul olandez ceea ce este citat că ar fi spus – că nu a primit niciodată ameninţări telefonice – o simt ca pe o palmă. După fiecare apariţie publică a mea, a primit telefoane de la musulmani somalezi care voiau să facă plângere. Iniţial nu a băgat în seamă telefoanele acestea, dar m-a întrebat dacă poveştile sunt adevărate. I-am spus că iau atitudine pentru drepturile femeilor din Islam. Reacţia lui a fost: „Ia atitudine pentru ce crezi tu că e drept, dar ai grijă s-o faci în numele lui Dumnezeu.” Faptul că l-am denunţat public pe Dumnezeu constituie o teribilă dezamăgire pentru el, una pe care cu greu o poate accepta. Profanând Islamul, i-am pătat lui reputaţia şi onoarea. Din acest motiv s-a îndepărtat de mine. Îmi pare rău pentru el, dar în acelaşi timp sunt furioasă. La sfârşitul cărţii pe care o scriu acum îi adresez o scrisoare deschisă, în care îl acuz că-i iubeşte pe copiii lui condiţionat. De fiecare dată când a avut de ales între comunitate şi copiii lui, a ales-o pe prima. Lucrul ăsta doare.

Sunt ceea ce se cheamă „răsfăţata lui tăticu”. În scurtele perioade pe care le petrecea cu familia noastră, era extraordinar de drăguţ cu mine şi mă lăuda din cale-afară. De asemenea, a organizat nişte lucruri pentru care îi sunt şi azi îndatorată. De exemplu, când locuiam în Etiopia, mama nu voia ca eu şi sora mea să mergem la şcoală. Urma oricum să fim căsătorite peste câţiva ani, aşa că la ce avea

să ne folosească toată ştiinţa aia? Era mai bine pentru noi să învăţăm să facem gospodărie. Dar tata a insistat să ne ducem la şcoală. A zis că o blestemă pe mama, dacă nu ne lasă. Totodată s-a pronunţat absolut împotriva circumciziei noastre. Ceea ce el nu are habar este că bunica a aranjat în secret ca lucrul ăsta să se petreacă fără ştirea lui.

Fratele meu, sora mea şi cu mine îl chestionam mereu de ce nu-şi petrece deloc timpul cu noi. Ne adusese pe lume, dar nu-şi asumase nicio responsabilitate pentru asta. Nu aveam nimic împotriva activităţilor lui politice, ba chiar ne simţeam foarte mândri, dar voiam şi un tată. El considera că toate criticile pe care i le aduceam sunt nedemne de noi. Miorlăială fără rost. Ar trebui să ne dăm seama că el are o chemare şi în consecinţă să facem sacrificii cu fruntea sus. Dumnezeu îl dăruise pe el cu onoarea acestei poziţii.

Când m-am născut eu, tata era în închisoare. Aveam şase ani când l-am văzut prima oară. Deşi era absent perioade lungi, copii fiind simţeam tensiunea de care erau înconjurate toate acţiunile lui politice. Întotdeauna mă refer la anii din Somalia ca la *anii în care se şoptea*: Şşşt, şşşt, nu te poţi încrede în nimeni. Îmi amintesc bătăile în uşă, pe bunica deschizând, îmi amintesc cum era aruncată la podea, violenţele de limbaj ale bărbaţilor care ne răscoleau casa. Un copil nu poate înţelege toate astea.

Când am împlinit şase ani, l-am urmat pe tata – care fugise deja din ţară – în Arabia Saudită. Nimeni dintre noi nu a fost fericit acolo, cu excepţia mamei mele care a înflorit într-o ţară cu un climat religios atât de sever. Dar în acelaşi timp îi compara pe localnici cu caprele şi oile, căci îi găsea aşa de proşti. La şcoală trebuia să purtăm o rochie verde cu mâneci lungi şi o eşarfa strânsă în jurul capului. Căldura ne provoca arsuri pe spate. Nu aveam voie să ne jucăm afară. După un an ne-am mutat în Etiopia, unde trăia o mare parte din opoziţia somaleză şi apoi, după optsprezece luni, în Kenya.

Tata are cinci fete şi un băiat, de la patru soţii. Mama era cea de-a doua soţie. A cunoscut-o când prima lui soţie, Maryan era în America. Fusese trimisă acolo de tata să studieze, dar nu s-a descurcat prea bine. Tata voia ca ea să rămână departe până când avea să-şi obţină diploma. Între timp, acasă el devenise una din forţele organizatoare din spatele campaniei pentru alfabetizare. El însuşi era profesor, iar mama îi era elevă. O considera deşteaptă şi ambiţioasă şi a luat-o de soţie. Într-o perioadă scurtă au avut trei copii, iar într-o bună zi a apărut la uşă Maryan, care se întorcea din America. Habar nu avea de cea de-a doua căsătorie şi era foarte supărată. I-a cerut tatei să aleagă. Tata a ales-o pe mama şi a divorţat de Maryan.

În 1980 a plecat în Etiopia. După un an s-a întors să ne vadă. Mama i-a spus: „Dacă pleci iar, nu vreau să te mai întorci niciodată şi nici n-o să-ţi mai fiu soţie.” A plecat şi s-a întors după zece ani. Mama a refuzat să-l salute şi nici în ziua de azi nu-i vorbeşte. Ulterior tata s-a căsătorit cu o etiopiană, apoi cu o femeie din Somalia – nu am idee unde se află acum. În cele din urmă s-a recăsătorit cu Maryan, prima lui soţie, cu care locuieşte la Londra.

Pe lângă un frate mai mare, am avut o soră cu doi ani mai mică decât mine, pentru care aveam o mare admiraţie. Era o rebelă. Făcea ce voia şi nu-i păsa dacă primea bătaie pentru asta. Eu eram mai timidă şi mai docilă, aveam tendinţa să accept lucrurile aşa cum erau. Dar ea nu. Ca adolescentă a vrut să poarte fuste scurte, ceea ce era considerat total indecent. Mama le rupea, dar de fiecare dată sora mea îşi cumpăra una nouă. În anul al doilea de liceu a renunţat la şcoală. Toţi au fost supăraţi, dar ei nici că i-a păsat. A reuşit să facă un curs de secretare şi şi-a găsit o slujbă la Naţiunile Unite. Mama i-a interzis să lucreze, dar sora mea o înfruntat-o, în ciuda violenţelor verbale şi fizice.

Era o femeie puternică şi stârnea admiraţie şi respect pretutindeni, mai puţin acasă. Când i-a venit rândul să fie măritată, m-a urmat în Olanda. A sosit în ianuarie 1994 şi

după un an şi jumătate ştia olandeză suficient de bine ca să se înscrie la universitate. A început să fie deprimată, iar purtarea ei a devenit excentrică. Se străduia din greu în compania altora, dar nu reuşea nici să se descurce singură. Se uita ore întregi la televizor, indiferent ce se difuza. Zăcea în pat zile în şir şi nu mânca. La un moment dat a destăinuit că este nefericită pentru că îşi neglijase credinţa. A început să poarte capul acoperit şi a încercat să se roage. Câteva zile nu a reuşit, iar acest lucru i-a intensificat sentimentele de vinovăţie: pentru fiecare rugăciune pe care nu o faci există o pedeapsă. În acelaşi timp spunea mereu: Sufăr aşa de mult, dar nimeni nu mă înţelege. Şi îi era ruşine de felul în care se purtase faţă de mama mea în trecut, regreta profund toate certurile.

Apoi, într-o bună zi, a avut o cădere nervoasă şi a trebuit să fie internată. A primit un tratament medicamentos la care a răspuns foarte bine, deşi s-au manifestat şi efecte secundare; nelinişte, durere, contracţii musculare, nişte ticuri ciudate. Am văzut-o pe sora mea, femeia aceea frumoasă şi puternică, cum se năruie sub ochii mei.

În iulie 1997 s-a întors în Kenya. În loc de medicamente a primit vizitele unor molahi convocaţi ca s-o scape de psihoze. I-au cerut să citească Coranul ca să se calmeze. Şi a fost târâtă la un exorcist pentru că unii credeau că mama mea vitregă îi făcuse farmece. Sora mea i-a spus femeii aceleia: dacă eşti în stare să eliberezi puteri aşa de extraordinare, ar trebui să le foloseşti ca să-ţi tratezi dinţii cariaţi. În nebunia ei nu-şi pierduse umorul. Din când în când o legau sau o băteau ca s-o liniştească, însă bineînţeles că asta nu rezolva nimic. Atacurile maniacale au devenit doar mai necontrolabile. Suferea de paranoia şi a încetat să se mai hrănească. Pe 8 ianuarie 1998 a murit.

Moartea ei a fost cel mai dificil moment din viaţa mea. Când tata mi-a dat vestea la telefon, am izbucnit în lacrimi, la care el a spus: „De ce eşti aşa de supărată? Ştii că toţi ne întoarcem la Dumnezeu.” Am sărit în primul avion spre Nairobi, dar am ajuns prea târziu pentru înmormântare.

Probabil că a murit de extenuare, dar n-o să ştiu sigur niciodată, pentru că nu s-a făcut autopsie. În cultura noastră este tabu să pui întrebări despre cauzele morţii. De fiecare dată când aduceam vorba despre asta, eram ignorată, ca un copil plictisitor care repetă aceeaşi veche întrebare la nesfârşit. Invariabil, răspunsul era: Dumnezeu dă viaţa şi tot El o ia.

Sora mea şi cu mine eram încă foarte mici când am început să ne dăm seama că ni se spunea mereu să-l respectăm pe fratele nostru. Era doar cu zece luni mai mare decât mine, dar am realizat că numai băieţii contează. Statutul unei femei musulmane depinde de numărul de fii pe care îi are. Când oamenii o întrebau pe bunica câţi copii are, ea răspundea: „Unul.” Avea nouă fete şi un băiat. Spunea acelaşi lucru despre familia noastră. Zicea că avem doar un copil. „Dar noi?”, întrebam sora mea şi cu mine. „Voi o să naşteţi fii pentru noi”, replica ea. Mă ducea la disperare. Ce aveam să fac cu viaţa mea pe pământ? Să nasc fii! Să devin o fabrică de băieţi. La vremea aceea aveam nouă ani.

Pentru ca potenţialul lor de producătoare de fii să fie maxim, fetele sunt învăţate încă de la vârste fragede să se supună lui Dumnezeu, taţilor şi fraţilor lor, familiei, clanului. Cu cât o femeie pare să facă asta mai bine, cu atât mai virtuoasă se presupune că este. Trebuie să fii întotdeauna răbdătoare, chiar şi atunci când soţul tău îţi cere cele mai groaznice lucruri. Vei fi răsplătită pentru asta în viaţa de apoi. Dar recompensa în sine este nesemnificativă. Femeile pot să aştepte cu nerăbdare curmalele şi strugurii din Paradis[2]. Asta-i tot.

Când locuiam în Arabia Saudită, fratelui meu i se permitea mereu să meargă oriunde cu tata. Noi trebuia să stăm acasă. Dar eu şi sora mea eram copiii curioşi. Voiam să mergem şi noi, găseam că este nedrept. Ăsta era un

[2] Curmalele şi strugurii sunt două dintre fructele menţionate în Coran şi Hadith, cărţile sfinte ale musulmanilor (n.tr.).

cuvânt care atingea o coardă sensibilă la tata. Ştiam acest lucru. Iar el voia imediat să îndrepte lucrurile: „Allah a spus: I-am dat femeii o poziţie onorabilă. Am pus Paradisul la picioarele ei.” Ne uitam în jos la picioarele mamei, apoi la ale tatei şi izbucneam în râs. Ca întotdeauna, ale lui erau încălţate cu pantofi italieneşti, scumpi din piele, în timp ce mama era desculţă; pielea picioarelor ei era crăpată rău şi se descuama, din pricina faptului că umbla constant încălţată cu sandale ieftine. Tata râdea cu noi, dar mama se înfuria, ne bătea şi ne dădea afară din încăpere. O îngrozea blasfemia. În Kenya am mers de la Şcoala primară la Şcoala secundară pentru fete musulmane. Fete din Kenya, dar şi din Yemen, Somalia, Pakistan şi India urmau cursurile acestei şcoli. Erau eleve foarte inteligente acolo, care erau bune la orice materie, inclusiv la sport. Dimineaţa se făcea apelul nominal. Trebuia să spui *prezent.* Dar după o anumită vârstă se părea că numărul fetelor *absente* creşte mereu. Nimeni nu ştia unde se duseseră. Ulterior am aflat că fuseseră obligate să se căsătorească. Pe unele le-am întâlnit după un an sau doi. Nu mai rămăsese nimic din ele. Toate fetele acelea deveniseră fabrici de producţie pentru fii: şleampete, gravide sau ţinând deja un copil în braţe. Spiritul combativ, lumina din ochii lor, energia debordantă, toate se evaporaseră. Printre fetele acelea sinuciderea şi depresia erau un lucru obişnuit. Într-un fel eram norocoasă că tata nu locuia cu noi la vremea aceea. Altminteri probabil că şi în cazul meu s-ar fi făcut un contract ca să fiu căsătorită la şaisprezece ani, iar la vârsta aceea nu poţi evada. Unde aş fi putut fugi?

De la mijlocul anilor 1980 Islamul a început să devină din ce în ce mai proeminent în Kenya. Ca mulţi alţi adolescenţi eram în căutarea a ceva şi am fost puternic impresionată de profesoara care ne preda Islamul. Arăta frapant, cu un chip palid în formă de inimă care contrasta în mod misterios cu acoperământul negru de pe cap şi cu rochia lungă şi neagră. Vorbea cu pasiune despre dragostea

pentru Dumnezeu şi despre îndatoririle noastre faţă de el. Prin învăţăturile ei am simţit pentru prima oară nevoia să devin martiră. M-ar fi adus mai aproape de Dumnezeu. Supunerea faţă de voinţa lui Allah – despre asta era vorba. Repetam propoziţia asta întruna, ca pe o mantra: „Ne supunem voinţei lui Dumnezeu”. În mod spontan am început să port văl şi haine negre peste uniforma de şcoală. Mama era încântată, sora mea mai puţin.

Pe urmă mi-am făcut un prieten. Asta era interzis. Ne-am sărutat. Asta era mai rău decât interzis. Şi ca să pună capac la toate astea, era un prieten foarte religios, sever când venea vorba despre doctrinele privind relaţiile dintre bărbaţi şi femei. Dar în viaţa reală nu respecta regulile. În momentele acelea am trăit primele îndoieli serioase. Pentru că minţeam şi minţea şi el. Cu cât deveneam mai religioasă, cu atât mai mult mă trezeam că mint şi dezamăgesc. Părea să fie ceva rău.

Ulterior am stat într-o tabără de refugiaţi la graniţa dintre Somalia şi Kenya. Am văzut cum erau abandonate femei care fuseseră violate în timpul războiului. Şi m-am întrebat: Dacă există Dumnezeu, de ce permite toate astea? Era interzis să-ţi treacă prin minte astfel de gânduri, darămite să le şi exprimi, însă credinţa mea se năruia. Cu toate acestea am continuat să-mi spun musulmană.

11 septembrie a fost un punct de cotitură decisiv, dar abia şase luni mai târziu, după ce am citit *Manifestul ateist* al lui Herman Philipse, am îndrăznit să recunosc faţă de alţii că nu mai cred. Cartea o primisem în 1998 de la prietenul meu Marco, dar la vremea respectivă nu am vrut să o citesc. Mă gândeam: un manifest ateist este o declaraţie a diavolului. Simţeam o rezistenţă interioară. Dar acum şase luni m-am simţit pregătită. Venise timpul. Am înţeles că Dumnezeu este o invenţie şi că a te supune voinţei Lui, nu înseamnă nimic altceva decât să te supui de bunăvoie voinţei celui mai puternic.

Nu am nimic împotriva religiei ca mijloc de eliberare. Ritualurile şi rugăciunile pot oferi sprijin şi nu cer nimănui

să renunţe la ele. Dar resping religia ca etalon moral, ca îndrumar pentru viaţă. Şi acest lucru este valabil mai presus de toate, pentru Islam, care este o religie ce invadează totul, dominând fiecare pas al vieţii tale.

Oamenii mă învinovăţesc că nu fac o distincţie între religie şi cultură. Circumcizia la femei, spun ei, nu are nicio legătură cu Islamul, căci acest ritual barbar nu se petrece în toate societăţile islamice. Dar Islamul îţi cere să păşeşti în căsătorie virgină. Principiul virginităţii este apărat încuind fetele în casă şi cosându-le labiile mari. Circumcizia la femei are două scopuri: clitorisul este extirpat pentru a diminua sexualitatea femeii, iar labiile sunt suturate ca să garanteze virginitatea.

Circumcizia se regăseşte în timpuri preislamice, când acest ritual era respectat de unele triburi animiste. Clanurile din Kenya şi-au circumcis la început femeile de teamă că în timpul naşterii clitorisul se va mări prea mult şi va sufoca copilul. Dar aceste practici locale existente deja au fost răspândite de Islam. Au devenit mai importante şi au fost legitimate. În ţări ca Sudan, Egipt şi Somalia, unde Islamul are o mare influenţă, accentul pus pe virginitate este foarte puternic.

Oamenii mai spun şi că imaginea negativă pe care o am despre Islam este rezultatul unei traume personale. Nu spun că am avut o copilărie fericită, dar am reuşit să mă descurc. Ar fi dovadă de egoism dacă aş ţine experienţele şi gândurile mele doar pentru mine. N-ar fi posibil. Tinerele musulmane din Olanda, care au încă lumina aceea în ochi, nu trebuie să treacă prin ce am trecut eu. Trebuie să înfruntăm faptele şi să le oferim imigranţilor, ceea ce li se refuză în propria lor cultură: demnitate individuală. Marele obstacol în calea integrării imigranţilor, este fără îndoială Islamul.

Marco – fostul meu prieten care mi-a dat *Manifestul ateist* – locuia în acelaşi cămin studenţesc ca şi mine. Ne-am dat târcoale unul altuia timp de două luni, apoi ne-am

îndrăgostit. Nu le-am spus părinţilor. Dar i-am spus fratelui meu, care mi-a ordonat să pun capăt relaţiei imediat. Nu l-am luat în seamă. Am trăit împreună cu Marco cinci ani. În paranteză fie spus, a fost un mare pas pentru mine să mă mut împreună cu altcineva. Acest lucru era în totală contradicţie cu ceea ce se aşteaptă în mod convenţional în cultura noastră: să rămâi virgină până la căsătorie. În cele din urmă n-a mers pentru că suntem amândoi foarte încăpăţânaţi şi niciunul dintre noi n-a vrut să cedeze. Asta ducea mereu la certuri. În plus eu sunt cam împrăştiată, în timp ce el este meticulos şi sever. Şi asta a dat naştere la probleme. Ţinem încă foarte mult unul la celălalt; numai că a devenit imposibil să continuăm relaţia. Am văzut în jurul nostru alte relaţii încercând să supravieţuiască în ciuda presiunilor uriaşe, cu toate consecinţele implicate. Noi nu am vrut asta.

Faptul că nu am vrut să mă mărit – nici cu un văr de departe din Canada, nici cu altcineva – nu putea fi pus în discuţie. Tata a spus: „Copila mea, ai încredere în mine, că ştiu ce este mai bine pentru tine.” Dar nu am avut încredere în el şi am fugit în Olanda. I-am scris ceea ce cred că era o scrisoare plină de dragoste, dar clară, în care-l imploram să mă lase să fiu liberă. Mi-a trimis-o înapoi. Pe margine scrisese cu cerneală roşie, că privea acest lucru ca pe un act de trădare, că nu voia să mă mai vadă vreodată şi că nu mă mai numeam copila lui. Nu ne-am vorbit şase ani. Într-o seară, în 1997, a sunat telefonul. A răspuns Marco, care a ascultat, apoi mi-a întins receptorul. „Cred că este tatăl tău”, a spus. Am luat receptorul şi am auzit: „A bè”, copila mea. Mă iertase şi voia să-mi spună că este mândru de mine pentru că aveam grijă aşa cum trebuie de sora mea. Am plâns întruna. A fost una dintre cele mai frumoase zile din viaţa mea. Mă acceptase din nou ca fiică a lui.

Capitolul 7
Să fiu politician nu este idealul meu: Interviu de Arjan Visser

1. Nu vei avea alţi zei înaintea mea

Credinţa mea a fost o credinţă a fricii. Frică să nu fac greşeli. Frică să nu isc mânia lui Allah. Frică să nu fiu trimisă în Iad; frică de flăcări şi de foc. Allah era aidoma guvernului: mereu prezent, pretutindeni; gata să-l aresteze pe tata şi să-l arunce în închisoare. Relaţia mea cu Allah era cam aşa: Câtă vreme mă lăsa în pace, eram fericită. Bineînţeles, mă rugam, când mă durea ceva; îl imploram să o oprească pe mama să mă bată. Dar, ca orice copil care mai devreme sau mai târziu, îşi dă seama în subconştient că Moş Crăciun nu există, am acceptat că nu trebuie să mă aştept la prea multe de la El.

Cred că în adâncul sufletului sunt atee; doar că mi-a luat ceva timp ca să-mi găsesc convingerile scrise undeva. Poate că pare o insolenţă, dar cred că majoritatea oamenilor care îşi spun religioşi sunt funciarmente atei. Evită să se gândească dacă cred cu adevărat în Dumnezeu şi se lasă distraşi de detalii. Ar trebui lansată o dezbatere în Olanda despre sursa standardelor noastre morale: le-am inventat noi oamenii sau au fost lucrarea lui Dumnezeu? Ar trebui să începem prin a analiza cele spuse de premierul nostru – sau de orice lider al lumii. L-aţi ascultat vreodată cu atenţie? Se referă tot timpul la standardele şi valorile biblice, dar niciodată la lucrurile pe care Dumnezeu ne cere să le facem sau ne interzice să le facem. Şi cu toate acestea este un tip învăţat, un om care a învăţat să folosească argumente bine întemeiate ca să descopere adevăruri. Poate el să creadă că lumea a fost creată în şase zile? Că Eva a fost zămislită din coasta lui Adam? Chestia asta pur şi simplu nu poate fi adevărată. Oamenii de ştiinţă

sunt neîncrezători. Eu sunt convinsă că primul nostru ministru nu este creştin.

2. Să nu-ţi faci chip cioplit sau chip asemănător cu orice se află în cerul de deasupra sau în pământul de dedesubt, sau în apa de sub pământ

Cu prima poruncă Mahomed a vrut să pună sub obroc bunul simţ, iar cu a doua a subjugat latura frumoasă, romantică a omenirii. Sunt de-a dreptul îngrozită că atâtor oameni le este interzis accesul la artă. În această privinţă, Islamul este o cultură depăşită şi prin acest lucru vreau să spun că este o cultură imobilă, închistată. Totul este scris în Coran şi cu asta s-a încheiat discuţia. Personal, încă găsesc învăţăturile lui Mahomed învechite, dar cum în calitatea mea de politician nu-mi pot permite să intru într-o polemică cu cei care mă vor acuza veşnic că i-am făcut înapoiaţi, am fost nevoită să retrag această remarcă. Sau mai degrabă mi-am schimbat discursul: Găsesc că principiul Islamului – să te supui voinţei lui Allah – este un punct de plecare retrograd, dar asta nu înseamnă că îi consider şi pe cei care aderă la această credinţă primitivi. Sunt în urmă în ce priveşte dezvoltarea, ceea ce nu este acelaşi lucru: nu este prea târziu pentru progres.

3. Să nu iei numele Domnului, Dumnezeul tău, în van

Este o ofensă capitală să-l insulţi pe Mahomed, profetul lui Dumnezeu. Însuşi Dumnezeu i-a făcut cunoscut acest lucru Profetului, atunci când i-a transmis şi alte mesaje convenabile. Nu trebuie decât să citeşti Coranul: a furat-o pe Zayneb, soţia discipolului său, cu scuza că este voinţa lui Allah. Şi, mai rău: s-a îndrăgostit de Aisha, fiica de nouă ani a celui mai bun prieten al său. Tatăl ei a spus: „Te rog, aşteaptă până va ajunge la maturitate.” Dar Mahomed n-a vrut să aştepte. Aşadar, ce credeţi că se întâmplă?

Primeşte un mesaj de la Allah, cum că Aisha trebuie să se pregătească pentru Mahomed. Cu alte cuvinte, Mahomed ne învaţă că nu este nicio problemă să răpeşti copilul celui mai bun prieten. După standardele noastre occidentale, Mahomed este un tip pervers. Un tiran. Este împotriva libertăţii de exprimare. Dacă nu faci cum spune el, vei sfârşi în Iad. Asta îmi aminteşte de conducătorii aceia megalomani din Orientul Mijlociu: Bin Laden, Khomeini şi Saddam. Sunteţi surprinşi că există un Saddam Hussein? Mahomed este exemplul lui; Mahomed este un exemplu pentru toţi bărbaţii musulmani. De ce credeţi că atâţia bărbaţi musulmani folosesc violenţa? Vă şochează să mă auziţi spunând astfel de lucruri, dar exact ca majoritatea olandezilor indigeni, omiteţi un lucru: uitaţi de unde vin eu. Am fost odată musulmană; ştiu ce vorbesc. Cred că este tragic că acum, când în sfârşit trăiesc într-o societate democratică, unde libertatea de opinie este bunul cel mai de preţ, trebuie să mă lupt încă cu şantajul postum al Profetului Mahomed. În Olanda un musulman poate să citească Coranul şi să creadă că Mahomed este fantastic. Dar şi mie îmi este îngăduit să cred că Mahomed este un individ demn de dispreţ. El spune că femeile trebuie să stea în casă, să poarte văl, să evite anumite tipuri de munci, că nu pot avea aceleaşi drepturi de moştenire ca soţii lor şi că trebuie omorâte cu pietre când comit adulter. Vreau să demonstrez că mai există şi o altă realitate în afară de „adevărul” care este răspândit în toată lumea cu bani saudiţi. Îmi dau seama că femeile care-şi spun musulmane nu mă înţeleg încă, dar într-o bună zi, le va cădea vălul de pe ochi. Trebuie să deschidem toate canalele de socializare – familia, învăţământul, presa – ca să fim siguri că femeile musulmane vor deveni independente şi se vor putea întreţine singure. Lucrul acesta va lua mulţi ani, dar într-o bună zi femeile astea vor înţelege aşa cum şi eu am făcut-o: nu vreau să am viaţa mamei mele.

4. Să nu uiţi ziua de Sabbat, să-ţi fie sfântă. Să munceşti şase zile şi să-ţi faci toată treaba: dar în ziua a şaptea este Sabbatul Domnului, Dumnezeul tău: în această zi, să nu lucrezi nimic

În momentele când sunt ocupată mă gândesc: acum trebuie să mă refac. În astfel de clipe îmi place să fiu singură pentru scurt timp. Să umblu prin casă în pijama, să citesc o carte sau pur şi simplu să stau în pat. Ei, da, să pierzi timpul, la asta se rezumă totul. A fost o vreme când stăteam aşa trei zile la rând, dar în ultimele luni nu s-a mai întâmplat asta. Cred că folosirea duminicilor aşa cum fac creştinii, o să-mi fie de ajutor la nevoie.

5. Cinsteşte-ţi tatăl şi mama

Allah spune: mai întâi trebuie să mi te supui mie, apoi Profetului Mahomed şi în cele din urmă tatălui şi mamei tale. Supunerea faţă de ei întrutotul. Există un singur moment când ai voie să-i refuzi: când îţi cer să nu mai crezi în Allah. Am aşteptat mult până când am declarat deschis ruptura mea de Islam. Îmi era frică de consecinţe, să nu-mi pierd familia. Toată viaţa mea adoptasem o atitudine neutră – până când nu am mai putut. Tot ceea ce fac acum, ceea ce scriu şi spun, nu aş fi putut să fac dacă aş continuat să fiu în aceeaşi situaţie inadecvată. Acum există un Dumnezeu mare şi gol între mine şi familia mea, care nu mai vrea să mă vadă. Într-atât de perversă poate fi religia: intervine în relaţiile personale, obligându-i pe părinţi să aleagă între copiii lor şi Dumnezeu.

Familia mea este mereu în gândurile mele. Mi-e dor de ei. Sunt plină de tristeţe. Şi totuşi sunt mai capabilă să-mi controlez sentimentele de vinovăţie acum când nu mai cred că va trebui să plătesc pentru nesupunerea mea cu un loc în iad. Ceea ce mă întristează, în mod deosebit, este gândul că totul este aşa de inutil: De ce nu mă acceptă aşa cum sunt? Vreau ca tata să fie de faţă când voi depune

jurământul în Camera Deputaţilor din Parlamentul olandez. Vreau să mă ţină în braţe şi eu să mă ghemuiesc în braţele lui, cum făcea pe vremuri. Dar lucrul acesta nu se va întâmpla. Vreau să-i trimit bani mamei, dar banii nu vor ajunge la ea. Vreau să ştiu ce face, dar îmi este teamă să-i dau telefon. L-a ales pe Allah, nu pe mine.

Mama este o femeie severă, cu o voinţă puternică. Ştie cum să-i manipuleze pe cei din jur şi dacă nu merge, te loveşte şi începe să arunce cu lucruri. În casă la noi totul era spart. Era rece, distantă, o perfecţionistă. Dacă reuşeam să dau nouă răspunsuri corecte din zece la şcoală, tot ce întreba era de ce greşisem unul. Îmi era frică de ea, dar o şi admiram. Era întotdeauna alături de noi şi trebuia să facă totul singură. Tata era cel mai important om din Somalia, când a cunoscut-o pe mama. Asta s-a întâmplat la scurt timp după ce ţara a devenit independentă. Tata era ocupat cu politica 24 de ore pe zi, punând bazele unui parlament şi ale unui program de alfabetizare. Când mişcarea democratică a eşuat, iar tata a ajuns la închisoare, ea i-a fost foarte loială. Se ducea să-l viziteze în fiecare zi, adesea ducându-i de mâncare. Dar când era obosită şi avea nevoie de sprijinul lui, tata nu era lângă ea. Asta s-a întâmplat de nenumărate ori. A trebuit să-l urmăm în diferite ţări, unde oamenii vorbeau limbi pe care ea – mândra fiică a unui important judecător – nu le înţelegea; unde trebuia să iasă din casă – deşi Allah îi poruncise să stea înăuntru – ca să discute, într-o arabă sărăcăcioasă, cu vânzătorii locali. Înţeleg de ce a devenit aşa de posacă. Nu este o comparaţie echitabilă, dar nu pot să neg: îmi este mai dor de tata decât de mama. El era afectuos, ne ţinea în braţe, se juca cu noi. Tata spunea că sunt frumoasă. Şi deşteaptă. Mă lăuda foarte mult. Când tata era cu noi, eram fericită. Dar ne tot părăsea, fără să-şi ia rămas bun cum se cuvine. Ultima dată când a plecat de acasă a spus: „Mă întorc la sfârşitul săptămânii viitoare”, dar nu l-am mai văzut decât peste zece ani. Şi cu toate acestea… da, poate că lipsa noastră de comunicare este cel mai greu preţ pe

care am fost nevoită să-l plătesc. Vreau să mă duc să-l vizitez, dar ştiu că-mi va închide uşa în nas. Ştiu că preferă să trăiască cu iluzia că sunt bolnavă mental. Dar o să continui să încerc. Când îmi este dor de el; când simt nevoia să vorbesc cu el; când mi-ar plăcea să mă îmbrăţişeze, aşa cum obişnuia s-o facă. Sunt destul de realistă să ştiu că de data asta nu mă va asculta, dar sunt şi destul de idealistă să continui să sper că într-o bună zi îmi va răspunde din nou la sonerie.

6. Să nu ucizi

Sunt câţiva fanatici religioşi care vor să mă omoare pentru că am devenit atee şi pentru că – ucigându-mă – îşi asigură un loc în rai. Sau aşa cred ei. Dar părerea mea este că reprezint o ameninţare, mai presus de orice, pentru acei musulmani care se tem că aş putea influenţa opinia publică olandeză şi în acest fel să fac ca subvenţiile pentru minorităţile etnice să fie retrase, iar şcolile islamice închise.

Ţineţi minte că am deja mulţi musulmani olandezi de partea mea; dar ţin acest lucru în cel mai mare secret. De îndată ce vor ieşi la lumină, de îndată ce lucrurile vor începe să se schimbe şi noile legi să fie acceptate, dorinţa de a mă ucide va înceta. Pentru mine este numai o chestiune de perseverenţă. Cât voi mai avea nevoie de protecţie? Nu prea mult timp. Nu este vorba doar despre mine. Islamul şi modul în care oamenii sau partidele se dedică apărării doctrinelor lui Mahomed au devenit un subiect de dezbatere internaţională, menţionat în rapoartele Naţiunilor Unite. Bin Laden şi adepţii lui au realizat exact opusul a ceea ce au intenţionat. Probabil că lucrurile trebuie mai întâi să se înrăutăţească – invazia Irakului va demonstra cât de mult – dar 11 septembrie, luaţi aminte la ce spun, a fost începutul sfârşitului pentru Islam, aşa cum îl ştim.

7. Să nu comiţi adulter

Pentru mine s-a făcut un contract de căsătorie cu un văr îndepărtat, cu care urma să încep o familie în Canada. Când am fugit, tata m-a dezmoştenit. Cu trecerea timpului, tata a regretat decizia şi a făcut tot ce-a putut ca să-mi obţină divorţul. El trăia cu impresia că trebuie să mă recăsătoresc; perspectiva ca eu să rămân fără copii era de nesuportat pentru el. Vara trecută s-a pronunţat divorţul, dar bineînţeles că veştile bune pălesc, când veţi afla că în toţi anii aceia nu i-am fost niciodată credincioasă soţului meu. Am avut diferiţi prieteni şi am trăit cu cineva cinci ani. Nu i-am spus niciodată tatei, dar comunitatea somaleză din Olanda – care mă supraveghează îndeaproape – a transmis fără îndoială informaţiile. Lucrurile nu stau prea bine pentru mine: pentru preacurvie ar trebui să primesc zece lovituri de baston, iar pentru adulter aş putea fi omorâtă cu pietre.

„În afara contextului religios am fost întotdeauna loială. Am observat că oamenilor le este greu să interacţioneze cu mine. Marco, tipul cu care am locuit o vreme, obişnuia să spună că sunt evazivă. „Nu-ţi exprimi gândurile – spunea – nu ştiu niciodată la ce să mă aştept de la tine”. E drept că-mi este greu să mă ataşez de alţii, dar totuşi o fac. (Este mai probabil că mă voi despărţi de cineva din cauza unei dispute). Acum sunt în relaţii bune cu Marco; atât de bune de fapt, că se întreabă de ce nu ne mutăm iar împreună. Dar eu ştiu ce repede îşi iese el din fire şi chiar nu mai vreau să trec prin asta din nou. Nu mă pricep să-mi exprim furia. Nici nu vreau. Provin dintr-o familie ai cărei membri se ciorovăiau mereu, iar acum vreau exact contrariul.

8. Să nu furi

Mama era de părere că orele de sport erau indecente. Refuza să-mi dea banii suplimentari pe care ni-i cereau la şcoală; aşa că-i furam. Am făcut acelaşi lucru şi ca să iau lecţii de cântat şi să-mi cumpăr creioanele colorate de care aveam nevoie la şcoală. Cum observa că-i lipsesc bani din

geantă, începea să blesteme, mă lua de păr şi mă târa prin toată încăperea. Eram mereu plină de vânătăi. Mă lovea cu mâna, cu un baston sau cu orice se nimerea la îndemână. Mai obişnuiam să fur şi mâncare din dulapul de provizii al mamei, ca să le dau cerşetorilor care treceau prin faţa uşii. Prima dată când s-a întâmplat lucrul ăsta, mama a părut uşor amuzată, dar când, într-o bună zi a văzut o grămadă de oameni aşteptând în faţa casei noastre – şi şi-a dat seama că alimentele pentru toată luna se evaporaseră din dulap – a turbat de furie.

O sfântă? Eu? Nici pe departe. Am păcătuit, dacă mă iau după principiile religioase pe care am fost crescută să le respect. Întotdeauna am fost neastâmpărată – şicanam alte fete la şcoală, sunam la soneria uşilor oamenilor şi fugeam, îi răneam sentimentele bunicii mele, punându-i la îndoială autoritatea. Şi dacă nici asta nu e suficient de rău, să vă spun în ce fel sunt responsabilă pentru stigmatizarea profesorului de Coran. Când mama a ajuns la concluzia că trimiterea noastră la o şcoală coranică este o pierdere de timp, a angajat un profesor particular care să ne predea acasă. Trebuia să ne pregătim singuri cerneala şi să copiem pasaje din Coran pe tăbliţe din lemn. Apoi trebuia să spălăm tăbliţele şi s-o luăm din nou de la capăt. În fiecare sâmbătă. După o vreme m-am plictisit şi m-am încuiat în toaletă împreună cu sora mea. Profesorul, mama sau bunica, oricare din ei a venit la uşă, am refuzat să deschidem. Am proferat cele mai îngrozitoare lucruri la adresa profesorului de Coran, că scrisul pe tăbliţe era demodat, că te întorcea până-n secolul al XVI-lea. La un moment dat mama i-a spus profesorului să plece: „Iată banii datoraţi, nu vor să ia lecţii de Coran. Sunt epuizată. Renunţ.” Nu mult mai târziu – eram singură acasă – l-am văzut pe profesorul de Coran apropiindu-se de casa noastră. Am fugit la poartă, dar era prea târziu. M-a târât în casă, m-a legat la ochi şi a început să mă bată. M-a lovit fără încetare, până când am reuşit să-mi smulg cârpa de la ochi. Atunci m-a apucat de cap şi m-a izbit de perete. De

mai multe ori. Am auzit o pârâitură şi mi-am pierdut cunoştinţa. Ulterior s-a dovedit că-mi fracturase baza craniului. Am fost nevoită să stau în spital 12 zile, iar nota de plată i-a fost trimisă lui. Pe deasupra, a fost obligat să ne plătească despăgubiri pentru necazul pricinuit. După chestia asta, nu s-a mai putut arăta pe nicăieri. Distrus pe viaţă. Va trebui să trăiesc cu asta: am împins pe cineva la ruinare.

9. Să nu depui mărturie falsă împotriva vecinului tău

Eram meşteră în arta minciunii. Dar când nu am mai avut nevoie să mint – nu există Dumnezeu; nu trebuie să spun adevărul doar pentru că aşa vrea Dumnezeu – am ales în mod conştient să nu mai fac acest lucru niciodată.

10. Să nu râvneşti la casa vecinului, să nu râvneşti la nevasta vecinului, nici la servitorul lui, nici la boul lui sau la măgarul lui, la nimic din ce e al vecinului

Depinde la ce râvneşti. Mi-ar plăcea să scriu tratate filosofice, precum Karl Popper, de exemplu. Deci, în mod paradoxal, acest pas – intrarea în politică – nu se înscrie printre idealurile mele. Ceea ce mi-ar plăcea cel mai mult să fac, ar fi să devin filosof şi să ajung să am propriile mele teorii. Un loc unde să pot să scriu; cineva care să facă curat; fără grija zilei de mâine; dezbateri reale în loc de discuţii inutile despre nimic. Şi, în final, asta este ce mă va face fericită.

Capitolul 8
Coşmarul lui Bin Laden: interviu cu Irshad Manji

La vârsta de 14 ani, scriitoarea canadiană de origine ugandeză Irshad Manji a fost exmatriculată din şcoală pentru că a pus întrebări critice despre Islam. Dar nu s-a lăsat descurajată. A continuat să studieze singură religia, în camera ei de acasă. Astfel, în ochii multor musulmani, ea a devenit o trădătoare. Căci Irshad Manji este un critic sever al Islamului în articole de ziar, cărţi sau prelegeri. Şi recunoaşte deschis că este lesbiană.

Pentru a marca publicarea traducerii olandeze a lucrării lui Manji ***Problemele Islamului (The Trouble with Islam),*** *m-am întâlnit cu ea pentru un interviu.*

Am observat că în carte vă adresaţi „fraţilor musulmani". Vă mai consideraţi musulmană?

„Da, sunt musulmană, vreau să fiu, pentru că sunt convinsă că putem reforma Islamul. Credeţi-mă, când am fost dată afară din şcoală am aflat mai multe despre Islam, pe cont propriu, decât ar fi putut învăţa toţi musulmanii aceia de cealaltă parte a zidurilor şcolii. Dacă mai mulţi musulmani ar face acelaşi lucru – să gândească singuri, adică – religia noastră ar fi foarte diferită. Am observat că mulţi tineri musulmani sunt dornici să facă asta. De fiecare dată când ţin o prelegere la universitate, vin studenţi după mine şi zic: „Ajutor, ne sufocăm; religia asta ne sugrumă." Din acest motiv am scris cartea.

Dar aveţi sentimentul că sunteţi musulmană pentru că face parte din identitatea dumneavoastră sau doar pentru că s-a întâmplat să creşteţi în acest sistem?

Nu, nu este vorba de identitate. Mie îmi pasă de drepturile omului. Nu pot să tac din gură când văd femei care sunt umilite în numele Islamului. Îi îndemn necontenit

pe fraţii mei musulmani: Nu mai fiţi aşa de egoişti. Ridicaţi-vă şi spuneţi ceva! Femeile care aleg să poarte hijab (basma pe cap) şi niqaab (văl care acoperă faţa), subliniază faptul că este la latitudinea lor dacă fac sau nu acest lucru. La care eu spun: da, este în regulă pentru voi, este alegerea voastră să purtaţi aceste veşminte. Dar gândiţi-vă la surorile voastre care trăiesc sub un regim dur unde sunt obligate să poarte hijab şi, dacă nu o fac, sunt oprimate şi umilite. Luptaţi pentru ele. Însuşi Profetul Mahomed a spus: religia este modul în care ne purtăm faţă de alţii. Cu alte cuvinte, dacă te sustragi de la responsabilităţi, nu ai niciun drept să te numeşti musulman.

Dar Mahomed s-a căsătorit şi cu o copilă de nouă ani. Nu credeţi că este un lucru îngrozitor?

Sigur că da. Nu-l cunosc pe Mahomed, nu l-am văzut niciodată. La urma urmelor, nu pot dovedi că a fost feminist sau misogin. Dar Coranul conţine mai multe afirmaţii făcute de el care sună foarte modern. Am grijă întotdeauna să-i întreb pe bărbaţii musulmani: de ce aveţi barbă şi vă îmbrăcaţi în costume arabe din secolul al XVII-lea, dar nu vă interesează defel şi ideile progresiste pe care Mahomed le-a inclus în Coran?

În teorie, Islamul este o religie frumoasă şi tolerantă. Totuşi, problema este că această religie frumoasă este împovărată de presiunile imperialismului cultural arab, care obligă femeile să renunţe la individualitatea lor în onoarea familiei şi să devină proprietate comunală. O fată violată primeşte 180 de lovituri de bici, pentru că a avut raporturi sexuale înainte de căsătorie. Trebuie să scăpăm de astfel de practici.

Şi totuşi acest lucru rămâne greu de realizat. Islamul îşi are rădăcinile în moştenirea culturală arabă. Înainte de anul 610 AD, când un bărbat dintr-o peşteră a avut deodată câteva idei, Islamul nu exista.

Şi tocmai de aceea orice reformă a Islamului este aşa de grea. Gândirea independentă nu este încurajată în cultura arabă. Şi totuşi, este singura şansă pe care o are Islamul. Să faci zeci de milioane de musulmani să gândească singuri, nu, asta nu se va întâmpla. Dar putem încerca să formăm o voce critică puternică, care să-i convingă pe ceilalţi. Important este că nu permitem unui grup mic de molahi să ne spună ce să facem; dar noi, musulmanii occidentali – căci aceasta este categoria de care mi-am legat speranţele – vom avea curajul să aflăm singuri cât de ambiguu şi de contradictoriu este Coranul, şi să discutăm liber despre ce am descoperit.

Cum îi veţi face pe musulmanii occidentali să facă acest lucru?

Avem nevoie de politicieni care au curajul să spună aceste lucruri; cărora nu le este frică să fie consideraţi controversaţi şi numiţi rasişti. Aşa cum nu poţi să interpretezi ad litteram tot ce scrie în Coran, societatea multiculturală nu ar trebui văzută ca o dogmă. Ceea ce nu trebuie să uităm este că oamenii, fie ei musulmani sau nu, au dreptul să fie respectaţi numai dacă ei îi respectă pe alţii. Nu te poţi ocupa de drepturile omului şi în acelaşi timp să aplici standarde duble.

De ce le este occidentalilor laici, liberali aşa de teamă să ia atitudine împotriva abuzurilor Islamului?

Asta să-mi spuneţi dumneavoastră! Îmi pun această întrebare de foarte mult timp. De ce sunteţi aşa de temători? îi întreb pe prietenii mei din Occident. De ce nu condamnaţi încălcarea drepturilor omului în ţările islamice, când vă faceţi vocea auzită în mod regulat, atunci când astfel de atrocităţi se petrec în Statele Unite şi Israel?

În Olanda, musulmanii pretind că sunt demonizaţi de presă şi asta-i împinge în braţele terorismului.

Nimeni nu este obligat de ziarişti să facă ceva ce nu vrea. Capul tău e al tău sau al altcuiva? Tot ceea ce faci aici în Occidentul liber este alegerea *ta.* Pentru numele lui Dumnezeu, maturizaţi-vă! Asumaţi-vă responsabilitatea pentru voi înşivă. Acesta este miezul problemei în ce-i priveşte pe musulmani; nu au fost niciodată în stare să-şi asume răspunderea. La orele de madrass (lecţii de Coran) ni se inoculează ideea că Islamul este superior. Din punct de vedere istoric, Coranul a fost conceput după Tora evreiască şi de aceea se consideră că în el se găseşte ultimul cuvânt al lui Dumnezeu. Este un punct de vedere periculos pentru că încurajează tot ceea ce se face în numele Islamului, chiar dacă pare greşit. Niciun musulman, nici măcar unul educat şi moderat, nu poate să abordeze chestiuni legate de credinţa lui. Pur şi simplu pentru că noi nu am învăţat niciodată să punem măcar o singură întrebare despre Coran.

Musulmanii din Olanda acuză foarte repede de rasism pe oricine critică Islamul.

Mi se pare o atitudine foarte ipocrită. Tipul de rasism pe care trebuie să-l suporte musulmanii din Occident nu înseamnă nimic în comparaţie cu tratamentul la care sunt supuşi non-arabii în lumea arabă. Aici nimeni nu pune nici cel mai mic obstacol în calea musulmanilor. Dimpotrivă: oamenii au grijă să nu aibă atitudini prea ferme împotriva circumciziei la femei pentru că „face parte din cultura lor.” Desigur, cultura nu este un motiv să tolerezi suferinţa umană. De ce nu li se permite poliţiştilor să intervină când un tată ameninţă că-şi ucide fiica dacă nu vrea să fie circumcisă? Replica standard este că femeile occidentale sunt în aceeaşi măsură influenţate de idealurile de frumuseţe care domină cultura lor. Se simt presate să facă operaţii estetice. Dar există o mare diferenţă: nu am auzit niciodată de o situaţie în care părinţii şi-au dezmoştenit fiica pentru că a refuzat să-şi mărească sânii. Dar cunosc astfel de cazuri, dacă fata nu a vrut să fie circumcisă sau să

înceapă o căsătorie aranjată. Cel mai rău este că preocuparea aceasta pentru discriminare le împinge pe femeile musulmane şi mai rău în prăpastie. Pe cine ajuţi, tăcând? Dai dovadă de egoism dacă nu vrei să pari rasist.

Am citit undeva pe internet că aţi fost supranumită coşmarul lui Bin Laden.

Sunt, recunosc deschis, lesbiană. Musulmanii sunt forţaţi să privească acest lucru drept păcat. Acest punct de vedere se păstrează, se spune, de sute de ani. Este oare un argument valabil ca să respingi homosexualii? Numai pentru că faci asta de atâta timp? În Coran se spune că diversitatea naturii este o binecuvântare. Acest lucru ar trebui să-i facă să tacă.

Capitolul 9
Libertatea cere vigilenţă constantă

Uneori mă trezesc în situaţii nefamiliare care mă conduc spre direcţii noi. În ultima vreme s-a întâmplat de câteva ori. Am devenit politician, de exemplu; încă o străină, am intrat în Partidul Conservator Liberal VVD (Partidul Popular pentru Libertate şi Democraţie). Spuneţi, cine s-ar fi aşteptat la asta? Cu siguranţă, eu nu.

În 2002, mâncam de prânz într-un restaurant de la subsolul Camerei Reprezentanţilor din Olanda. Aici jurnaliştii pot bea ceva împreună cu politicienii într-o atmosferă relaxată şi le pot pune întrebări, neoficial. Cum stăteam eu acolo, un domn simpatic, fermecător s-a apropiat de masa mea şi m-a întrebat dacă nu vreau să spun câteva cuvinte pe 4 mai (zi în memoria victimelor celui de-al Doilea Război Mondial) despre libertatea de exprimare.

Fermecătorul domn în chestiune era Caspar Bakx, preşedintele nou numit al Centrului Internaţional de Presă Nieuwspoort[3]. Mi-a zis că i se părea ciudat că am fost ameninţată în Olanda, ca urmare a faptului că mi-am folosit dreptul de a spune ce gândesc. Nu este straniu să fii parlamentar şi să nu poţi merge nicăieri fără gardă de corp?

M-am gândit că aici are dreptate. Şi uite aşa, sub impulsul momentului, am acceptat solicitarea domnului Bakx.

Abia mai târziu, când îmi pregăteam discursul, mi-am dat seama că am ceva de spus cu ocazia zilei de 4 mai, Ziua comemorării, cea mai sensibilă din punct de vedere politic şi cea mai încărcată de emoţie zi a anului. Ea este simbolul celei mai negre perioade din istoria Olandei şi a Europei. Numai în Olanda au fost ucişi 240.000 de oameni, între care peste 100.000 de evrei. În ce mă băgasem, atunci

[3] Clubul jurnaliştilor acreditaţi la parlamentul olandez (n.tr.).

când am spus da? Ce puteam eu, născută în Somalia şi locuind abia de zece ani în Olanda, să spun deosebit în această zi atât de importantă şi gravă? N-ar fi putut domnul Bakx să găsească pe altcineva să se ridice la înălţimea acelei zile simbolice de 4 mai? De exemplu, un membru al Rezistenţei? Sau poate vreo rudă a unei astfel de persoane. La urma urmelor, în mişcarea de rezistenţă olandeză din al Doilea Război Mondial erau înrolaţi cam 25.000 de oameni. Faptul că îmi desfăşor activitatea de parlamentar înconjurată de gărzi de corp nu mă recomandă de fapt ca să ţin un discurs în apărarea libertăţii de exprimare. Aproximativ 1.200 de pamflete ilegale au fost tipărite în timpul războiului; sunt oameni în Olanda care şi-au riscat vieţile ca să producă şi să răspândească aceste pamflete. Fără luxul suplimentar oferit de garda de corp. De ce nu au fost ei invitaţi să spună ceva?

Astăzi este 4 mai, iar eu mă aflu în această situaţie bizară în care dumneavoastră, stimaţi oaspeţi, vă aşteptaţi să ţin un discurs plin de semnificaţii. Dar ce poate un imigrant să adauge la semnificaţia zilei de 4 mai – Ziua comemorării – sau de 5 mai – Ziua eliberării? Împărtăşesc eu memoria colectivă a olandezilor sau pe a generaţiei de război din Europa? Şi de ce ar trebui eu să comemorez morţii lor, când în propria mea ţară şi pe continentul de unde vin există nenumăraţi oameni care mor zilnic şi vor fi definitiv daţi uitării.

Dar poate, dacă stau să mă gândesc, ideea de a invita un imigrant să vorbească astăzi nu este chiar aşa de ciudată, la urma urmelor. Războiul s-a încheiat acum 58 de ani şi majoritatea populaţiei olandeze consideră că este de fapt un lucru care aparţine trecutului. Oficial, ţara a făcut pace cu Germania. Generaţiile postbelice, mai tinere se simt din ce în ce mai îndepărtate de el. Libertatea şi libertatea de exprimare au devenit o experienţă obişnuită în Olanda. În Europa de azi, cuvintele pot să aibă încă un impact puternic. Cuvintele ating, rănesc şi insultă oameni. Dar

rareori acest lucru dă naştere la persecuţii sau ameninţări. Subevaluăm libertatea de exprimare. Poate că nu ar trebui să o luăm întotdeauna ca pe ceva dat.

Mulţi imigranţi au trăit experienţa unor presiuni şi constrângeri extreme. Mă întreb dacă ar putea fi o experienţă utilă să facem ca Ziua Comemorării să devină altceva decât un ritual care-şi pierde din adevăratul sens pe măsură ce trece timpul. Cultura liberei exprimări formează generaţii întregi de imigranţi şi-i obligă pe mulţi să reconsidere şi uneori să se debaraseze de obiceiuri vechi; dar totodată le permite să pună întrebări despre cum a evoluat memoria colectivă în Olanda de-a lungul anilor, o memorie rezistentă la multe întrebări. Unele din acestea au fost recunoscute oficial, când Regina Beatrix a ţinut un discurs oficial cu ocazia celei de-a 50-a aniversări de la sfârşitul războiului: „Pentru o relatare obiectivă a ceea ce s-a întâmplat nu trebuie să ascundem faptul că ocupantul a întâmpinat rezistenţa eroică a unora ca şi acceptarea pasivă, dar şi sprijinul activ al altora.”

Într-adevăr, e drept că Olanda încă se luptă cu trecutul său colonial. În plus, dacă priveşti lucrurile din punctul de vedere al imigrantului, europenii au colonizat părţi din Africa şi au refuzat să redea independenţa acestor colonii chiar şi după cel de-al Doilea Război Mondial. Şi apoi, nu au făcut olandezii ravagii în Indonezia aproape imediat după ce ei înşişi fuseseră eliberaţi de nemţi? Încă mă chinui să înţeleg această atitudine.

Sosirea imigranţilor a relansat o dezbatere vie despre libertate, siguranţă şi îndeosebi despre libertatea de exprimare. Mai multe conflicte minore, dar şi majore, au loc între europeni şi imigranţii din ţările unde evenimentele din cel de-al Doilea Război Mondial sunt văzute într-o lumină diferită. Şi practic toate aceste conflicte îi fac pe europenii indigeni să le asocieze cu acest eveniment: declaraţiile şi programele politice ale partidelor de extremă dreaptă ne amintesc de raidurile lui Hitler: nu trebuie cu niciun chip să reiterăm Auschwitz-ul. Şi cu toate acestea, a treia

generaţie de arabi care se identifică cu aşa numiţii arabi din Palestina şi mărşăluiesc protestând în Piaţa Dam din Amsterdam, strigă cu entuziasm: „Hamas, hamas, evreii la gaz!”

Orice imigrant se luptă cu un sentiment al loialităţii împărţit între ţara sa natală, familie şi trecut, pe de o parte şi ţara sa din prezent şi viitor, pe de altă parte. Când eram copil nu auzeam decât comentarii negative despre evrei. Primele mele amintiri se întorc înapoi, pe vremea când locuiam în Arabia Saudită, la mijlocul anilor 1970. Uneori nu aveam apă curentă. Îmi amintesc că o auzeam pe mama, care era de acord din toată inima cu vecina noastră, că evreii au făcut din nou ceva rău. Evreii ăia îi urăsc aşa de tare pe musulmani că ar face orice ca să ne deshidrateze. „Evreu” este termenul cel mai grav de insultă atât în somaleză, cât şi în arabă. Mai târziu, când eram adolescentă şi locuiam în Somalia sau Kenya, după mijlocul anilor 1980, fiecare rugăciune pe care o spuneam conţinea o solicitare de exterminare a evreilor, închipuiţi-vă numai: de cinci ori pe zi. Ne rugăm cu pasiune pentru distrugerea lor, dar de fapt nu văzusem niciodată unul. Cu această experienţă din trecutul meu, cu loialitatea faţă de varianta politică, culturală şi religioasă a Islamului, pe care eu (şi ca mine milioane) am moştenit-o din copilărie, am ajuns în Olanda. Aici am venit în contact cu un cu totul alt punct de vedere despre evrei: sunt fiinţe umane înainte de orice altceva. Dar ceea ce m-a întristat cel mai mult a fost să aflu ce uriaşă nedreptate li se făcuse acestor oameni etichetaţi ca „evrei”. Holocaustul şi antisemitismul care au dus la această nedreptate nu pot fi comparate cu nicio altă formă de purificare etnică. Acest lucru face unică istoria evreilor în Europa.

Mai de înţeles este motivaţia şi hotărârea cu care oamenii comit genocide. Triburile hutu împotriva etnicilor tutsi din Rwanda, sârbii împotriva musulmanilor din fosta Iugoslavie dovedesc cum ura îi poate face pe oameni să se organizeze şi să acţioneze cu furie. Astfel de izbucniri de

agresiune sunt deseori precedate de oprimare şi lipsă de libertate, uneori puse în aplicare de guvern şi alteori (de fapt, din ce în ce mai des) pentru că nu există niciun guvern care să preia controlul. Se investeşte mult timp şi au loc multe discuţii a priori în procesul de cultivare şi organizare a urii care dă naştere la acţiuni ostile. Disidenţii care sunt conştienţi de natura distructivă a acestor planuri încearcă să se opună; îi avertizează pe alţii şi încearcă să-i facă să renunţe să ia parte. Pentru asta este nevoie de un climat cu instituţii care să garanteze libertatea de exprimare.

Nu sunt singura imigrantă care a venit în Olanda, Europa sau în Occident în căutarea libertăţii. Ca mine simt milioane. Vin cu avionul prin intermediul unor traficanţi de persoane, după ce şi-au vândut toate bunurile ca să plătească drumul. Imigranţii din ţări în care nu există libertate deloc, fug în camioane, umblă pe jos zile în şir sau plutesc pe mare în ambarcaţiuni mici şi fragile. Mii de persoane au murit în drumul lor spre Europa.

Ce a reuşit Europa să facă în ultimii cincizeci şi opt de ani prin comemorarea morţilor şi celebrarea libertăţii este să înţeleagă că libertatea şi pacea cer un efort neîncetat pentru păstrarea lor. Să te bucuri de identitate personală şi să accepţi pluralismul este posibil cu adevărat numai când sunt garantate drepturile individului. Când îţi dai seama că societatea civilă înseamnă să trăieşti cu conflicte; că pentru a face asta ai nevoie de cuvinte. Şi că prin urmare cuvântul – libertatea de exprimare – este cheia pentru o societate stabilă.

Aici în Europa, imigranţii ca mine pot explora importanţa cuvântului fără a risca repercusiuni serioase, cum ar fi expulzarea, închisoarea, arderea cărţilor, cenzura sau decapitarea. În fiecare zi descopăr efectele pe care le pot avea cuvintele – şi asta este dureros uneori: pot răni, insulta, pot produce neînţelegeri; dar pot şi să clarifice, să explice şi, în general, să uşureze suferinţa. Pentru imigranţii din ţări în care nu există libertate de exprimare

este dificil să ştie cum să mânuiască această libertate. Dificil, dar necesar.

Avem nevoie de cuvinte pentru a înţelege timpurile actuale. Avem nevoie de cuvinte pentru a ne împăca cu trecutul. Cuvinte care să exprime conflictul între diverse feluri de fidelitate pe care le trăim când ne mutăm într-o ţară nouă; sentimentul acela că eşti sfâşiat între două lumi. Cuvinte care să descrie introspecţiile în cultura şi religia noastre, care sunt o parte din motivul pentru care ne-am părăsit căminele şi casele.

Ca imigrantă care s-a stabilit în Europa, sunt în măsură să compar modul de viaţă din ţara mea natală cu cel din noua mea ţară. Ca să-mi pot împărtăşi observaţiile cu alţi imigranţi, cărora le este greu să se adapteze, am nevoie de cuvinte. Am nevoie de cuvinte ca să pot spune, poate că standardele şi valorile cu care ne-au crescut părinţii noştri, nu sunt atât de minunate cum ne-am imaginat întotdeauna.

Cum spuneam la început: în ultima vreme m-am găsit în situaţii nefamiliare care mi-au bulversat viaţa. Dar nu voi uita niciodată unde a început viaţa asta: la Spitalul Digfeer din Mogadiscio, acum grav deteriorat de război. Şi nu voi înceta niciodată să mă întreb câţi copii care s-au născut acolo, în acelaşi timp cu mine, au o viaţă bună?

Capitolul 10
Vieţile a patru femei

În 1992, anul în care am evadat în Olanda, fugind de căsătoria aranjată, tata a aranjat să mă mărit cu un membru al clanului din Canada. În ciuda protestelor mele vehemente, tata n-a vrut să se răzgândească. În drum spre Canada, în Germania, am prins ocazia să fug de familie şi am evadat. Am fost dusă la Centrul pentru solicitanţii de azil. Eram singura de acolo care putea spune în engleză povestea celorlalţi solicitanţi de azil. Două fete somaleze care locuiau în aceeaşi căsuţă cu mine, m-au întrebat dacă nu vreau să vin cu ele la angajatul care se ocupa de refugiaţi, ca să le ajut să-i explice situaţia lor. Curând mi s-a cerut să merg peste tot cu ele. Aveau păduchi, aşa că a trebuit să mergem la cabinetul medical. Am fost cu ele la oficiul pentru evidenţa străinilor; la oficiul juridic; la diferite instituţii care se ocupă de asistenţa socială. Au aflat despre mine şi alţi solicitanţi de azil din Somalia. După o vreme, lucrătorii de la Centru m-au sfătuit să mă apuc de interpretariat, să fac asta ca pe o meserie. Făceam această activitate ca pe o favoare, iar interpreţii profesionişti sunt plătiţi cu o sumă decentă. La început olandeza mea nu era destul de bună. Traduceam din somaleză în engleză, dar spuneau că nu au voie să mă plătească pentru asta. Lucrătorii de la Centru m-au scos din încurcătură: „Începi în olandeză şi dacă te poticneşti, continuăm în engleză.”

În 1993 am părăsit adăpostul pentru solicitanţii de azil şi am făcut o cerere la Centrul olandez pentru interpreţi. Deşi am obţinut un punctaj bun la teste, mi-au spus că trebuie să aştept până când voi fi rezidentă în Olanda, cel puţin trei ani. Când mi-am dat seama că din ce în ce mai mulţi somalezi vin în Olanda, am bătut la uşa serviciilor de imigraţie şi naturalizare. M-au trecut pe lista interpreţilor colaboratori şi de atunci am avut mult de lucru. Am lucrat

ca interpret din 1995 până în 2001. Am văzut zeci de bărbaţi şi femei care contractaseră boli cu transmitere sexuală (SIDA, sifilis, gonoree, chlamydia) şi numeroase femei care rămăseseră gravide accidental. Incidenţa sarcinilor nedorite este mai mare printre nou-venitele din ţările lumii a treia, unde orice are de departe conotaţii sexuale este încă strict interzis, decât printre femeile occidentale indigene, care au o atitudine mai liberală faţă de sex.

Iată patru experienţe din perioada când lucram ca interpretă.

„Nu sunt gravidă; sunt virgină”

O fată de 19 ani din Somalia se duce la cabinetul medical de la Centrul pentru refugiaţi din ’s-Gravendeel (oraş în provincia Olanda de Sud) şi se plânge că nu se simte bine. Unul dintre doctori îi face un examen de urină şi conchide că este gravidă. Doctorul vrea să-i spună acest lucru şi-mi cere să traduc la telefon.

Fata este şocată şi izbucneşte în lacrimi. O aud plângând la telefon, dar nu înţeleg ce spune. Pare pur şi simplu disperată. Mi se face pielea de găină numai când îmi amintesc.

După care spune: „Dar este imposibil, sunt virgină, nu pot fi gravidă.” Continuă să nege. Zice că poate dovedi că este virgină: „Am labiile cusute.” E imposibil să se fi culcat cu un băiat, suturile sunt intacte.

Doctorul încearcă s-o liniştească şi-i promite că va mai face un examen de urină.

La scurt timp după asta, primesc încă un telefon de la aceeaşi fată şi ascult aceeaşi poveste. Doctorul îi spune tinerei somaleze că a repetat testul de urină şi că este într-adevăr însărcinată. O întreabă dacă are vreun fel de educaţie sexuală. Ea răspunde: „De ce ar trebui să am? Nu era nevoie: urma să rămân virgină până la căsătorie.”

Îi spune doctorului că este în Olanda doar de o lună. Un băiat somalez care este în Olanda de mult mai mult timp şi vorbeşte olandeza, a ajutat-o cu toate. De fiecare dată când trebuia să se întâlnească cu avocatul, el venea cu ea. Într-o zi a invitat-o, împreună cu încă două fete somaleze, la el acasă în Dordrecht. Acolo i-a făcut avansuri. A dus-o în dormitor, iar celelalte două fete au rămas în sufragerie. A vrut să se culce cu ea şi a dezbrăcat-o. I-a promis că nu o va face să-şi piardă virginitatea. Tot spunea că a ajutat-o şi că acum era rândul ei să facă ceva pentru el.

Doctorul trebuie să-i smulgă povestea cu cleştele. Ea îi spune că băiatul nu i-a introdus penisul în vagin, ci doar l-a frecat de ea. A ejaculat totuşi când era peste ea, dar cusăturile au rămas intacte. Amândoi erau convinşi că este încă virgină.

Doctorul o lămureşte că pentru a rămâne gravidă este nevoie de un bărbat şi de o femeie; că unele femei sunt mai fertile decât altele; şi că sunt perioade când eşti mai fertilă decât în altele, în funcţie de ciclul menstrual. Se pare că ea a avut ghinionul să fie foarte fertilă în momentul acela şi aşa a putut să rămână gravidă, poate chiar cu o singură picătură de spermă.

Reacţia ei demonstrează că nu are habar de relaţiile sexuale sau reproducere.

Doctorul îi explică faptul că poate să aleagă între mai multe soluţii: poate păstra copilul, poate face un avort sau poate să dea copilul spre adopţie.

Fata este complet confuză. „Sunt aici doar de o lună”, strigă ea isteric. „Nu pot face asta. Familia mea a strâns atâţia bani ca să-mi pot permite să vin în Olanda şi uite cum le mulţumesc. I-am făcut de ruşine peste măsură. Nu pot să las să se întâmple aşa ceva. Trebuie să mă ascund.”

Când doctorul o întreabă dacă vrea să facă un avort – la urma urmelor, fetusul este încă foarte mic – ea zice: „Nu, nu, nu, m-am făcut de ruşine pe mine şi familia mea, n-o să mă fac de ruşine şi faţă de Allah, ucigându-mi copilul.” A

refuzat categoric să facă avort. Nici nu începe discuţie. „Aş sfârşi în Iad.”

În conformitate cu Islamul, o sarcină în afara căsătoriei aduce mare ruşine asupra familiei, dar încă te mai poţi salva în ochii lui Allah. Totuşi avortul, uciderea unui bebeluş nevinovat, este un păcat mortal, pentru care nu există iertare.

Doctorul îi sugerează ca alternativă să dea copilul spre adopţie. Meditează puţin la această opţiune, dar o respinge. „Am făcut o greşeală, trebuie să-mi asum responsabilitatea pentru ea”, zice.

Doctorul îi spune că în acest caz trebuie să vină regulat la controale şi că poate să primească ajutor de la un psihoterapeut dacă vrea. Când îi propune să-l implice şi pe tată, ea este de acord; ceea ce dovedeşte că i-a plăcut băiatul, la urma urmelor.

Fata era complet ignorantă. Nu avea niciun fel de educaţie sexuală pentru că în cultura ei acest lucru era considerat inutil. Sexul înainte de căsătorie este interzis; când se căsătoreşte o femeie trebuie să fie virgină. Educaţia sexuală n-ar face decât să le inducă idei greşite oamenilor.

Acest tabu duce la ignoranţă printre musulmani în ce priveşte SIDA şi cum se poate lua. Sunt convinşi că este o boală pe care o contractează numai homosexualii, creştinii şi necredincioşii, nu musulmanii sau somalezii. Am tradus pentru bărbaţii care duceau o viaţă sexuală activă şi care se duceau la prostituate. Când se vedeau că sunt HIV pozitivi spuneau: „Nu se poate, sunt musulman.” Ca şi cum virusul HIV ar putea să facă vreo diferenţă.

Fetele somaleze sunt crescute cu mottoul: Păstrează-ţi cusăturile intacte! Momentul adevărului vine în noaptea nunţii. Dacă se dovedeşte că pereţii vaginali nu mai sunt sudaţi, eşti curvă. Strict vorbind sudarea pereţilor vaginali nu este un obicei islamic. Profetul Mahomed spune în Coran că băieţii trebuie circumcişi, dar nu se face nicio referire la

circumcizia fetelor. Tradiţia coaserii labiilor este preislamică, dar a fost adoptată de Islam; poate fi comparată cu ceea ce s-a întâmplat cu tradiţia precreştină a pomului de Crăciun în creştinism. Învăţaţii musulmani nu au condamnat niciodată ritualul circumciziei la fete pentru că în Islam importanţa virginităţii la căsătorie contează foarte mult. Când au venit în contact cu ritualul acesta tribal, probabil că s-au gândit: „Hei, n-ar fi asta o modalitate bună de a garanta virginitatea unei fete? Excelent!” Sutura este populară mai ales în ţările islamice africane, ca: Somalia, Eritreea, Sudan şi Egipt, dar şi Indonezia.

Povestea lui Anab

Anab şi Shukri sunt două solicitante de azil minore. Când au ajuns în Olanda, au fost întrebate dacă cineva din familie este în această ţară. Au fost trimise la Sa-ied, un frate vitreg mai mare, care locuieşte de cinci ani în Olanda cu soţia lui. Organizaţia care se ocupă de solicitanţii de azil pentru minori, un trust numit „De Opbouw”, le dă pe fete în „îngrijirea lui”, în loc să numească un tutore oficial. La vremea aceea trustul era responsabil de găsirea unor tutori potriviţi pentru solicitanţii de azil pentru minorii care veniseră fără părinţi şi de monitorizarea situaţiei acestora.

Sa-ied le-a supus pe amândouă fetele la abuzuri sexuale grave o lungă perioadă de timp; Anab, cea mai mare dintre fete, a suferit cel mai mult şi cel mai tare. Povestea a ieşit la lumină când sora mai mică, Shukri s-a dus la trust şi i-a spus totul lucrătorului social. Organizaţia a raportat cazul şi a contactat agenţia pentru protecţia copilului. Sa-ied a fost arestat şi a ajuns la închisoare.

La secţia poliţiei de moravuri din Haga am întâlnit-o pe sora lui Anab şi a lui Shukri. Am fost rugată să fiu interpreta acestei femei somaleze gravide care purta basma pe cap. M-a salutat şi m-a întrebat imediat: „Cui aparţii?” Ceea ce

înseamnă: „Din ce clan faci parte?” I-am spus că în calitatea mea de interpretă nu am voie să răspund la astfel de întrebări. Dar cum sunt somaleză, a vrut să ştie, din cauza lucrurilor care urmau să fie discutate. Am refuzat din nou, explicându-i că am jurat să păstrez secretul.

Le-a spus poliţiştilor că ea, cele două surori şi fratele vitreg sunt toţi rude dinspre tată. În aceste condiţii, un frate vitreg este considerat frate bun. Poliţiştii i-au cerut amănunte despre făptaş: dacă ştia că le abuza sexual pe surorile ei, dacă avea antecedente privind violarea altor fete sau femei, dacă urma întotdeauna acelaşi tipic, etc.? I-a luat jumătate de oră sau mai mult ca să le spună poliţiştilor ce virtuoasă este familia ei. Că doar băiatul acela era altfel; că în rândul somalezilor nu se întâlneşte abuzul sexual; că acela era un blestem. În cele din urmă a cerut o investigaţie completă a cazului ca să verifice dacă violul chiar s-a petrecut. Femeia era total confuză. Se întreba cum poate îndrepta lucrurile.

Am aflat multe detalii despre caz: când a început, cum a început, cine a raportat despre el şi că bărbatul nu numai că le-a supus pe cele două fete la abuzuri sexuale, dar o viola în mod regulat şi pe soţia lui.

Cam după o săptămână, nepoata mea Maryan a venit să stea la mine. La sfârşitul săptămânii m-a întrebat dacă pot să vin s-o iau de la o adresă din Utrecht. Voia să-i facă o vizită unei prietene pe care o cunoştea din primele zile ale şederii ei în Olanda. Amândouă erau date în grija organizaţiei „de Opbouw”, trustul care se ocupă de solicitanţii de azil pentru minori şi aşa s-au împrietenit: două adolescente care se distrează împreună şi cărora le place să poarte tocuri înalte.

La adresa din Utrecht am găsit o mizerie incredibilă. Toată casa puţea a urină. Doi ţânci – nu mai mari de unu sau doi ani – îşi făceau de lucru umblând de colo-colo, în nişte pamperşi care fuseseră purtaţi mult prea mult. Scutece murdare zăceau peste tot în jur. Prietena nepoatei

mele, în casa căreia ne aflam, se numeşte Anab. Ne-a oferit ceai şi a dispărut la bucătărie. Ne-a lăsat să aşteptăm o mulţime.

În timp ce stăteam pe canapea cu Maryan, iar Anab ne pregătea ceaiul (am o bănuială că nu găseşte nimic; noi nu bem niciodată ceai) Maryan a spus: „Vezi casetele alea video? Toate sunt cu pornografie. Pornografie extremă. Soţul lui Anab le închiriază. O obligă pe Anab să se uite la ele şi să facă apoi toate lucrurile alea nebuneşti pe care le-a văzut pe casete. O violează anal, iar ea este forţată să suporte lucruri oribile."

Am recunoscut povestea: este aceeaşi Anab peste al cărei dosar dădusem la secţia de poliţie din Haga. În timp ce bărbatul care o violase şi traumatizase pe Anab era după gratii, familia ei reuşise să găsească un văr dispus să se însoare cu ea, chiar dacă nu mai era virgină. Abuzul sexual, care „n-a avut loc niciodată în familia noastră", a fost muşamalizat şi numele familiei a fost reabilitat.

La anchetă a ieşit la iveală faptul că Anab a fost căsătorită cu vărul ei imediat ce a împlinit 18 ani. După vârsta asta, solicitanţii de azil nu mai intră în grija Organizaţiei Opbouw. Se presupune că vărul ei, din cine ştie ce motiv, nu reuşise să-şi găsească o soţie. Familia i-a spus: „Avem o soţie pentru tine, dar va trebui să-ţi ţii gura în legătură cu ce i s-a întâmplat." După ani de abuz din partea fratelui vitreg, Anab suferea acum din cauza abuzurilor vărului ei cu care fusese forţată să se mărite.

Anab a fugit de acasă de mai multe ori şi în mai multe rânduri fusese luată de acasă de serviciile sociale, dar de fiecare dată s-a întors. Printr-o vecină, a fost ajutată să se instaleze pentru un timp într-un adăpost pentru femei, până când soţul ei a luat-o de acolo şi a dus-o acasă. Sa-ied este în închisoare pentru că a abuzat-o sexual pe Anab, dar soţul ei, care o maltratează în acelaşi fel, rămâne în libertate.

Familia acestor două fete le-a plătit traficanţilor de persoane o sumă mare de bani ca să-şi lase copiii să înveţe în Olanda. S-a făcut acest lucru în spiritul unui optimism plin de speranţă; apoi – din neglijenţă – totul s-a sfârşit în acest mod.

Povestea lui Anab relevă cum este sacrificată o fată în numele cultului sacru al virginităţii, pentru a salva onoarea familiei. Şi nu doar Anab devine victima acestui mit; copiii şi soţul ei sunt în aceeaşi măsură afectaţi. Soţul ei se poartă într-un mod cu totul smintit cu ea, spunându-şi că totul este în ordine, căci: „îşi pierduse virginitatea, deci era deja o curvă." Iar cei doi copii ai ei cresc literalmente într-o mizerie cruntă. Ce se va alege de ei?

Shukri, sora mai mică a lui Anab a plecat definitiv. A evadat şi nu a mai vrut să aibă vreodată de-a face cu familia ei.

Gospodina virtuoasă

Are în jur de patruzeci de ani, are doi copii şi este însărcinată cu al treilea. Doctorul îi spune că vrea să discute despre rezultatul unei analize de sânge pe care i-a făcut-o în cadrul testelor de rutină din timpul sarcinii. Are ceva important să-i spună: este HIV pozitivă.

Femeia se supără: „Nu este adevărat. Sunt virtuoasă, am dus o viaţă foarte castă. Am respectat strict regulile Islamului şi ale familiei mele. Şi când eram tânără, nici măcar nu m-am uitat la un băiat. Nu am fost niciodată singură cu un băiat. Este imposibil să am o boală cu transmitere sexuală."

Doctorul îi răspunde că în ciuda acestui fapt, este HIV pozitivă şi o întreabă: „Ce ştiţi despre activităţile sexuale ale soţului?"

Ea spune că soţul ei este foarte bun cu ea, că are multă grijă de copii, se poartă responsabil şi provine dintr-o familie bună. Nici nu se pune problema ca soţul ei să fii contractat HIV. Şi oricum este o boală pe care musulmanii

nu o pot face. Este o boală care-i afectează pe creştini şi, în special, pe homosexuali. Nici ea, nici soţul ei nu a făcut vreo transfuzie de sânge, deci nici aceea nu poate fi cauza.

Când este examinat soţul ei, se vădeşte că şi el este HIV pozitiv. El a venit în Olanda înaintea ei. Ea a venit ulterior, când s-a reunit familia. Este foarte probabil că atunci când era singur a dus o viaţă sexuală foarte activă sau s-a culcat în mod regulat cu prostituate.

„După avort, trebuie să fiu din nou virgină”

Mă sună un doctor. „E aici micuţa Amma, o somaleză”, îmi spune, „care vrea să discute despre ceva grav, dar refuză să se întâlnească cu un interpret. Într-un târziu, am reuşit s-o facem să accepte un interpret prin telefon. Ne poţi ajuta?”

Fata refuză interpretul fiindcă este prea ruşinată ca să-şi dezvăluie problemele în prezenţa unei alte femei somaleze. Ca să-i câştig încrederea, îi spun că în calitate de interpret am jurat să păstrez secretul. Refuză să-şi spună numele. Are 17 ani, dar este isteaţă pentru vârsta ei. Când îi promit că nu voi transmite altcuiva nimic, zice: „Nu, să nu faci asta.”

Îi spune doctorului:

— Sunt gravidă şi vreau să scap de el.

— De unde ştii că eşti gravidă? întrebă doctorul.

— Am cumpărat un test de sarcină şi a ieşit pozitiv, răspunde fata. Nu am fost surprinsă, fiindcă nu mi-a venit ciclul.

Doctorul spune că oficial este încă minoră şi că nu poate s-o trimită la o clinică pentru avort. Supraveghetoarea ei de la trustul care se ocupă de solicitanţii de azil pentru minori va trebui să fie implicată în decizie.

— Nu, răspunde, nu vreau să ştie.

Doctorul zice că în acest caz nu poate s-o ajute.

— Bine, replică ea, atunci mă duc la Rotterdam. E acolo o femeie din Insulele Capului Verde care mă poate ajuta.

Temându-se de ce i s-ar putea întâmpla la Rotterdam, doctorul cedează.

— Bine, o să te ajut. Dar insist să fie un interpret prezent. Pentru că este de datoria mea ca medic să-ţi explic totul.

Ea îi descrie cum ar fi privită sarcina ei în comunitatea somaleză.

— Dacă se află, devin proscrisă.

La adăpostul pentru refugiaţi stă în aceeaşi cameră cu încă două femei somaleze. Ca să le împiedice pe cele două să-şi dea seama că este gravidă, vrea să facă avortul cât se poate de curând.

Mă acceptă pe mine ca interpretă şi împreună cu doctorul o vizitez ca să-i explic că în Olanda trebuie să urmezi anumite proceduri înainte de a face un avort. Îi cerem să-şi acorde două zile în care să se gândească bine la întrebările la care va trebui să răspundă: Cât de avansată este sarcina?; Vrei ca tatăl să fie implicat? Trebuie să înţeleagă şi să reflecteze înainte de a lua decizia finală. Trebuie să fie absolut sigură că vrea să facă un avort. Dar se pare că ea este deja hotărâtă. Este trimisă la clinica de avorturi din Leiden, iar eu o însoţesc.

Holul de aşteptare al clinicii este plin de imigrante. Aşa-numitele camere de refacere postoperatorie sunt şi ele aproape pline exclusiv cu imigrante, în special din Turcia şi Maroc, şi câteva din China. Fetei pentru care fac pe interpreta i se pun aceleaşi întrebări ca mai înainte şi este încurajată să se gândească bine la decizia ei. Întrebată dacă vrea ca tatăl să fie prezent, ea răspunde: „Nu, mi-a dat cuvântul că nu mă penetrează, dar a făcut-o. Nu vreau să fie amestecat.”

Cere ca suturile să nu-i fie afectate de avort. Trebuie categoric să rămână intacte. Doctorul examinează suturile şi spune că va trebui să le îndepărteze.

— În acest caz, trebuie să-mi faceţi o altă sutură după avort, ordonă.

După avort, fetei i se spune că mai întâi trebuie să se refacă şi că poate veni altă dată pentru sutură. Probabil că lucrul ăsta nu s-a întâmplat niciodată. Este improbabil că fetei i s-a permis să se întoarcă la clinica de avorturi pentru un astfel de procedeu. Ar fi fost nevoie ca un doctor să-i dea o trimitere, iar doctorii olandezi nu fac astfel de trimiteri.

Sistemul de asigurări sociale din Olanda nu este foarte bine alcătuit pentru problemele musulmanilor. Acest lucru contribuie accidental la perpetuarea situaţiei şi-i ţine pe toţi încuiaţi în cuşca fecioarelor. Psihologii olandezi sunt obişnuiţi şi, pe bună dreptate, să-şi trateze pacienţii ca indivizi. În perioada mea de interpretariat i-am văzut folosind acest procedeu şi cu femeile musulmane. O întrebare importantă era întotdeauna: „Ţie ce ţi-ar plăcea?” Multe femei pur şi simplu nu ştiau. Şedeau tăcând mâlc şi ridicau din umeri. „Ce vrea soţul meu”, poate că spuneau timid sau „Cum e voia lui Allah.” Şi erau chiar şi femei care răspundeau: „Ce credeţi dumneavoastră că e bine.” Nu învăţaseră niciodată să vrea ceva pentru ele. „Ce-ai vrea pentru copiii tăi? Ce hotărâre ai vrea să iei pentru ei?”, nici asta nu învăţaseră, aşa că nu ştiau cum să răspundă. Lucrătorii sociali nu le înţelegeau; erau zăpăcite şi frustrate. În ultimă instanţă le trimiteau pe aceste femei la alte agenţii, dar exista o limită referitoare la cât de des poţi face acest lucru.

Există o nouă ramură în lumea organizaţiilor de ajutor, cunoscută ca „servicii sociale interculturale” (sau ceva la fel de urât). Le oferă ajutor, de pildă, femeilor musulmane care au fost maltratate. Un exemplu este Adăpostul Saadet din Rotterdam. Femeile care ajung acolo nu sunt învăţate cum să devină mai flexibile şi mai independente. Nu, lecţiile de încredere în sine sunt doar pentru femeile olandeze indigene care au fost victime ale unor abuzuri. Soluţia preferată pentru femeile imigrante este „medierea” între victimă, familia ei şi soţ. Această atitudine comună a

agenţiilor de ajutor se bazează pe sfaturile nenumăratelor organizaţii înfiinţate pentru binele populaţiei imigrante, unele etnice, altele religioase. Purtătorii de cuvânt ai acestor organizaţii care sunt subvenţionate de guvern sunt mai degrabă bărbaţi, doar ocazional femei, iar aceştia, pentru un motiv sau altul doresc să păstreze acest *status quo.*

Capitolul 11
Cum să te descurci mai eficient cu violenţa domestică

În medie 80 de femei, 40 de copii şi 25 de bărbaţi mor anual în Olanda din cauza violenţei domestice, dar guvernul nu are o soluţie potrivită la această problemă. Dacă violenţa domestică are loc între persoane dintr-o „altă cultură”, autorităţile sunt ultrareticente în a interveni şi nu pot fi făcute alegeri clare.

În ultimii ani s-au făcut numeroase declaraţii de intenţie. Dincolo de afirmaţiile obişnuite care dezaprobă şi condamnă violenţa, de-a lungul anilor s-au făcut nenumărate promisiuni în Camera Reprezentanţilor din Olanda; la intervale regulate sunt publicate rapoarte, iar violenţa domestică a fost subiectul a zeci de simpozioane şi conferinţe. Cifrele menţionate mai înainte se găsesc într-un raport dat publicităţii în martie 2002 de către guvernul de atunci. La nivel internaţional guvernul olandez a reuşit chiar să obţină o rezoluţie privind crimele pentru onoare, acceptată de Adunarea Generală a Naţiunilor Unite. Această rezoluţie face apel la statele membre să „acţioneze preventiv împotriva acestui tip de crime şi să le combată prin măsuri legislative, educaţionale, sociale şi de alt fel.” Toate acestea sunt destul de neconvingătoare, când îţi dai seama că niciunul din guvernele care s-au succedat nu au reuşit să-şi transforme declaraţiile de intenţie în acţiuni concrete. De la acceptarea iniţială a moţiunii împotriva violenţei domestice, în 1981, nu s-a propus niciun plan coerent de acţiune, iar campania împotriva terorii domestice nu are încă substanţă.

În ciuda unor studii, procuratura nu are idee, de exemplu, cât de des au loc în Olanda crime pentru onoare, deoarece poliţia le înregistrează încă tot ca pe omucideri. De asemenea, ştim mult prea puţin despre mutilarea genitală a femeilor şi căsătoria forţată. O problemă în plus

când vorbim despre violenţa domestică este aceea că diversele culturi nu văd obligatoriu în aceeaşi lumină chestiunea. Cum populaţia olandeză indigenă consideră în general violenţa domestică drept imorală, metoda unor autorităţi locale de a-i supune pe cei care comit violenţe domestice la un plan de tratament bine stabilit, a avut unele rezultate bune. Din păcate, totuşi, guvernul nu a reuşit să dezvolte aceste metode locale (un bun exemplu este Utrecht) în politica naţională.

Uciderea lui Zarife, o tânără turcoaică care locuia în oraşul olandez Almelo, de către tatăl ei, ilustrează o categorie de violenţă domestică tolerată din motive culturale sau religioase. Purtarea criminalului este acceptabilă din punct de vedere moral în cadrul comunităţii lui.

În plus, criminalul se va simţi mereu presat de alţii să folosească violenţa. Dacă eşuează în îndeplinirea îndatoririlor sale, poate fi literalmente izgonit din comunitate din cauza bârfelor. Un făptaş care acţionează cu ştiinţa şi aprobarea familiei sale îşi salvează onoarea şi creşte de fapt în ochii comunităţii. Acest lucru este un puternic impediment pentru politicile de emancipare ale guvernului în ceea ce le priveşte pe fetele şi femeile din această cultură.

La baza problemei se află conceptul islamic privind sexul premarital. Noi avem nevoie de o campanie culturală coerentă pentru a promova dezbateri despre sexualitate. Actul sexual înainte de căsătorie, câtă vreme are loc între doi adulţi, nu este ilegal. Deşi s-ar putea să nu fiţi de acord dacă este sau nu acceptabil din punct de vedere moral, violenţa nu ar trebui să fie soluţia în nicio situaţie.

Este o iluzie să crezi că organizaţiile care reprezintă grupuri ţintă ar trebui să conducă o astfel de campanie. Asistenţii sociali din Olanda care primesc consultanţă de la aceste organizaţii au tendinţa să disimuleze adevărata problemă. Ei le dau asigurări părinţilor fetelor care au fost ameninţate că fiicele lor sunt nişte virgine pure, în timp ce

colegii lor din clinici medicale le ajută pe fete să-şi refacă himenul.

Toată lumea este de acord că violenţa domestică este o chestiune extrem de complexă, dar abordarea problemei de către guvern este pur şi simplu prea fragmentată. Sunt implicate cel puţin şase departamente, care lucrează cu nu mai puţin de douăzeci şi una de legi. La nivelul guvernului local există o junglă de instituţii, fiecare responsabilă pentru un alt aspect al violenţei domestice. Astfel există patru organizaţii diferite pentru fiecare din următoarele: identificarea şi raportarea violenţei domestice, investigarea infracţiunii, sprijinul acordat victimei, urmărirea şi depistarea făptaşilor, punerea sub acuzare, şi prevenirea. Niciuna din aceste organizaţii nu consideră prevenirea şi stoparea violenţei domestice ca principală misiune a sa. În acest labirint o victimă se va simţi cu uşurinţă pierdută. Oricum are nevoie de tot curajul şi puterea ca să se rupă de mediul violent, căci teama unor noi violenţe învăluie problema în ruşine şi secret.

În aprilie 2003, Camera Reprezentanţilor a aprobat moţiunea care solicita ca guvernul să-şi stabilească strategia pentru campania împotriva violenţei domestice până la data de 1 septembrie a aceluiaşi an. În absolută concordanţă cu ce se întâmplă în mod normal, prezentarea acestui plan a fost amânată de două ori până acum.

Pentru a pune capăt violenţei domestice trebuie puse la punct mai multe măsuri:

- Ar trebui să existe un dispecerat central pentru victime, un serviciu care să coordoneze toate organizaţiile implicate. Această instituţie ar trebui să răspundă de prevenirea, identificarea şi raportarea violenţelor domestice, îndrumarea celor implicaţi, culegerea de informaţii, oferirea de consultanţă, urmărirea şi depistarea făptaşilor, pregătirea probatoriului şi punerea lor sub acuzare. Utrecht este unul din oraşele care a avut experienţe pozitive cu un astfel de serviciu integrat, deşi diverse verigi din lanţul

măsurilor preventive rămân răspândite în mai multe instituţii.

● Bugetul total şi coordonarea trebuie să fie în mâinile unui ministru sau secretar de stat.

● Siguranţa victimelor trebuie garantată mai curând prin plasarea făptaşului şi nu a victimei în afara căminului şi prin obligarea legală a făptaşului de a urma un tratament.

Accentul trebuie mutat de pe asistenţa post-factum pe prevenire. Urmând exemplul Statelor Unite, Olanda ar trebui să înfiinţeze tribunale de familie, specializate în judecarea penală a celor vinovaţi de violenţe domestice. Avantajele unei astfel de metode constau în faptul că poate fi intensificată colaborarea dintre poliţie, procuratură şi serviciile sociale, pentru a deveni mai pragmatice, eficiente şi profitabile din punct de vedere al costurilor. În plus, acest lucru ar permite în final măsurarea rezultatelor politicii guvernamentale. Şi în sfârşit, o abordare mai eficientă a violenţei domestice va avea o influenţă pozitivă asupra problemelor oprimării femeilor şi a delincvenţei juvenile. Câte femei vor trebui să împărtăşească soarta lui Zarife pentru ca guvernul să poată lupta eficient împotriva violenţei domestice?

Postscriptum: situaţia în iulie 2004

De la scrierea acestui articol, majoritatea membrilor din Camera Reprezentanţilor a votat pentru transcripţia crimelor pentru onoare şi a violenţei domestice pe baza originii etnice; acest lucru ar trebui să permită în cele din urmă o mai atentă examinare a problemei. Recent, un raport cerut de Ministerul Justiţiei a relevat că una din patru femei trece prin experienţa violenţei domestice la un moment dat. Eu bănuiesc că cifra adevărată este mai mare, întrucât pedeapsa corporală este considerată

justificabilă pe motive educaţionale de către majoritatea familiilor din ţările musulmane.

Ministrul justiţiei Piet Hein Donner a declarat, la presiunea Camerei Reprezentanţilor, că se va gândi la numirea unui comitet care să studieze modul în care ar putea fi aduşi în faţa tribunalului complicii la crimă (din familia mai mare) care ar fi putut ajuta la înfăptuirea (plănuirea) unei crime pentru onoare.

Ministrul pentru afaceri sociale Aart-Jan de Geus şi ministrul integrării şi imigraţiei Rita Verdonk au convenit ca la sfârşitul mandatului acestui guvern să existe o structură la nivel naţional (i. e. Un dispecerat naţional pentru asistenţă), care să permită guvernului să fie mai strict în ce priveşte violenţa domestică. Miniştrii au promis că vor avea grijă ca violenţa legitimată pe considerente culturale împotriva femeilor în comunităţile de imigranţi, să fie tratată cu fermitate.

În plus, actualul guvern a promis că va lua măsuri mai prompte şi mai eficiente împotriva traficului de persoane. Acest tip de comerţ este o formă monstruoasă şi bine ascunsă de violenţă împotriva femeilor. Fete (de doar opt ani în ţări asiatice) şi femei sunt răpite sau ademenite să-şi părăsească locurile natale din ţări sărace (Albania, fosta lugoslavie, Azerbaidjan, Afganistan, Tadjikistan, Cecenia, Sierra Leone, Sudan, Congo, diferite ţări din America Latină, China, Vietnam, Filipine, etc.) ca să fie vândute ca sclave sexuale şi exploatate în Occidentul bogat. Femei care au cerut azil, dar cărora li s-a refuzat permisul de şedere, sunt ademenite de peşti care le promit „un loc de muncă” şi pe urmă le trimit în cartierele cu felinare roşii din oraşele europene, unde sunt forţate să se ofere ca prostituate. Banii câştigaţi de aceste femei ajung la aşa numitele reţele ale Crimei Organizate. Un efect neintenţionat al politicii europene privind azilul în combinaţie cu valul constant de imigranţi care sosesc din ţări non-occidentale este că nenumărate fete cad victime industriei sexului. Dat fiind caracterul internaţional al

traficului de femei, este necesar un plan comun de acţiune din parte statelor europene. Armonizarea politicilor europene privind azilul ne-ar permite măcar să avem o imagine mai clară a dimensiunii comerţului cu femei. Exact în acest domeniu este foarte necesară o abordare europeană comună.

Capitolul 12
Mutilarea genitală nu trebuie tolerată

Mutilarea genitală a fetelor este uneori numită „circumcizie”. Implicit, acest lucru face să fie comparată cu circumcizia la băieţi. Dacă circumcizia la bărbaţi ar însemna îndepărtarea prepuţului şi a testiculelor şi fixarea a ceea ce rămâne din penis în scrotul gol, comparaţia ar fi valabilă. Dar nu este. Circumcizie este un termen care presupune că practica este acceptabilă. Dar nu este acceptabilă. Şi nici „scuzabilă” din punct de vedere cultural.

Mutilarea genitală a fetelor este cea mai subestimată încălcare a drepturilor omului şi a drepturilor femeilor din toată lumea. În 2002, potrivit rapoartelor organizaţiei Amnesty Internaţional, între 1.000.000 şi 1.400.000 de fete au fost lipsite de organele genitale. Comunitatea internaţională este mai preocupată de răspândirea virusului HIV şi a SIDA decât de practica atroce a mutilării genitale a fetelor. Şi cu toate acestea, complicaţiile de sănătate pe care le suferă femeile circumcise sunt şocante, dureroase şi larg răspândite. De exemplu, când lucra în Ghana, urologul olandez Hans de Wall a primit vizita unei femei de 26 de ani, complet devastată, care fusese circumcisă cu o bucată de sticlă când avea 10 ani. De la naşterea unui bebeluş mort, femeia pierdea constant urină şi fecale din cauza unor fistule. Fistulele se formează adesea când femeile au greutăţi la naştere ca urmare a mutilării fizice şi a îngustării canalului vaginal. Mutilarea periclitează şi bebeluşii atunci când trec prin canalul vaginal. Multe femei care nasc pentru prima oară nu pot avea un travaliu normal, iar bebeluşii se împotmolesc în canalul îngustat artificial al mamei. În consecinţă, unii bebeluşi mor; alţii au handicapuri şi răni provocate de naştere.

Presiunea exercitată de bebeluşul împotmolit în ţesuturile interne ale mamei obstrucţionează alimentarea cu sânge, vătămând ţesutul şi nervii – inclusiv nervii de la picioare, ducând astfel la şchiopătat – şi îi poate, de asemenea, perfora uretra şi intestinele. Femeile suportă durerea de a-şi pierde copiii, dar suferă şi din cauza traumei provocate de vătămările interne şi toate acestea le provoacă incontinenţă totală.

Femeile cu fistule genitale sunt cu milioanele, potrivit Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii. Dar sunt puţini doctori care ar putea avea grijă de ele. Deseori alungate de familie, abandonate, sărace, jenate de starea lor, aşteaptă ani de zile pentru o operaţie care să corecteze fistula – *dacă* reuşesc să ajungă la un centru medical care face acest procedeu. Multe dintre ele suferă în tăcere şi ruşine. Izolarea şi abandonarea lor nu constituie o prioritate pentru guvernele ţărilor lor.

Potrivit unui articol din *New York Times*, peste o treime din pacientele unui medic din Nigeria au 15 ani sau mai puţin; aproape încă o treime au vârste între 15 şi 20 de ani; cele mai multe au fost căsătorite înainte de a avea prima menstruaţie, la 11 sau 12 ani. Chiar şi medicii care se dedică numai acestor operaţii chirurgicale de îndreptare a fistulelor obstetrice nu pot ţine pasul cu cererea pentru serviciile lor. Şi chiar după ce fistulele au fost vindecate, travaliul unei alte naşteri poate provoca unele noi. Mutilarea genitală a fetelor duce la mutilări ulterioare inevitabile, când femeile devin adulte.

Ca şi în cazul altor forme îngrozitoare de violenţă împotriva femeilor, lupta împotriva mutilării genitale tinde să rămână la nivelul condamnării publice, a rezoluţiilor Naţiunilor Unite şi a altor măsuri luate pe hârtie. Iniţiativele concrete care ar duce la interzicerea acestor practici par foarte îndepărtate. Oamenii se agaţă de credinţa că în timp

problema va dispărea de la sine, odată cu dezvoltarea economică şi cu cantitatea din ce în ce mai mare de informaţii şi consiliere. Altor probleme cum sunt sărăcia, războiul, dezastrele naturale şi SIDA li se dă mai multă importanţă în aceste ţări din cauza impactului imediat şi mai vizibil asupra populaţiei ca ansamblu.

În ţările bogate, unde astfel de calamităţi nu atrag toată atenţia, mutilarea genitală este asociată cu imigranţii. Când a fost adusă pentru prima oară în atenţia publicului, a provocat reacţii şocante. În Olanda, de exemplu, practica a fost condamnată imediat şi declarată infracţiune penală. Şi totuşi asta nu i-a împiedicat pe unii părinţi din Africa şi din unele părţi ale Asiei să-şi mutileze fetele în Olanda sau altundeva în Europa. Mai mult, guvernul este foarte conştient că aceşti părinţi îşi duc fiicele în ţările de baştină pentru ca ritualul mutilării să aibă loc acolo. Nu există scuze pentru tolerarea acestei practici.

Un raport medical pentru guvern recomanda executivului să combată circumcizia la femei în primul rând prin măsuri preventive şi printr-o campanie de informare, folosind sancţiunile legale doar ca mijloc secundar. Totuşi, aplicarea legii este de primă importanţă din cauza gravităţii infracţiunii şi a implicaţiilor serioase asupra victimelor. Astfel, partidul meu şi cu mine suntem pentru introducerea unui program de control care ar putea ajuta la prevenirea circumciziei feminine. Fetele din „ţările cu grad de risc ridicat” ar trebui controlate o dată pe an pentru a se constata dacă au fost circumcise.

În cadrul actualei dezbateri din Olanda despre cum ar trebui oprită mutilarea genitală, unii argumentează că ar trebui introdus un paragraf separat în Codul penal despre acest lucru. Această schimbare ar putea fi interpretată ca însemnând că mutilarea genitală nu este oficial împotriva legii acum, ceea ce trimite un mesaj incorect celor care îl

aplică fetelor. Alţii cer o „discuţie mai deschisă” despre mutilare în cadrul comunităţii de imigranţi, iar un al treilea grup consideră că dacă oamenii vor fi educaţi în privinţa consecinţelor mutilării, vor înceta această practică.

După părerea mea, lupta împotriva mutilării genitale, în Olanda sau alte ţări precum Canada sau Statele Unite, este în primul rând o chestiune de aplicare a legii. La urma urmelor, mutilarea genitală intră sub incidenţa infracţiunii penale de „vătămare corporală severă din culpă”, ca şi „practicarea necalificată a medicinii”. În conformitate cu legea noastră un medic care a circumcis o femeie sau a ajutat la această operaţie, poate fi adus în faţa tribunalului medical disciplinar. Mai mult, mutilarea genitală a fetelor intră la capitolul maltratare a copiilor.

Este de notat faptul că nu s-au făcut arestări până acum deşi există motive întemeiate să credem că fete care locuiesc în mod normal în Olanda sunt supuse unui ritual de mutilare în timpul vacanţei de vară, fie în Olanda, fie în străinătate. Pare inacceptabil, în aceste condiţii, că această infracţiune gravă nu este supravegheată. Atitudinea guvernului olandez faţă de mutilarea genitală pare să fie una de toleranţă pasivă: mutilarea genitală este interzisă prin lege dar, în practică, autorităţile o ignoră. Faptul că se respectă toate recomandările raportului medical al guvernului, gestionarea şi coordonarea tuturor instituţiilor implicate în lupta împotriva mutilării genitale şi faptul că se facilitează dialogul şi dezbaterile în cadrul comunităţilor etnice unde se practică mutilarea genitală nu garantează automat că părinţii fetelor în pericol vor respecta legea.

Guvernul ar trebui să se angajeze să introducă programul pentru controlul periodic, pentru că priveşte siguranţa şi aplicarea legii ca fiind două dintre principalele sale priorităţi. În bugetul pe 2004 pentru Ministerul Justiţiei se putea citi: „Un factor cu o importantă contribuţie la

siguranţa publică este respectarea legilor de către cetăţeni, aşa cum majoritatea tinde să facă." Şi ceva mai departe: „...s-a constatat că aplicarea legii este nesatisfăcătoare. Această situaţie trebuie ameliorată în anii viitori." În programul său privind siguranţa publică, cabinetul îşi declară în plus intenţia de a se concentra pe trimiterea în judecată a infracţiunilor mai grave şi pe „acordarea de prioritate victimelor infracţiunilor cu impact grav."

Mutilarea genitală intră în categoria infracţiunilor extrem de serioase şi are grave consecinţe negative asupra sănătăţii victimei – chiar un efect de schilodire. Urmările acesteia includ: „Şoc, sângerare, formare de abcese şi, în stadii ulterioare, complicaţii care afectează tractul urinar, precum şi travaliul, şi naşterea; efecte de natură psihiatrică, psihosomatică şi psihosocială pentru tinerele femei. După această operaţie fetele devin introvertite, reticente, retrase şi pot manifesta tulburări de comportament cum ar fi fobiile sau problemele de nutriţie." Mutilarea genitală poate totodată „să ducă la stres posttraumatic. Pentru că fata trece printr-o experienţă în care are sentimentul neputinţei, al lipsei de control, consimţământ şi informaţii şi suferă dureri intense."

Există însă breşe în lege pentru introducerea unui articol referitor la programul de control?

Articolul 11 din Constituţia olandeză garantează inviolabilitatea trupului uman al individului. Acesta este un apendice al articolului 10 din textul fundamental, care apără dreptul persoanei la intimitate. Ambele articole contează pentru propunerea noastră; în ce priveşte tratatele de drept internaţional, ele sunt sunt corespondentele Articolului 8 din Convenţia Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) şi Articolului 17 din Convenţia Naţiunilor Unite privind Drepturile Civile şi Politice (semnată în 1966).

Cu toate acestea, musulmanii reacţionari, dar şi alte partide politice şi politicieni corecţi din punct de vedere politic care vor ca mutilarea genitală să se păstreze, aduc argumente *împotriva* programului de control. Raţionamentul lor sofistic este că un control obligatoriu pentru o tânără în pericol este o intervenţie medicală care încalcă dreptul la inviolabilitate al corpului uman şi încalcă dreptul la intimitate al fetei şi al părinţilor ei.

CEDO subliniază în amănunt cum şi în ce condiţii poate guvernul să găsească o breşă în constituţie fără să încalce legea. Este esenţial să existe suficiente motive importante pentru o astfel de contravenţie, pentru că altminteri existenţa unei constituţii devine inutilă. CEDO enumeră o serie de motive pentru care guvernul are dreptul să treacă peste constituţie. Acestea sunt (în traducere liberă): securitatea graniţelor, securitatea publică, bunăstarea economică naţională, prevenirea tulburărilor naţionale şi a infracţiunilor penale, protecţia standardelor morale şi de sănătate, protecţia drepturilor individuale.

Cu alte cuvinte, o încălcare a constituţiei poate fi justificată dacă ea împiedică producerea unei infracţiuni (vătămare corporală gravă din culpă). Acest temei excepţional pare argumentul evident pe care să ne putem construi cazul. CEDO oferă posibilitatea impunerii legale a unui tratament medical, cu condiţia să se poată demonstra că efectuarea lui are o importanţă vitală în prevenirea unei infracţiuni.

Proporţionalitatea este un aspect al chestiunii de „a demonstra că este de importanţă vitală”. Este încălcarea dreptului individual contrabalansată de importanţa prevenirii infracţiunii? Cu alte cuvinte: scopul scuză mijloacele?

Dezbaterea juridică despre cum să fie combătută cel mai bine mutilarea genitală se concentrează asupra acestei probleme. Eu cred că fără un examen obligatoriu nu există o cale eficientă de a preveni mutilarea genitală. De aceea, acest program este un pas necesar. În plus, constituţia stipulează că guvernul trebuie să ia măsuri preventive pentru a apăra integritatea corpului uman. Obligă guvernul să acţioneze.

Partidul meu şi eu cerem guvernului să ia măsuri care să împiedice mutilarea genitală. În ceea ce priveşte chestiunea proporţionalităţii, este de departe preferabilă examinarea anuală efectuată de o asistentă medicală care lucrează pentru autorităţile sanitare locale, decât să se permită ca fetele să fie puse în pericol de o gravă mutilare. Acest argument juridic domină de departe principalele obiecţii împotriva examenului medical.

Şi totuşi o altă obiecţie sofistică de natură juridică împotriva introducerii programului de control medical este că acesta vine în contradicţie cu constituţia noastră, evidenţiind un singur grup anume pentru a fi supus examinării şi nu întreaga populaţie olandeză. Aceste obstrucţii aduc ca argument faptul că impunerea unui control medical obligatoriu pentru un grup de persoane din ţări cu grad de risc ridicat este o formă de discriminare.

Alţi opozanţi susţin că impunerea unui examen medical anual îi stigmatizează pe părinţi şi devine o povară grea pentru copii. Aceşti oameni nu se gândesc că introducerea unui program obligatoriu de control medical este o reacţie proporţională cu gradul de pericol al infracţiunii. Alţi oponenţi susţin în mod ilogic că nu există niciun motiv să presupunem că cineva dintr-o ţară cu incidenţă ridicată de mutilare genitală va fi în mod automat implicat în această practică în Olanda – în ciuda numeroaselor dovezi care susţin contrariul.

Eu susţin că urmările mutilării genitale sunt atât de dăunătoare pentru starea de sănătate a copilului, încât guvernul ar trebui să acorde prioritate datoriei sale de a apăra individul de vătămare. De asemenea, credem că, chiar dacă riscul mutilării genitale nu este aşa de mare, sunt totuşi necesare măsurile de prevenire în lumina a ceea ce s-ar putea întâmpla sau ce s-a întâmplat. Copiii de sex feminin ai căror părinţi provin din ţări cu grad crescut de risc sunt în realitatea foarte expuşi pericolului de a fi mutilaţi pentru că numeroşi părinţi acordă încă o imensă importanţă tradiţiei.

Raportul medical al guvernului cuprinde dovezi că tinere fete sunt supuse mutilării în timpul vacanţelor şcolare. Din cauza efectelor ascunse ale ritualului – organele genitale sunt prin definiţie părţi acoperite ale corpului – societatea poate să dezaprobe acest ritual şi în acelaşi timp să nege că de fapt constituie o problemă. Dacă li s-ar tăia copiilor nasurile, sau o parte a urechilor, guvernul nu ar mai putea să se sustragă de la această politică de toleranţă pasivă.

Mutilarea genitală nu poate fi realizată legal; părinţii din Olanda ştiu că este împotriva legii şi de aceea fac acest lucru în timpul lungilor vacanţe şcolare, şi uneori în ţara lor de origine. Procedând astfel, ştiu că fata se poate reface postoperatoriu fără să fie nevoită să explice nimic lumii din afară. Nu te poţi aştepta ca grupurile închise, care trăiesc cu convingerea superstiţioasă că mutilarea este benefică pentru copil, să fie transparente în astfel de chestiuni. Ca rezultat al convingerilor lor, părinţii percep mutilarea propriului lor copil nu ca pe o activitate criminală, ci ca pe un gest de dragoste, o datorie părintească faţă de fiica lor şi faţă de cercul apropiaţilor lor.

Guvernul trebuie să hotărască ce este mai important, dreptului părinţilor la intimitate sau dreptul copilului la sănătate. Dată fiind gravitatea mutilării genitale, partidul

meu şi eu am opta pentru protecţia copilului. Serviciile implicate în controlul medical, cum sunt autorităţile medicale locale, ar urma să trateze cu discreţie toate informaţiile ce-i privesc pe copii şi părinţi şi să-i protejeze.

Numai declaraţiile că practica mutilării genitale este revoltătoare şi degradantă nu va rezolva problema. N-au făcut-o până acum, asta-i sigur. Efectele preventive ale educaţiei sunt foarte limitate şi aproape imposibil de măsurat din cauza caracterului ascuns şi a naturii istorice a acestei practici. Presiunea pe care o exercită asupra imigranţilor familiile rămase în ţările de baştină (legăturile familiale nu sunt suprimate de graniţe) este prea puternică pentru a fi surmontată doar prin furnizarea de informaţii şi prin educaţie. Argumentul că tradiţia va fi abandonată în cele din urmă sau că practica se va stinge în Olanda pentru că este împotriva legii este nerealist.

Poate că propunerea pentru programul de control medical nu este perfectă, dar oferă rezultate maxime dacă guvernul va pune în aplicare legea pentru suprimarea acestor practici abominabile. Are avantajul de a fi limpede pentru părinţi: ştiu exact la ce să se aştepte. Şi are două efecte secundare pozitive: în primul rând, încurajează transmiterea precisă, eficientă a informaţiilor şi a educaţiei care altfel ar fi ineficiente şi prea difuze. În al doilea rând, poate transforma Olanda într-un model pentru Europa şi restul lumii şi poate ajuta la eradicarea mutilării genitale şi pe alte continente.

Propunere pentru un program de control medical:

Pentru un program de control medical care să împiedice circumcizia la femei, guvernul ar trebui să ia următoarele măsuri:

- Să alcătuiască o listă cu ţările cu grad ridicat de risc, cu ajutorul organizaţiei Amnesty Internaţional şi al Naţiunilor Unite.

● Să stabilească un program de consultaţii medicale obligatorii pentru copiii din aceste ţări.

● Să redacteze două liste: Lista A ar trebui să conţină numele fetelor care au fost deja supuse mutilării, iar Lista B ar trebui să cuprindă numele celor care nu au fost încă vătămate. Nou născuţii de sex feminin sunt adăugaţi automat pe Lista B.

Fetele de pe Lista A primesc sprijin medical şi psihologic.

Părinţii fetelor sub 18 ani de pe Lista B sunt convocaţi anual cu fiica pentru o consultaţie obligatorie a acesteia.

Imigranţii nou sosiţi din ţări cu grad ridicat de risc sunt convocaţi automat.

Controlul medical poate fi efectuat de Serviciul de Sănătate Local. Dacă se dovedeşte că o fată de pe Lista B a fost mutilată, acest lucru trebuie raportat Consiliului pentru Protecţia Copilului, care va lua măsuri împotriva părinţilor.

Postscriptum:

După multe discuţii despre argumente pro şi contra controalelor medicale, am asigurat o majoritate în Camera Reprezentanţilor din Olanda, datorită sprijinului Partidului laburist, un partid social democrat care se pronunţă pentru examinarea medicală periodică. Deşi în cele din urmă reprezentanţii laburiştilor au oferit sprijinul unanim, acest lucru nu s-ar fi putut întâmpla fără susţinerea Ellei Kalsbeek, parlamentar al Partidului laburist, partidul din care am plecat, care a jucat un rol important. Chiar de la începutul acestei dezbateri Ministrul Sănătăţii, Hans Hoogervorst, şi-a exprimat oroarea absolută legată de mutilarea genitală, considerând-o o formă de violenţă împotriva copilului şi s-a arătat în favoarea introducerii unui program de control cât de curând posibil. În aprilie 2004, acesta a anunţat formarea unui comitet special care împreună cu Ministerul Sănătăţii Publice să investigheze posibilitatea unui program eficient de control şi să vadă cum poate fi folosită mai eficient legea pentru a identifica

incidentele. În conformitate cu legile olandeze ar fi început să fie posibilă trimiterea în judecată nu numai a cetăţenilor olandezi, ci şi a străinilor cu adresă stabilă în Olanda care au ajutat sau au încurajat mutilarea genitală în ţări ca Somalia, unde este permisă sau în ţări unde este interzisă.

Spre dezamăgirea mea comitetul a recomandat în final să nu fie realizat controlul. Ministrul sănătăţii a spus că nu vrea să facă obligatoriu controlul, dar că va oferi comunităţilor cu grad ridicat de risc posibilitatea de a le face controlul copiilor lor. Totuşi, înainte ca familiei să-i fie prezentată această posibilitate, guvernul trebuie să stabilească probabilitatea ca familia să recurgă la mutilarea genitală feminină. Guvernul va trebui să ştie dacă familia provine dintr-o ţară cu grad de risc ridicat, dacă mama copilului este ea însăşi circumcisă (ceea ce poate fi aflat doar dacă a născut în Olanda, iar situaţia ei este cunoscută de un medic olandez sau de un asistent medical).

Nu am majoritate pentru propunerea mea de control medical. Nu am decât sprijinul partidului meu. Programul pe care l-a elaborat în schimb guvernul este unul foarte costisitor şi ineficient. Multe fete musulmane imigrante vor cădea victime în mod tragic breşelor sistemului.

Capitolul 13
Zece sfaturi pentru femeile musulmane care vor să plece de acasă

De la începutul anilor 1990, se observă o creştere progresivă şi semnificativă a numărului de fete musulmane în adăposturile de femei şi în centrele speciale pentru femei maltratate. Adăposturile există de decenii. Unele dintre aceste femei au reuşit să-şi termine şcoala şi speră să-şi continue educaţia la colegiu, dar nu li s-a dat permisiunea de a pleca de acasă. Părinţii nu le-au pregătit pentru o viaţă independentă şi întreaga familie este şocată când fata anunţă că are propriile ei ambiţii, lucru pe care ei îl consideră o aberaţie alarmantă.

Femeile musulmane căsătorite care vor să-şi părăsească soţii şi să-şi ducă existenţa pe cont propriu sunt, de asemenea, considerate anormale şi avertizate că fac o greşeală uriaşă, nu numai de către soţ şi familia lui, dar şi de către familia lor. Dacă totuşi familiile reuşesc să le convingă pe femei să se răzgândească şi să rămână cu soţul, tensiunea conjugală poate fi rezolvată uneori în mod paşnic. Dar nu este deloc neobişnuit ca o familie să reacţioneze violent la presupusa trădare a femeii. Gradul şi gravitatea violenţei variază de la caz la caz.

Uneori fetele musulmane fug de acasă cuprinse de panică. Acest lucru poate avea consecinţe nefericite. Adesea aceste fete ajung într-un adăpost şi rămân dependente de asistenţă o lungă perioadă. În unele cazuri asistenţii sociali pot încerca să medieze între „fugară” – un termen bizar pentru o femeie adultă care vrea să-şi întemeieze o viaţă independentă – şi familia ei, lucru care în mod frecvent are ca rezultat reîntoarcerea fetei acasă, din nou la violenţa care a făcut-o să se panicheze şi să fugă. Familia o va trata pentru totdeauna ca pe o minoră, chiar dacă a trecut bine de 40 de ani. Pentru ei, rămâne o „fugară”.

Unele fete şi femei musulmane care şi-au părăsit căminele, ajung să derapeze. După ce au fost crescute în condiţii foarte severe, îşi sărbătoresc libertatea ieşind noapte de noapte, devenind dependente de droguri şi de viaţa de noapte. Fetele acestea sunt vizate de „iubiţi” care le prind în capcana acestei vieţi abjecte. Adesea vieţile lor se sfârşesc tragic: se simt iremediabil prinse în cursă şi se sinucid. Unele sunt „prinse asupra faptei” în momentul în care se decid să plece de acasă sau imediat după aceea şi apoi coşmarul violenţelor reîncepe. Unele fete sunt chiar ademenite cu o invitaţie de vacanţă în localitatea natală a părinţilor, dar de cum ajung acolo li se confiscă paşapoartele şi nu pot fugi. În cel mai rău caz pot fi ucise, aşa cum s-a întâmplat cu tânăra turcoaică Zarife, cea care locuia în oraşul olandez Almelo.

Numeroasele poveşti triste ale femeilor care au evadat m-au inspirat să scriu următoarea scrisoare deschisă, care conţine zece sfaturi pentru femeile musulmane care vor să plece de acasă.

Draga mea musulmană,

Sfaturile care urmează nu se adresează tuturor femeilor musulmane. Sunt doar pentru tine – tu, care ai vrea să ai o viaţă independentă şi eşti împiedicată de familie, de soţ sau de congregaţia ta. Vrei să-ţi părăseşti familia sau soţul pentru că vrei să-ţi iei viaţa în propriile mâini. Vrei să-ţi câştigi singură existenţa, să te întreţii singură. Vrei să-ţi alegi singură partenerul (de viaţă). Eşti convinsă că tu – şi nu părinţii tăi, congregaţia sau altcineva – trebuie să decizi dacă şi când te căsătoreşti şi cu cine. Dacă vrei copii şi câţi, este treaba ta. La ce vârstă îi vei avea şi cum îi vei creşte este o problemă pe care vrei să o hotărăşti singură. Vrei să-ţi alegi singură prietenii şi să nu te simţi îngrădită de cercul căruia se întâmplă să-i aparţii prin naştere; eşti deschisă legăturilor din afara micului cerc. Vrei să călătoreşti şi să descoperi lumea. Nu vrei să-ţi petreci restul vieţii

născându-i copii unui soţ pe care nici măcar nu-l iubeşti; să faci curat, să faci cumpărături şi să găteşti de trei ori pe zi; să serveşti ceai şi să faci fursecuri în fiecare weekend pentru oameni pe care nu-i interesezi; să speli şi să calci, să vorbeşti despre modele de perdele şi să tiveşti cearceafuri. Nu mai vrei să-ţi petreci timpul liber cu femei care nu fac altceva decât să bârfească. Te-ai săturat de surorile şi de verişoarele tale care refuză să-şi utilizeze capacităţile mentale pentru altceva decât pentru crearea de noi reţete perfecte pentru fursecuri. Ai fost la destule nunţi la care fetele se laudă, nu cu realizările lor artistice şi culturale, ci cu tatuajele făcute cu henna, aplicate pe palmele mireselor care au dispărut de atunci în căsătoriile lor aranjate. Ai văzut capcana în care cad mireasa şi mirele după cele trei zile ale petrecerii de nuntă.

Ştii că meriţi mai mult decât atât! Te gândeşti şi visezi la libertatea ta. Ai vrea să ieşi, să simţi soarele pe piele şi vântul în păr. Nu mai tolerezi oprimarea pe care o resimţi în casa soţului sau a părinţilor tăi şi ai ajuns la concluzia că vrei să pleci. Următoarele sfaturi, care nu ţi-au trecut încă prin minte, ţi-ar putea fi utile.

PREGĂTIREA

1. Libertatea este o alegere

Pune-ţi următoarele întrebări: Vreau cu adevărat să plec? De ce vreau să plec? Nu există alte soluţii? Vezi dacă medierea nu este o posibilitate. Vrei ca alegerea ta de a pleca din căminul părinţilor sau al soţului să se bazeze şi pe altceva decât pe insatisfacţia situaţiei actuale din casă. Căci dacă vei pleca, vor fi repercusiuni serioase şi este posibil ca urmările să fie mai grave decât dacă vei rămâne. Aşadar, trebuie să reflectezi pe îndelete şi să răspunzi sincer la aceste întrebări. Fără îndoială îţi iubeşti familia. Şi cu toate acestea, trebuie să fii gata să accepţi că acţiunile tale îi vor întrista pe părinţi. Vei fi învinovăţită pentru că-i

dezonorezi şi că superi întreaga familie. Familia ta va face absolut tot ce îi stă în putinţă să te aducă înapoi: vor sta de vorbă cu tine şi vor încerca să te facă să te răzgândeşti, te vor ameninţa cu ostracizarea, îţi vor spune că eşti lovită de un blestem şi poate chiar vor folosi violenţa. Nu subestima forţa acestui tip de şantaj emoţional şi moral. Va trebui să te împaci cu comentarii de genul: „De când ai plecat, mami s-a îmbolnăvit aşa de tare că nu mai poate dormi”. Sau: „Tatăl tău este aşa de deprimat şi ruşinat că nici nu se poate duce la serviciu sau întâlni cu restul familiei”. Sau: „Îi distrugi surorii tale şansa de a se căsători cu cineva dintr-o familie bună”. Sau: „Frăţiorul tău a fost bătut măr ieri, când a încercat să-ţi ia apărarea”. Să fii pregătită. Analizează-ţi opţiunile. Analizează-ţi bine situaţia de acasă. Fă o listă cu toate riscurile. Eşti în mod deosebit în pericol, dacă provii dintr-o familie numeroasă cu relativ mulţi bărbaţi, care sunt profund ataşaţi de sentimentul onoarei şi se cramponează de principii religioase severe. Dacă se întâmplă ca tatăl tău să fie un bărbat important în familie, atunci eşti într-un pericol şi mai mare. Pe de altă parte, dacă te tragi dintr-o familie cu un puternic simţ al onoarei, dar cu relativ puţini bărbaţi, te găseşti într-o situaţie mai bună. Dar ai grijă să nu subestimezi puterea bârfelor femeieşti de a influenţa ambele sexe: vor transmite totul şi-i vor întoarce pe bărbaţi împotriva ta.

Dacă ştii cum funcţionează zvonurile – cine cu cine va vorbi şi despre ce, ce provoacă supărare, etc. – atunci te poţi apăra, asigurându-te că nu vei deveni subiectul bârfelor. Acest lucru este important dacă vrei să reuşeşti.

Înfruntă-ţi propriile slăbiciuni: cât eşti de sănătoasă? Ce temperament ai: eşti iute la mânie sau ai o bună stăpânire de sine şi te adaptezi bine la situaţii noi? Dacă ştii să te stăpâneşti, este mai probabil să pleci bine pregătită (şi să perseverezi). Nu uita, autocontrolul şi încrederea de sine sunt lucruri care se pot învăţa.

Gândeşte-te cum îţi poţi ţine planurile în secret cât mai mult timp: cât timp ai pentru tine zilnic? Familia ta observă

dacă lipseşti de acasă câteva ore? Te pricepi să inventezi scuze convingătoare, să le spui părinţilor ce vor ei să audă? Poate ar trebui să porţi basma pe cap ca să „menţii pacea până pleci?”

Trebuie să înţelegi că odată ce ai plecat, nu vei mai putea să te întorci (cel puţin, nu pentru o vreme). Şi nu ar trebui să te întorci, indiferent ce-ţi spun şi ce promit. Vei fi în pericol mai mare din partea lor *după* ce te întorci – poate chiar pericol de moarte. Aşa încât cea mai importantă întrebare pe care trebuie să ţi-o pui este: vreau cu adevărat să plec?

2. Încrederea

Ai hotărât că vrei să duci o viaţă independentă. Va trebui să ai încredere. Pentru început, trebuie să ai încredere în tine. Vei avea momente de îndoială, teamă, chiar regret. Este normal. În definitiv, eşti pe cale de-a lăsa în urmă tot ceea ce-ţi este familiar (indiferent cât de îngrozitor poate fi uneori căminul tău). S-ar putea să nu-ţi mai vezi niciodată familia. Să te aştepţi să fii asaltată de îndoieli, dar să nu uiţi totodată că ceea ce faci este spre binele tău. Felul în care doreşti să trăieşti nu se poate amesteca cu modul în care vrea familia să trăieşti. Ai încredere în tine însăţi.

Trebuie să ai încredere şi în ceilalţi. Asigură-te că ştii în cine te poţi încrede. Alege pe cineva din afara congregaţiei, o persoană matură care stă bine pe picioarele sale. Ar trebui să fie cineva care să te ajute să devii independentă, care să-ţi spună când eşti pe calea cea bună; cineva care te sprijină cu adevărat şi care nu are pretenţii de la tine; cineva căruia să nu-i pese dacă faci o greşeală. Lumea de afară nu este o lume mare şi rea. Nu fii neîncrezătoare faţă de toată lumea, ci fii critică şi precaută.

3. Prietenii

Este esenţial să-ţi faci prieteni înainte să-ţi părăseşti familia. Nu vei supravieţui fără prieteni. Leagă prietenii noi cu mult înainte de plecare – prietenii apropiate, cu oameni în care să te poţi încrede. Începi o viaţă nouă, iar cunoaşterea unor oameni noi este o parte importantă a experienţei. Sigur, vor fi rude sau alţi musulmani care vor înţelege situaţia ta şi vor pretinde că te sprijină, dar e posibil ca de fapt să nu încerce să te ajute. Oamenii aceia fac parte din comunitate şi-şi spun totul unul altuia. Dacă unul dintre ei îţi arată înţelegere şi sprijin, tot este posibil ca persoana aceea să se dea de gol într-un moment de neatenţie. Şi nu este cinstit să împovărezi pe cineva cu loialităţi conflictuale. Înainte să apuci să-ţi dai seama, planurile tale de a pleca vor deveni o informaţie cunoscută de toată lumea. Aşa că fii vigilentă. Nu spun că nu poţi să ai niciun prieten musulman, dar nu-i încredinţa niciunuia planurile tale. Pur şi simplu nu-ţi poţi permite să rişti. Consecinţele ar fi prea devastatoare pentru tine.

Prietenia înseamnă reciprocitate. Investeşte în prietenii tăi. Fă-i să înţeleagă că pot avea încredere în tine, că vei fi alături de ei, dacă vor avea nevoie de tine. Noii tăi prieteni vor avea adesea păreri diferite despre femei faţă de cele ale familiei tale şi ale comunităţii din care vii şi la început s-ar putea să nu înţeleagă. Explică-le ce înseamnă vina şi ruşinea în familia ta şi comunitatea din care provii. Învaţă să fii sinceră: ai voie să recunoşti greşeli, nu este nevoie să minţi în legătură cu prietenii, cu întâlnirile, etc.

4. Adresa

Când pleci de acasă, ai nevoie de un loc unde să stai. Ca studentă sau soţie ai un venit foarte limitat de cheltuială. Poate că nu ai avut niciodată un venit pe numele tău. În plus, vei fi nevoită să eviţi zonele unde te-ar putea recunoaşte oamenii, persoane care ar putea să transmită informaţiile părinţilor sau rudelor tale. Cum ai bani puţini şi trebuie să-ţi iei măsuri suplimentare de siguranţă,

alternativele tale pentru un loc unde să stai sunt limitate. Nu ezita să-i rogi pe prietenii tăi sau pe cei în care ai încredere, să te ajute.

Oraşele universitare sunt o opţiune atractivă, pentru că acolo poţi găsi un loc ieftin şi sigur unde să stai. Căminele studenţeşti tind să fie o soluţie acceptată şi obişnuită, iar chiria este relativ mică. Singurul dezavantaj este că înainte de a te muta acolo, trebuie să fii înscrisă ca studentă. În unele cămine studenţeşti, potenţialii candidaţi care îşi dispută o cameră liberă, trebuie să vină într-o „vizită preliminară" pentru a fi acceptaţi de ceilalţi ocupanţi (ai căminului). În mod evident, este posibil să ai ghinionul de a nu fi acceptată.

Dacă nu eşti studentă sau ai ales un oraş universitar unde este criză de cazare pentru studenţi, ai şi alte posibilităţi. Există cupluri sau persoane care locuiesc singure, care doresc să închirieze ieftin o cameră cuiva care are bani puţini, de preferinţă femei. Adesea caută pe cineva care să închirieze pe termen scurt pentru că propriii lor copii au plecat de acasă sau au pierdut un partener. În astfel de case va trebui să te supui regulilor proprietarului, dar poţi discuta anticipat despre ce intimitate vei avea nevoie, şi-ţi poţi face clare limitele. În unele oraşe ca Amsterdam găseşti cazare ieftină în zone sigure pentru tine. Casele şi apartamentele acestea sunt rezervate, pe baze caritabile, pentru grupuri specifice cu venituri mici, cum ar fi artiştii şi muzicienii.

După ce ai reuşit să-ţi găseşti o cameră sau un apartament, ai grijă să te muţi imediat. Concepe-ţi programul de plecare de acasă şi de găsire a unui nou cămin din timp. Asigură-te că acea cameră nu rămâne neocupată luni în şir. Ar fi o risipă de bani.

După ce ai plecat, ai grijă să nu dai adresa sau numărul de telefon oamenilor pe care nu-i cunoşti cu adevărat. Acum emailul este un mijloc bun de a ţine legătura fără să-ţi dai adresa.

5. Siguranţa

Dacă ai fost ameninţată de familie – înainte sau după ce ai plecat – trebuie să chibzuieşti bine în ce priveşte oraşul unde vrei să locuieşti. Dacă se poate, alege un loc unde să ieşi cât mai puţin posibil în evidenţă: dacă vei merge la colegiu, vei locui probabil într-un oraş; dacă vrei să-ţi găseşti un loc de muncă, atunci probabil că vei dori o comunitate mai mică, departe de părinţii tăi, care să-ţi ofere o protecţie şi şanse mai bune. În majoritatea oraşelor există adăposturi pentru femei şi servicii de sănătate mintală care te pot ajuta.

Când te înregistrezi la noua reşedinţă, cere să vorbeşti cu un funcţionar special (în Statele Unite, cineva de la Ministerul Asistenţei Sociale) care este la curent cu situaţia dificilă a fetelor ca tine, unul care are cunoştinţă despre alte fete sau le-a ajutat să înceapă o viaţă nouă pe cont propriu, fete cărora le este frică să nu fie căutate şi găsite de fraţi, soţi sau taţi. Este crucial ca adresa ta să rămână secretă. Du-te la poliţie şi expune-le situaţia ta. Poţi să foloseşti formularul de înregistrare ca să-ţi treci numărul de la asigurări, impozite şi alte detalii administrative, ca şi amănunte personale cerute de consiliul local. Află cum poţi obţine sprijin juridic în cazul în care vei avea nevoie.

Ai grijă ca tovarăşii de apartament, colegii şi prietenii să fie informaţi în legătură cu potenţialul pericol în care te afli: eşti fugară şi ei trebuie să fie precauţi în privinţa ta. Este important ca nimeni să nu-ţi divulge adresa.

6. Venitul

Fă aranjamentele necesare privind modul în care-ţi vei obţine venitul înainte să pleci. Dacă vrei să te duci la colegiu, fă cerere de bursă din timp. Dă-ţi o adresă temporară, pe cea a unui prieten, de exemplu, dacă încă nu ţi-ai găsit unde să stai. Dacă nu intenţionezi să mergi la colegiu, fă cerere pentru ajutor social acolo unde mergi.

Făcând asta, te vei simţi obligată să-ţi cauţi de lucru sau să urmezi un curs pentru obţinerea cetăţeniei şi să explorezi piaţa muncii. Nu trebuie să amâni nimic din toate acestea. Cât încă mai eşti acasă, familiarizează-te cu piaţa muncii (chiar şi pentru jumătate de normă) din viitorul oraş de reşedinţă. Fă cerere pentru diverse locuri de muncă (fie şi cu jumătate de normă), evită cât poţi să faci împrumuturi şi să acumulezi datorii.

Cel mai important este să fii raţională în privinţa banilor; există cursuri unde înveţi cum să alcătuieşti un buget şi cum să-l respecţi. Departamentul de servicii sociale te va îndrepta în direcţia potrivită.

7. Şanse pentru educaţie

Este bine să ai un serviciu cu jumătate de normă, dar ai grijă să treci şi examenele la şcoală. Poţi să inventezi o mie de scuze ca să lipseşti de la cursuri, dar încearcă să nu laşi asta să se întâmple tot timpul. Dacă ai o diplomă în buzunar, ţi se deschid uşile pentru o independenţă pe termen lung. Încearcă cât poţi de mult să-ţi măreşti şansele de a învăţa lucruri noi. Cursul pe care-l urmezi s-ar putea să necesite să faci o practică. Foloseşte cât poţi de bine şansa asta: aranjează-ţi locul dinainte; negociază modul în care ţi se vor plăti cheltuielile, câte ore vei lucra pe zi şi câte puncte de credit vei obţine la sfârşitul practicii.

Dacă te lupţi din greu cu volumul de muncă, du-te la îndrumătorul de studii sau la mentorul tău care-ţi poate arăta cum să înveţi, cum să toceşti pentru examene, cum să scrii lucrări. Ca să obţii diploma, ai nevoie de autodisciplină: organizează-ţi timpul eficient, culcă-te la timp, planifică-ţi sarcinile dinainte.

Ca studentă vei învăţa şi cum să iei contact cu alţi oameni din afara circuitului tău religios: va trebui să înveţi ce-ar putea aştepta de la tine, dar şi regulile nescrise ale etichetei sociale. Intră într-o organizaţie studenţească, du-

te la o întâlnire să bei ceva sau la petreceri (nu este nevoie să bei alcool).

8. Bunurile tale

Nu poţi lua cu tine tot ceea ce ai când pleci: plecare ta iminentă trebuie să rămână secretă, aşa că nu poţi lua cu tine obiecte mari sau voluminoase, cum ar fi patul, masa, scaunul, sau toată garderoba. Va trebui să fii selectivă şi să iei numai lucruri de care vei avea cu adevărat nevoie. Nu uita să iei câteva fotografii dragi şi poate puşculiţa. Nu-ţi uita paşaportul. Va trebui să subtilizezi aceste lucruri din casă unul câte unul: dacă te zăreşte cineva ieşind din casă cu bagaje grele sau dacă brusc şifonierul tău este pe jumătate gol, vei atrage atenţia asupra ta.

Vei fi nevoită să-ţi mobilezi singură noua locuinţă, aşa că află unde sunt cele mai bune magazine la mâna a doua.

9. Starea de spirit

Plecarea este o mare provocare. Te simţi puternică, aştepţi cu nerăbdare momentul, dar în acelaşi timp eşti foarte vulnerabilă. Vei trece printr-o cădere emoţională şi te vei simţi singură; nu toţi vor fi înţelegători, iar printre ei vor fi şi unii dintre noii tăi prieteni. Persoana în care ţi-ai pus toată încrederea te poate ajuta să-ţi întăreşti echilibrul interior. Nu uita că eşti pe cont propriu cu tot ajutorul celorlalţi şi că eşti răspunzătoare de tine însăţi. Aşteaptă-te să ai zile bune şi zile rele, nu te lăsa doborâtă şi nu-ţi plânge de milă. O să vrei să iei legătura cu familia pentru că o să-ţi fie dor de căldura căminului, de verişoare, de tot ce-ţi era familiar: fiecare familie are momente importante: zile de naştere, înmormântări, Eid[4] etc. În aceste zile te vei simţi şi mai singură. Dar ţine cont că dacă iei legătura cu

[4] Ramadanul se termină cu sărbătoarea numită *Eid-ul-Fitr.* Musulmanii celebrează prin ea sfârşitul postului (n.tr.).

familia ta, pot urma consecinţe foarte grave. Apelurile telefonice şi scrisorile pot fi depistate.

Există totuşi şi consolări: numeroase femei ca tine au reuşit să reia contactul cu familiile lor. Dar deseori acest lucru durează ani. Este absolut obligatoriu să aştepţi până când eşti sigură pe tine din punct de vedere financiar şi emoţional. Trebuie să-ţi găseşti o slujbă ca să poţi să rămâi puternică şi să rezişti la plângerile şi îndemnurile lor de a veni acasă. Trebuie să fii în stare să-ţi astupi urechile la şantajul emoţional pe care l-ar putea încerca asupra ta.

10. Momentul plecării

Ai avut grijă de toate. Încă eşti sigură că faci ceea ce trebuie. Ai prieteni buni care sunt gata să te ajute. Crezi în tine însăţi, în prietenii tăi, în viitorul tău. Ai o adresă, un venit şi te-ai înscris la un colegiu. Poate că eşti încă la şcoală sau la jumătatea studiilor universitare. Ai reuşit să subtilizezi din casă bunurile la care ţii cel mai mult. Eşti sigură că nimeni nu a observat. Purtarea ta a fost exemplară şi, în cele din urmă, a sosit ziua plecării. Vremea este frumoasă sau poate plouă. În seara asta vei dormi la noua ta adresă – în camera ta sau ce este – pentru prima dată. Dar stai aşa: cum o să pleci de fapt? Ieşi pur şi simplu şi tragi uşa după tine fără măcar să spui „la revedere”?

Da, exact aşa vei face, căci trebuie să eviţi să atragi atenţia asupra ta.

Şi uite-aşa ai plecat.

Ce se întâmplă după aceea?

Părinţii tăi nu ştiu unde eşti şi vor fi îngrijoraţi. Va trebui să-i liniştească cineva, spunându-le că ai plecat de bunăvoie. Înainte să pleci, scrie-le o scrisoare în care să le explici că-i iubeşti, dar că planurile tale de viaţă sunt diferite de ale lor; că respecţi modul lor de viaţă, dar că

vrei să trăieşti cum crezi tu. Poţi s-o pui la poştă imediat cum pleci ca să nu poată fi depistat locul nou unde te duci.

Telefonează-le în cele din urmă. O să vrei să iei legătura cu ei din când în când, dar ai grijă ca numărul tău să nu poată fi aflat: sună de la un telefon public sau de undeva de unde numărul nu poate fi afişat. Ar fi bine să suni dintr-un loc public cu multă lume în jur; în felul acesta poţi să scurtezi conversaţia şi să discuţi la obiect.

Acum va trebui să înveţi cum să funcţionezi în societate. În ciuda tuturor aspectelor negative din educaţia ta, ai deprins câteva calităţi valoroase: eşti capabilă să te adaptezi în funcţie de ceilalţi; eşti antrenată să faci corvoade casnice. Ai mai învăţat şi să supravieţuieşti în condiţii dificile şi eşti obişnuită cu faptul că lucrurile nu merg întotdeauna cum vrei tu. Spre deosebire de mulţi bărbaţi nu eşti răsfăţată. Dar mai sunt multe pe care să le înveţi: nu te opune acestui efort. Va merita.

Capitolul 14
SUPUNEREA: PARTEA 1

Aceasta este transcrierea documentului original pe care i l-am dat lui Theo van Gogh, el l-a citit şi mi-a propus să facem un film. A fost difuzat pentru prima oară la televiziunea olandeză în august 2004. Pe 2 noiembrie 2004, Theo van Gogh a fost ucis pe o stradă din Amsterdam.

Supunerea se referă la Dumnezeu şi la om. Nu am scris acest scenariu cu intenţia de a provoca pe cineva. Aşa cum menţionam în prefaţa acestei cărţi, l-am scris ca să arăt absolutismul cu care femeia musulmană trebuie să se supună total voinţei lui Dumnezeu şi cuvântului Său, cum stă scris în Coran. Am vrut să introduc o schimbare în relaţia dintre om şi Dumnezeu şi am vrut ca această schimbare să ne ducă de la o relaţie de supunere totală la una de dialog. Am ales structura rugăciunii pentru că musulmanii trebuie să se roage de cinci ori pe zi. De aceea sunt cinci femei diferite care se roagă în cinci moduri diferite. Semnificaţia filmului este dată de aceste cinci femei credincioase care se supun voinţei lui Dumnezeu şi care continuă să se roage în condiţii îngrozitoare, încercând în acelaşi timp să capete un răspuns de la Dumnezeu. Ele spun: „Uite, Doamne, mă supun cu totul ţie, dar toate merg prost. Şi cu toate astea, Doamne, tu rămâi tăcut.”

Transcrierea am intitulat-o Partea I pentru că voi mai scrie şi altele. Repet, nu voi face acest lucru din dorinţa de a insulta sau provoca. Dar cred că oamenii raţionali şi oamenii raţionali credincioşi trebuie să-l înfrunte pe Allah cu aceleaşi dileme cu care ne cere el să ne confruntăm pe pământ.

Dilemele noastre – dilemele cu care se confruntă zilnic bărbaţii şi femeile – izvorăsc direct din poruncile lui.

Partea a II-a va fi despre patru bărbaţi care nu reuşesc să urmeze poruncile lui Dumnezeu şi, întocmai ca femeile din Partea I, îl înfruntă pe Dumnezeu în timpul rugăciunii cu întrebările lor.

În Partea a III-a Dumnezeu va răspunde.

Introducere

Amina este o musulmană pioasă care respectă cu evlavie regulile Shari'ah[5]. Este înconjurată de femei care sunt tratate cu cruzime în numele lui Allah: sunt maltratate, violate de soţi, sunt supuse incestului şi pedepselor corporale. Aceste acte de cruzime sunt justificate de versete din Coran. Amina le compătimeşte pe victime şi se identifică cu soarta lor. În fiecare zi se întoarce spre Allah şi se roagă fierbinte pentru o îmbunătăţire a condiţiilor, dar Allah rămâne tăcut, iar cruzimile continuă.

Într-o bună zi Amina face ceva surprinzător. Nu se supune rutinei fixe a ritualului rugăciunii. După citirea capitolului de deschidere din Coran, obligatoriu, începe un „dialog" spontan cu Allah, în loc să i se supună.

Locaţie: Islamistan (ţară imaginară unde majoritatea populaţiei este musulmană şi unde sistemul juridic este Shari'ah)

Distribuţia

Amina: personajul principal (i se adresează lui Allah în rugăciune)

Aisha: ghemuită în poziţie fetală, îşi revine după durerea provocată de 100 de lovituri de baston

Safiya: experienţa ei sexuală cu soţul este violul;

[5] legea islamică (n.tr.).

Zainab: plină de vânătăi, după ce a fost bătută măr de soţ care crede că este nesupusă:
Fatima: poartă văl, este victimă a incestului;

Cele cinci femei îşi ocupă poziţiile. Amina stă în centru, cu capul plecat. Se ridică, se îndreaptă spre un covor de rugăciune din faţa ei, îl desfăşoară. Covorul arată direcţia spre Mecca. Amina rămâne în picioare la capătul covorului; este cu faţa spre Mecca. Îşi ridică braţele în aer, cu palmele în sus şi strigă: „Allahu Akbar". Apoi îşi încrucişează mâinile peste piept, punând dreapta peste stânga. În cele din urmă îşi fixează privirea pe celălalt capăt al covorului. Rămâne în această poziţie până când a fost citită sura Fatiha (Deschiderea). Când aude „Aaaaamiiin", ridică capul doar şi se uită fix în cameră.

1. Aisha, care a fost condamnată la 100 de lovituri de baston.

Amina spune cele de mai jos, în care povesteşte destinul unei femei numită Aisha. În acest timp camera se mută lent de pe Amina pe Aisha. Aisha zace pe jos, în poziţie fetală. Rănile (cicatricile) de pe corpul ei, cauzate de loviturile de baston, sunt vizibile. Peste ele este scris un text din Coran: capitolul 24, versetul 2 (Al-Nur sau Lumina).

Cuvântarea Aminei

O, Allah, cum zac aici rănită, cu spiritul frânt,
Aud în mintea-mi vocea judecătorului, când mă găseşte vinovată.
Pedeapsa pe care trebuie s-o ispăşesc se află în cuvintele tale:

„Femeia şi bărbatul vinovaţi de adulter sau desfrâu
să fie fiecare biciuit cu o sută de lovituri
nu lăsa compasiunea să te mişte în cazul lor,
într-o chibzuială predicată de Dumnezeu,

dacă tu crezi în Dumnezeu şi Ziua de Apoi; şi lasă o parte dintre credincioşi să fie martori la pedeapsa lor (acest citat în italice este scris pe corpul Aishei)

Cu doi ani în urmă, într-o zi însorită, pe când eram în souk privirea mi-a fost atrasă de privirea lui Rahman, cel mai atrăgător bărbat pe care l-am cunoscut.

După ziua aceea, nu puteam să nu-i observ prezenţa de fiecare dată când mă duceam la piaţă.

Am fost încântată când am auzit că apariţia lui în bazar nu era o coincidenţă. Într-o zi mi-a propus să ne întâlnim în secret, iar eu am spus: „Da”.

Luni de zile Rahman şi cu mine ne-am întâlnit, ne-am înfruptat împreună din băuturi şi delicatese.

Am dansat şi am visat… da, am construit castele frumoase de nisip.

Şi am făcut dragoste, la fiecare întâlnire secretă.

Pe măsură ce treceau lunile, relaţia noastră devenea mai profundă.

Şi în plus, din dragostea noastră a început să crească o nouă viaţă.

Fericirea noastră n-a trecut neobservată şi curând ochii invidioşi au făcut loc gurilor rele;

„Să-i ignorăm pe oamenii aceştia şi să ne încredem în mila lui Allah”, ne spuneam unul altuia, Rahman şi cu mine.

Naivi, tineri şi îndrăgostiţi poate, dar credeam că Sfinţia Ta este de partea noastră.

Rahman şi cu mine împărtăşeam afecţiune, încredere şi un profund respect unul pentru celălalt, cum poate Dumnezeu să dezaprobe asta? De ce ar face-o?

Şi aşa am ignorat gurile rele şi împreună am continuat să ne trăim visul, chiar dacă în şi mai mare secret.

O, Allah, până când am fost chemaţi în judecată şi acuzaţi de desfrâu!

Rahman mi-a telefonat cu o zi înainte de a apărea în faţa judecătorului.

Mi-a spus că tatăl lui îl scosese pe furiş din ţară. Ce păcat că tatăl meu se întâmplă să fie un om pios, mă gândeam eu.

Rahman mi-a spus că mă iubeşte şi că se va ruga pentru mine. Totodată m-a încurajat să fiu puternică şi să am încredere în tine.

O, Allah, cum pot să am încredere în tine? În tine, care ai redus iubirea mea la desfrâu?

Zac aici biciuită – maltratată şi ruşinată – în numele tău.

Verdictul care a ucis credinţa mea în dragoste se află în cartea ta sfântă.

Credinţă în tine... supunere ţie... parcă ar fi... este trădare *de s*ine.

2. Safiya, care este sistematic violată de soţul ei

Amina spune povestea următoare, care vorbeşte despre soarta unei femei imaginare numită Safiya. În acest timp, camera se deplasează lent de pe Amina pe Safiya. Vedem o femeie frumoasă, din spate; poartă o robă albă lungă până jos, cu un decolteu mic la spate. Pe spate şi pe coapse (roba este despicată în faţă) vedem scris textul din Coran: capitolul 2, versetul 222 (Al-Baqara sau Vaca)

Povestirea Aminei

Când aveam 16 ani tata mi-a dat vestea în bucătărie.

„O să te măriţi cu Azziz; se trage dintr-o familie virtuoasă şi o să aibă multă grijă de tine."

Când am văzut fotografii cu Azziz, în loc să simt emoţie, m-am gândit că e neatrăgător şi deşi m-am străduit să văd întregul perfect.

Nu am putut să nu observ amănuntele pline de defecte: o cicatrice pe buză, nas coroiat, sprâncene foarte stufoase.

Ziua nunţii mele a fost mai degrabă sărbătoarea familiei decât a mea.

De îndată ce am ajuns în căminul conjugal soţul meu s-a apropiat de mine.

Mereu de atunci mă trag înapoi de la atingerea lui,
Mirosul lui îmi provoacă repulsie, chiar dacă abia a făcut baie.
Şi totuşi, o, Allah, mă supun poruncii lui
Pecetluite de cuvintele tale
Îl las să mă posede
De fiecare dată când îl resping te citează:
„Te întreabă pe tine
în ce priveşte sorocul la femei
Ei, dar ele sunt suferinţă şi murdărie
Aşa că stai departe de femei,
Când au indispoziţia şi nu
Te atinge de ele până când
Sunt curate,
Dar după ce
S-au purificat,
Le poţi poseda cum vrei, oricând sau oriunde
Îţi dă ţie voie Dumnezeu,
Căci Dumnezeu îi iubeşte pe aceia
Care se întorc mereu către el
Şi-i iubeşte pe aceia care se păstrează puri şi curaţi”.
Aşa că prelungesc zilele de menstruaţie,
Dar bineînţeles că vine un moment când trebuie
Să mă dezbrac, îmi ordonă şi eu mă supun
Nu lui, ci ţie.
În ultima vreme, să-l suport pe soţul meu este din ce în ce mai greu.
O, Allah, te rog, dă-mi puterea să-l îndur, căci mă tem ,Că-mi va slăbi credinţa.

3. Zainab, care este bătută de soţ

Amina povesteşte cele de mai jos, în care este vorba despre soarta unei femei numită Zainab. În acest timp, camera se deplasează lent de pe Amina pe Zainab. Vedem faţa umflată şi plină de vânătăi a lui Zainab. Hainele i-au fost sfâşiate. Pe părţile expuse vederii – braţe, umeri şi

poate pe stomac – stă scris un text din Coran: capitolul 4, versetul 34 (Al-Nisa sau Femeia)

Povestirea Aminei

O, Allah, Preaînălţate

Tu spui că ***„****bărbaţii sunt protectorii şi întreţinătorii femeilor pentru că i-ai dat unuia mai multă (forţă) decât celuilalt. ”*

Simt, cel puţin o dată pe săptămână, forţa pumnului soţului meu pe faţă.

O, Allah Preaînălţate,

Viaţa cu soţul meu este greu de îndurat,

Dar voinţa mea o supun ţie

Soţul meu mă întreţine din mijloacele lui,

De aceea sunt supusă cu pioşenie şi păzesc în absenţa soţului meu ceea ce tu mi-ai cere să păzesc; dar soţul meu, întreţinătorul şi protectorul meu se teme de necredinţă şi rea purtare din partea mea; mă acuză că-i sunt nerecunoscătoare;

Întocmai ca un general de armată pe câmpul de bătălie, fiecare toană mi-o strigă-n faţă;

Mă ameninţă că nu mai împarte patul cu mine niciodată

Şi pleacă de acasă nopţi la rând,

Bănuiesc că la altă femeie,

Nu îndrăznesc să-l întreb despre ea.

Chiar dacă familia şi prietenii şuşotesc despre el şi cealaltă femeie,

Când vine acasă găseşte mereu un motiv să se îndoiască de loialitatea mea faţă de el

Şi după o serie de avertizări şi ameninţări începe să mă bată.

Mai întâi uşor peste braţe şi peste picioare, întocmai cum tu Preamărite descrii – sau să zic aprobi – în cartea ta sfântă;

Dar mai ales peste faţă.

Şi de ce?

Pentru că nu răspund suficient de repede poruncilor lui;
Pentru că am călcat cămaşa care nu trebuia,
Pentru că nu am pus destulă sare în mâncare,
Pentru că am vorbit prea mult la telefon cu sora mea.
O, Doamne, Preamărite, dacă mă supun voinţei tale voi avea un trai mai bun în viaţa de dincolo,
Dar simt că preţul pe care-l plătesc pentru protecţia şi întreţinerea oferite de soţul meu este prea mare.
Mă întreb câtă vreme o să mă mai supun.

4. Fatima, femeia cu văl

Amina spune povestea de mai jos, în care este vorba despre soarta unei femei numite Fatima. În acest timp camera se deplasează lent de pe Amina pe Fatima. Vedem o femeie acoperită din cap până în picioare cu un văl; o ţesătură de plasă formată din sfoară şi atârnată în faţa ochilor ei, sugerează că se uită printr-o fereastră cu grilaj. Este aşezată iar faldurile robei îi dezvăluie contururile feminine. De-a lungul vălului sunt imprimate cu cerneală albă texte din Coran: capitolul 24, versetul 31 (Al-Nur sau Lumina)

Povestirea Aminei
O Allah, Preabunule, Preamilostivule!
Întocmai cum tu îi ceri femeii credincioase eu îmi plec ochii, şi-mi păzesc modestia.
Nu-mi etalez frumuseţea şi podoabele; nici chiar chipul şi mâinile.
Nu bat niciodată din picior ca să atrag atenţia asupra podoabelor mele ascunse, nici chiar la petreceri.
Nu ies niciodată din casă decât dacă este absolut necesar; şi atunci doar cu permisiunea tatălui meu. Când ies totuşi îmi trag vălul peste piept aşa cum doreşti tu.

Din când în când păcătuiesc. În fanteziile mele visez că simt vântul prin părul meu sau soarele pe pielea mea, poate la plajă. Visez cu ochii deschişi la o lungă călătorie

prin lume, imaginându-mi toate locurile şi oamenii. Sigur că nu o să văd niciodată aceste locuri şi nici nu o să întâlnesc mulţi oameni pentru că este atât de important să-mi păstrez modestia ca să-ţi fac ţie pe plac, o Allah. Aşa că fac cu bucurie cum spui tu şi-mi acopăr trupul din cap până-n picioare, mai puţin când sunt în casă şi doar cu membrii familiei mele. În general sunt fericită cu viaţa mea.

Totuşi, de când fratele tatălui meu, Hakim, stă cu noi

Lucrurile s-au schimbat!

Hakim aşteaptă până când sunt singură şi vine în camera mea.

Apoi îmi porunceşte să-i fac anumite lucruri, să-l ating în cele mai intime locuri.

De când stă cu noi mi-am luat obiceiul de a purta vălul în casă ca să-l descurajez. Totuşi asta nu-l opreşte.

De două ori până acum mi-a tras vălul, mi-a sfâşiat rufăria de corp şi m-a violat.

Când i-am spus mamei, a zis că va vorbi cu tata.

Tata i-a poruncit mamei – dar şi mie – să nu punem la îndoială onoarea fratelui său.

Trec prin experienţa durerii de fiecare dată când mă vizitează unchiul meu.

Mă simt prinsă în cuşcă, ca un animal care aşteaptă să fie ucis.

Sunt plină de vină şi ruşine;

mă simt abandonată şi cu toate astea sunt înconjurată de familie şi de prieteni.

O Allah, Hakim a plecat, acum că ştie că sunt însărcinată.

Pentru moment pot să-mi ascund burta sub văl, dar mai devreme sau mai târziu, va observa cineva. Voi fi făcută de ruşine în mod public şi ucisă de tatăl meu pentru că nu mai sunt fecioară.

Când mă gândesc la asta, îmi trece prin minte să-mi iau viaţa, dar ştiu că în viaţa de apoi cel care se sinucide nu poate conta niciodată pe mila ta.

O Allah, tu cel care dăruieşti şi iei viaţa.

Le ceri tuturor celor care cred să se întoarcă către tine ca să atingă fericirea.

Nu am făcut nimic altceva în viaţă decât să-mi îndrept faţa spre tine.

Şi acum când mă rog pentru salvare, sub văl, tu rămâi tăcut ca mormântul la care tânjesc.

Mă întreb cât voi mai fi în stare să mă supun!

Capitolul 15
Nevoia de introspecţie în Islam

(Acesta este răspunsul lui Ayaan la o reacţie critică faţă de *Supunere*, *Partea I,* care a fost publicată în de Volkskrant)

Părinţii m-au crescut cu ideea că Islamul este cel mai frumos mod de viaţă – din punct de vedere moral, social şi spiritual. Mulţi ani mai târziu mi-am dat seama că există pete urâte care strică frumuseţea Islamului. Totuşi aceste imperfecţiuni sunt invizibile pentru cei care împărtăşesc convingerile religioase ale părinţilor mei şi care justifică relele Islamului repetând neîncetat că nu religia greşeşte, ci credincioşii care au încurcat lucrurile.

Moralitatea islamică îi cere individului să se supună total voinţei lui Allah prin Shari'ah, codul de legi derivate din Coran şi comunităţii religioase. Musulmanul ca individ nu poate să facă nimic individual: trebuie chiar să şadă, să mănânce, să doarmă în conformitate cu reguli stricte; nu-şi poate alege liber prietenii şi trebuie să aibă (şi să evite) anumite gânduri şi sentimente. Tot ceea ce nu este acoperit de Allah şi Profetul lui devine domeniul comunităţii religioase, care cuprinde de la familia apropiată la comunitatea islamică din lumea întreagă. De exemplu: dacă un musulman din Maroc s-ar comporta nepotrivit după câteva beri, n-ar fi nicio problemă pentru cineva, să zicem din Sudan sau Afganistan, să-l pună la punct – în absenţa altor marocani – din niciun alt motiv decât acela că spectatorul cu pricina s-a întâmplat să fie musulman.

Nicăieri nu este negarea individualităţii musulmane simţită mai puternic decât în relaţia dintre sexe. Moralitatea sexuală islamică pune un accent deosebit pe castitate. Sexul este permis doar în căsătorie. În fapt asta impune mai multe restricţii femeilor decât bărbaţilor. De exemplu, este normal ca bărbaţii să aibă patru neveste, dar

nu şi invers. Poziţia femeilor musulmane este sincer vorbind proastă în comparaţie cu aceea a multora din surorile lor non-musulmane – ele sunt neputincioase, subjugate, inegale.

Totuşi, la fel ca restul lumii şi musulmanii profită de progresele ştiinţei moderne. Cei care-şi pot permite acest lucru, utilizează intens realizările tehnicii, cum sunt cardurile şi avioanele. Locuiesc în clădiri moderne şi lucrează cu aparatură şi calculatoare. Şi cu toate acestea, cadrul moral al Islamului, spre deosebire de creştinism şi iudaism, nu s-a schimbat de-a lungul vremii. Fiecare musulman, de la începuturile Islamului şi până-n ziua de azi, este crescut în credinţa că toate cunoştinţele pot fi găsite în Coran, că este greşit să pui întrebări critice şi că fiecare musulman (chiar şi în 2004) trebuie să se străduiască să imite viaţa fondatorului Islamului, Mahomed. Desigur că în practică puţini reuşesc să-şi organizeze vieţile în acord perfect cu principiile profetului din secolul al VII-lea.

Ca urmare a acestei educaţii restrictive, minima curiozitate umană a fost grav diminuată la musulmani. Orice pas nou pe care îndrăzneşte să-l facă un musulman va fi respins de restul comunităţii pe motiv că nu este cunoscut şi în acord cu Coranul. Islamul este o credinţă statică.

După evenimentele din 11 septembrie, oamenii care neagă această caracterizare a stării de stagnare a Islamului au fost provocaţi de outsideri critici să numească un singur musulman care a făcut o descoperire în ştiinţă sau tehnologie sau care a schimbat lumea prin realizări artistice. Nu există niciunul. Într-o comunitate de peste 1,2 miliarde de credincioşi, cunoaşterea, progresul şi prosperitatea nu sunt aspiraţii prioritare. Sărăcia, violenţa şi declinul sunt larg răspândite. Pentru a schimba această situaţie, trebuie să schimbăm cadrul moral al educaţiei musulmane.

Este în interesul musulmanilor înşişi să deschidă o discuţie critică despre Islam, dar este totodată crucial şi pentru restul lumii. Aproape în toate conflictele politice actuale sunt implicaţi musulmani. Majoritatea musulmanilor trăieşte în condiţii mizere: foametea, bolile, suprapopularea, şomajul sunt larg răspândite. În ţările lor natale, musulmanii sunt victime ale unor regimuri opresive, care se bazează de obicei pe Shari'ah. Cei mai mulţi musulmani nu au acces la niciun fel de educaţie de calitate acceptabilă; mulţi sunt analfabeţi. Nu mai poate fi negat faptul că musulmanii înşişi sunt deseori (fără să vrea) răspunzători pentru suferinţele lor. O analiză temeinică a Islamului şi amendamente aduse multora din dogmele islamice, care în prezent îi ţin pe credincioşi prinşi în capcana sărăciei şi violenţei, le-ar da musulmanilor şansa de a pune capăt oprimării şi de a ajunge la o moralitate sexuală în care bărbaţii, femeile şi homosexualii să fie trataţi ca egali.

Această apreciere critică va trebui să vină din interior, chiar de la cei care au fost crescuţi în tradiţia islamică, dar care nu au fost orbiţi de neajunsurile ce subminează frumuseţea culturii lor – oameni care au avut o educaţie decentă şi şansa să întâlnească oameni din afara comunităţii musulmane. Aceşti oameni şi-au câştigat fericirea individuală şi ştiu cât este de greu să fii un bun musulman şi în acelaşi timp să dai frâu liber năzuinţei interioare de libertate. Aceştia trăiesc în ţări libere şi pot să-şi exprime deschis punctele de vedere fără să aibă imediat sentimentul că vieţile le sunt în pericol. Şi totuşi, criticii Islamului vor trebui să înţeleagă că o cultură care îşi are originile cu multe secole în urmă şi care nu s-a aflat niciodată într-o perioadă de introspecţie, nu va saluta sagacitatea lor. Aceştia vor fi priviţi, aşa cum au fost şi alţi disidenţi, ca trădători şi dezertori care îşi dezonorează propriul cămin.

Concret, cum ar trebui să fie exprimată această introspecţie a musulmanilor? Eu cred că ar trebui să fie

permisă orice formă de exprimare individuală, cu excepţia violenţei fizice şi verbale. Să fie folosite cuvinte (romane, non-ficţiune, poezie, desene animate), imagini (film, filme de desene animate, picturi şi alte forme ale artei) şi sunet. *Supunere*, *Partea I*, filmul de scurt metraj pe care l-am făcut cu Theo van Gogh, exprimă năzuinţa mea de a pune la îndoială moralitatea care stă la baza educaţiei mele. Scopul meu nu este să-i transform pe musulmani în atei, dar vreau să dezvălui carenţele acestei culturi, în mod special tratamentul crud la care sunt supuse femeile. Am constatat pe propria piele legătura incontestabilă dintre regulile Coranului, potrivit cărora o soţie nesupusă trebuie bătută şi practica violentă de brutalizare a soţiilor. Justificarea acestei practici se află în hadithuri (cuvinte atribuite Profetului Mahomed), iar bărbaţii violenţi citează din Coran de câte ori îi înfruntă cineva în legătură cu purtarea lor din viaţa de fiecare zi. Chiar şi victimele violenţelor fizice citează din Coran pentru a justifica acţiunile brutale ale bărbaţilor şi deseori se întorc la soţii lor, promiţând că vor fi mai supuse şi vor avea o purtare mai bună pe viitor. Aşa că, pe lângă suferinţele fizice, aceste victime sunt atât de depersonalizate, încât se supun „de bunăvoie” tuturor doctrinelor care stau la baza condiţiei lor deplorabile.

Când *Supunere*, *Partea I* a fost difuzată ca parte dintr-un serial de televiziune, Zomergasten (Oaspeţii verii), a provocat multe reacţii critice. Muţi au fost bucuroşi să vadă cum este înfruntată problema oprimării femeilor musulmane, deşi se îndoiau de eficacitatea strategiei pe care o alesesem. Un grup, care-l include şi pe istoricul Lucassen, din Amsterdam, este de părere că toate criticile aduse aspectelor întunecate ale Islamului constituie o sentinţă inutilă. Aceştia cred că toţi criticii Islamului sunt pesimişti fără rost şi dau exemplul acelor musulmani din a treia generaţie care nu-şi mai petrec cea mai mare parte din zi în moschee şi ale căror fiice combină în mod fericit basmaua de pe cap cu cochete bluziţe scurte şi decoltate.

Ei cred că această evoluţie va continua fără să fie nevoie de critici.

Nu sunt defetistă. Sunt optimistă. Dar o abordare critică va umaniza Islamul şi este necesară. Lucassen şi prietenii lui îi confundă pe credincioşi cu credinţa însăşi. Islamul este un mod de viaţă, un sistem de idei. Toţi credincioşii sunt învăţaţi să accepte sistemul ca fiind imuabil, de nezdruncinat. Evidenţiind faptul că un Dumnezeu milostiv care autorizează violenţa asupra femeilor este incompatibil, îi obligă pe musulmani să se confrunte cu o deficienţă a credinţei lor şi să descopere sensul şi importanţa moralităţii laice, ceea ce le va permite să-şi adapteze credinţa la lumea reală. Criticile aduse Islamului nu înseamnă că este respins de credincioşi. Dar înseamnă că acestea vor studia anumite idei şi învăţături care aplicate în viaţa reală duc la comportamente brutale cu urmări inacceptabile.

După ce au văzut *Supunere,* alţii m-au avertizat că obiecţiile mele în privinţa Islamului sunt contraproductive, că islamofobii ar fi dornici să se folosească de opiniile mele pentru a-i discrimina pe musulmani şi pentru a pune Islamul într-o lumină proastă. Lucrul acesta ar putea să fie adevărat, dar eu nu am avut niciodată intenţia de a le face jocul islamofobilor. Intenţia mea a fost să-i provoc pe musulmani, prin texte şi imagini care te pun pe gânduri, să reflecteze cu grijă la proporţiile responsabilităţii proprii pentru condiţia lor plină de lipsuri. Riscul ca islamofobii şi rasiştii să folosească în scopuri greşite lucrarea mea nu mă va opri să realizez *Supunere*, *Partea a II-a.* Un ziarist care cere pe bună dreptate transparenţă într-o democraţie liberală (gândiţi-vă la Guantanamo Bay), nu se va lăsa oprit de teama guvernului că oferind acele informaţii le va permite duşmanilor lumii libere să le folosească. Eu trebuie să iau acelaşi fel de decizie ca jurnaliştii şi activiştii pentru drepturi civile. Dezvăluirea relelor acestei lumi (inclusiv a carenţelor din domeniul religios) compensează posibilul risc al folosirii în scopuri greşite de către terţe părţi.

Unii dintre criticii mei spun că musulmanii ar fi ofensaţi şi tulburaţi de un film ca *Supunere* şi nu ar face decât să-şi afunde mai tare picioarele în nisip, rezistând schimbării. Totodată mai credeau că metoda confruntării folosită de mine este contraproductivă şi că ar trebui să-mi schimb strategia. Tipic pentru ei, aceşti critici în care se găsesc reprezentanţii musulmani ai laburiştilor, Arib şi Al-Bayrak, nu reuşesc să ofere o strategie alternativă mai eficientă. Se concentrează prea mult asupra suferinţelor trăite de oratorii iscusiţi cum sunt liderii Ligii arabo-europene şi oameni ca dl. Tonca, preşedintele Grupului de contact dintre musulmani şi Guvern, dar ignoră suferinţa cotidiană extremă, neîntreruptă a victimelor violenţelor. Şi totuşi aceşti „social-democraţi" islamici ar apăra şi păstra mai curând o doctrină care subjugă femeile decât să încerce să lumineze oamenii.

Ei nu vor schimbarea – şi nu vor să fie scoase la lumină consecinţele urâte ale „credinţei" lor. Îşi întorc privirea de la o tânără musulmană care la 23 de ani nu ştie nici să scrie nici să citească şi care-şi petrece zilele ghemuită într-un colţ dintr-un adăpost pentru femei maltratate. Cu mai puţin de trei ani în urmă această femeie a fost smulsă de lângă familia ei ce trăia într-un ţinut îndepărtat dintr-o ţară musulmană; s-a trezit locuind într-un apartament dintr-un sordid cartier de blocuri al unui oraş mare şi împărţindu-şi viaţa cu un străin cu care fusese forţată să se căsătorească. Când bărbatul acela a început să o bată regulat, poliţia a mutat-o în adăpostul pentru femei, unde stă într-un colţ, în stare de letargie, uitându-se indiferentă la copilaşul ei care se târăşte agitat de colo-colo. De-abia reacţionează la privirile iritate ale celorlalte femei sau când personalul îi reaminteşte în mod repetat că trebuie să aibă grijă de copil. Femeia aceasta nu are un cămin. Nu se mai poate întoarce la ea acasă, în ţara natală, pentru că a devenit proprietatea bărbatului ei. Când am chestionat-o cu privire la viitorul ei şi al copilului său, mi-a răspuns că speranţa ei este în Allah: „Prin Allah am ajuns în această

situaţie şi dacă voi avea răbdare, mă va scoate din mizeria asta. Nu trebuie decât să mă supun lui.” În *Supunere*, *Partea I* încerc să arăt cum funcţionează în viaţa reală acest fel de supunere.

Şi cu toate acestea, organizaţia femeilor musulmane Al-Nisa este de părere că după 11 septembrie musulmanii sunt supuşi unor mari presiuni. Se simt împinşi într-un con de umbră, pe nedrept făcuţi răspunzători pentru acţiunile unor oameni care comit lucruri urâte în ţări îndepărtate, şi-şi spun musulmani. Conducerea organizaţiei consideră că toate criticile ce privesc poziţia femeilor musulmane reprezintă în sine un lucru bun, dar că momentul în care am făcut filmul a fost nefericit şi că musulmanii nu trebuie să se facă auziţi.

Acest argument este incorect. Musulmanii din Olanda nu sunt marginalizaţi. Dimpotrivă, se bucură pe deplin de libertatea religioasă, absolut obişnuită în această ţară occidentală laică şi de enorma ei prosperitate. Faptul este că atâta timp cât musulmanii de aici nu vor avea putere de decizie în ţară, vor continua să se simtă ofensaţi.

Numeroşi musulmani reacţionează cu mânie când cineva le scoate în evidenţă cusururile religiei lor. Unii dintre ei ameninţă cu violenţe fizice sau devin violenţi în limbaj. Iată câteva comentarii despre *Supunere, Partea I* făcute de nişte purtători de cuvânt ai organizaţiilor musulmane din Olanda (deşi nimeni nu ştie exact pe cine reprezintă):

„Filmul lui Hirsi Ali anulează scopul. Să discuţi despre poziţia femeilor în Islam este un lucru bun. Dar este un şoc teribil pentru musulmanii credincioşi, dintre care mulţi vor simţi imediat nevoia să devină defensivi. Şi asta distruge dezbaterea în Olanda. În acest moment ar fi mai bine dacă ne-am concentra asupra refacerii unei relaţii normale. Nu am idee care i-au fost motivele, dar privesc filmul ca pe o pură provocare.” Acestea sunt cuvintele lui Mohamed Sini, preşedintele organizaţiei Speranţă pentru Islam şi cetăţenii săi, care spune că respectă, mai presus de toate, libertatea de expresie.

Preşedintele filialei olandeze a Ligii arabo-europene (AEL) spune: „Dezbaterile despre poziţia Islamului sunt diminuate de provocarea lui Hirsi Ali. Nu este nicio surpriză că Theo van Gogh face astfel de lucruri; el nu are niciodată idei constructive în legătură cu ceva. Dar ea este membră a Camerei Reprezentanţilor. Nu înţeleg de ce vrea să ofenseze milioane de musulmani din Olanda.” Mai spune el că – exceptând câteva cazuri extreme – nu prea este nimic rău în ce priveşte poziţia femeilor în lumea islamică. „Olandezii care ar vrea să afle mai multe despre acest lucru nu ar trebui să asculte numai ce spune Hirsi Ali. Ea îşi proiectează propriile experienţe bizare asupra întregului grup.”

Continuând să peroreze în acest fel, recunoaşte apoi că n-a văzut filmul: „Nu am de gând să-mi pierd timpul cu prostia asta.”

Chiar înainte ca filmul să fie difuzat la televiziune, un purtător de cuvânt al Grupului de contact între musulmani şi guvern, comenta: „Nu mă interesează câtuşi de puţin acel filmuleţ şi nu vreau să-l văd. Oricum, distorsionează faptele. Mi se pare absurd că Hirsi Ali nu face decât să provoace. A venit timpul să tacă din gură.” Acesta alege să-i „ignore66 total pe Hirsi Ali şi pe Theo van Gogh: „Este cea mai bună strategie; mai devreme sau mai târziu, se vor opri. Pur şi simplu cei doi nu merită nicio reacţie.”

Preşedintele organizaţiei Milli Görus, a turcilor musulmani, declara într-un cotidian din Rotterdam: „Dacă Hirsi Ali vrea să ducă un război religios, e treaba ei; am hotărât să nu-l comentez (filmul).”

Preşedintele Consiliului musulman din Olanda, a reacţionat la Supunere: „Pentru comunitatea islamică filmul acesta este prea mult. Musulmanii mai habotnici cu siguranţă nu-l vor accepta.”

Driss El Boujoufi din partea Uniunii Organizaţiilor musulmanilor marocani din Olanda (UMMON) a avut următoarele lucruri de spus: „Ayaan Hirsi Ali vrea o competiţie şi îşi caută adversari. Dar noi nu intrăm în jocul

ei, căci de îndată ce devine o întrecere, atrage spectatori şi este ultimul lucru pe care ni-l dorim.”

Un purtător de cuvânt al Reţelei de televiziune musulmane din Olanda afirma: „Hirsi Ali are o problemă cu aceste versete din Coran. Dar nu Coranul incită bărbaţii să fie violenţi cu femeile, bărbaţii înşişi sunt de vină. Ar trebui să li se adreseze lor direct şi să-i invite să discute această chestiune. Emanciparea începe din interior. Dacă ataci ceea ce preţuiesc oamenii, pierzi încrederea lor.”

Toate aceste reacţii erau destul de previzibile. Nu contează dacă persoana care comentează a văzut cu adevărat filmul *Supunere.* Nu contează dacă judecăţile critice asupra Islamului sunt exprimate sub forma unui scurtmetraj, a unui text sau altfel. Intenţia acestor oameni este numai să nege cea mai gravă slăbiciune a Islamului: modul în care sunt privite şi tratate femeile. Liderii organizaţiilor musulmane avertizează că nu vor fi acceptate de comunitatea islamică imagini ale unor femei cu trupurile pictate cu versete din Coran. Dar adevărul este că organizaţiile musulmane şi musulmanii în general au acceptat timp de secole ceea ce se întâmplă în realitate când mesajul pe care îl conţin versetele se aplică pe trupurile actriţelor din *Supunere:* biciuirea femeilor „depravate”, maltratarea sistematică a femeilor „nesupuse”, violarea femeilor măritate cu voia lui Allah şi ostracizarea sau chiar uciderea fetelor şi femeilor care sunt victime ale incestului. Toate acestea sunt urmate cu supunerea, necugetat, doar pentru a spăla de ruşine numele familiei.

Reprezentanţii organizaţiilor musulmane neagă mesajul pe care-l conţine *Supunere* şi neagă şi faptul că grupuri masive de femei musulmane sunt obligate să se refugieze în adăposturi specializate, că mulţi soţi se descotorosesc de ele şi de copii, trimiţându-le în ţara natală, fără niciun ban. Ministerului de Justiţie i s-a interzis să ţină o evidenţă clară a numărului de omoruri pentru onoare care sunt comise anual, căci purtătorii de cuvânt ipocriţi ai organizaţiilor

musulmane au avertizat că acest lucru i-ar deranja pe cei ale căror interese le apără. Şi cu toate acestea, instituţiile locale pentru sănătate mentală, dar şi alte servicii de sănătate sunt conştiente că multe fete musulmane devin victime ale incestului şi căsătoriilor forţate, fiind luate de taţii lor şi duse spre a fi ucise în ţara de baştină a familiei. Ale cui interese sunt apărate de guvern în acest caz? Sunt apărate crimele.

Motivele ascunse ale purtătorilor de cuvânt conservatori ai organizaţiilor musulmane sunt aceleaşi cu cele ale şcolilor musulmane: musulmanii occidentali vor să fie liberi să hotărască cum îşi tratează membrii de sex feminin ai familiei. Acestea sunt inamici organizaţi ai femeilor şi susţin consensul tacit care predomină în ţările islamice: cum sunt tratate femeile şi fetele este o chestiune privată de familie. Dacă un comportament al femeii pare vag să fie o ameninţare pentru onoarea familiei, atunci taţii, fraţii şi orice alte rude de sex masculin pot interveni după cum cred de cuviinţă. Versetele din Coran sunt folosite pentru a justifica violenţa masculină împotriva femeii, dar şi pentru a linişti conştiinţa făptaşului şi pe cea a martorilor. Absolvind textul sfânt de orice critică, liderii organizaţiilor musulmane de pretutindeni reuşesc cu succes să păstreze acel sistem care stă la baza oprimării femeilor. Şi în acest fel perpetuează practica.

De fapt, majoritatea bărbaţilor musulmani nu consideră modul în care tratează femeile ca fiind „opresiv”, „abuziv” sau „criminal”, ci au sentimentul că violenţa este o reacţie justă la felul cum se poartă femeile. După cum afirma un purtător de cuvânt musulman, femeile musulmane cunosc regulile. Dacă aleg să le încalce, vor fi pedepsite şi, „cu excepţia câtorva cazuri extreme, foarte puţine lucruri sunt în neregulă cu poziţia femeii în lumea islamică.” Nu spune asta totul?

Şi totuşi musulmanii cred că pun prea mult accent pe aspectele negative ale Islamului. Întreabă de ce nu mă

preocupă intoleranţa printre creştini sau evrei şi consideră că sunt mai interesată să pun Islamul într-o lumină proastă decât să fac ceva ca să ameliorez poziţia femeilor.

Este adevărat că Biblia şi Talmudul conţin pasaje care reflectă ostilitate faţă de femei. Şi, da, într-adevăr, există creştini şi evrei care interpretează acele texte sacre ad litteram exact cum fac mulţi musulmani când studiază Coranul. Unii dintre aceşti oameni sunt prizonierii unei moralităţi sexuale care nu se deosebeşte de cea din ţările unde se aplică Shari'ah, cum este Arabia Saudită. Aceştia le tratează pe femei la fel de rău, se opun progresului şi sunt intoleranţi faţă de homosexuali.

Dar dacă aceşti musulmani critici ar duce puţin mai departe analiza lor comparativă, ar descoperi că numărul de „naziţti ai cuvintelor" din lumea creştină sau iudaică este cu mult mai mic decât în lumea islamică. Dumnezeul creştinilor şi al evreilor a fost îmblânzit de oameni raţionali şi mutat în mare măsură în conştiinţa personală a credinciosului. În zilele noastre, când te referi la Dumnezeu spui „dragoste" sau „energie", iar cei care cred în El au renunţat la noţiunea de iad. Creştinismul şi iudaismul nu mai ţin individul prizonier, deşi preoţii şi rabinii nu au fost de acord cu acest lucru de bunăvoie. Predominanţa libertăţii de conştiinţă, interesul pentru cunoaştere şi controlul individului asupra naturii umane în Occident au fost cuceriri obţinute cu greu şi toate au început ca un război al cuvintelor.

Majoritatea femeilor născute în ceea ce au fost iniţial state iudeo-creştine pot să iasă singure pe stradă în siguranţă, au acces egal cu bărbaţii la educaţie, culeg roadele muncii lor şi îşi aleg cu cine vor să-şi împartă viaţa. Sunt stăpâne pe nevoile lor sexuale, pe decizia de a rămâne sau nu gravide şi pe numărul de copii pe care-i vor. Cele mai multe femei de origine creştină sau evreiască sunt libere să călătorească în jurul lumii, să-şi cumpere propria casă şi să aibă bunuri personale. Nu toate, dar majoritatea. Doar o proporţie infimă din femeile musulmane pot face

oricare din aceste lucruri. Practic nu au niciun drept de autodeterminare.

Evreii şi creştinii au realizat toate acestea în Occident criticându-şi textele sacre, ridiculizând lucruri spuse în Biblie şi în Talmud şi evidenţiind că multe din ele sunt eronate. Textele antice au supravieţuit, dar ideile noastre despre cum ar trebui să fie relaţiile dintre sexe au evoluat. Când evreii şi creştinii au descoperit puterea cuvintelor şi a imaginilor, le-au folosit pentru a pune în lumină credinţa şi cultura lor, pentru a afla incongruenţele, pentru a pune capăt unor practici dăunătoare şi pentru a le promova pe cele milostive şi umane. Cei care au dorit să păstreze status quo-ul s-au plâns permanent că textele, imaginile şi comportamentul criticilor lor erau „dăunătoare”, „păcătoase” şi „radicale”. Timp de secole biserica i-a încurajat pe credincioşi să-i ignore pe cei care o criticau. A organizat Inchiziţia. I-a ignorat pe preoţii care aveau o atitudine imorală şi ilegală până când oamenii nu au mai permis acest lucru. Acelaşi lucru trebuie să se petreacă şi în Islam. Cei care iubesc cu adevărat frumuseţea credinţei lor trebuie să acţioneze pentru a elimina urâţenia.

Istoria Occidentului este căutarea iluminării prin introspecţie. Aceasta este originea practicilor sale democratice şi puterea sa. Am împrumutat metoda criticării Islamului de la insurecţia iudeo-creştină împotriva absolutismului credinţei religioase. Am realizat *Supunere*, *Partea I* în acest context. Cât de eficientă poate fi metoda mea controversată este un lucru ce va fi cunoscut de oricine este familiarizat cu lupta dintre bisericile occidentale. Cum spuneam, eu sunt optimistă.

Capitolul 16
Portretul unei eroine în tinereţe

Una din eroinele mele obişnuite este Samira Ahmed, o tânără drăguţă de 24 de ani, cu aspect copilăros, cu ochi mari, căprui, cu păr negru şi ondulat şi un zâmbet care ar face şi cea mai posomorâtă faţă să se însenineze şi să se întoarcă. În afară de firea ei bună, este şi iscoditoare, şi foarte dornică să fie ea însăşi. Este unul din cei zece copii ai unei familii care a părăsit Marocul la începutul anilor optzeci şi s-a stabilit în Olanda.

În vara anului 2005 am asistat la ceremonia ei de absolvire a colegiului. Samira a obţinut o diplomă în pedagogie şi 10 (nota maximă) pentru teza ei.

Aceasta este partea sărbătorească a poveştii Samirei, pentru că există, de asemenea, şi o parte tragică.

Când am ajuns la ceremonie, am fost întâmpinată ca toţi ceilalţi oaspeţi într-o zonă de primire chiar în faţa sălii unde avea să se desfăşoare ceremonia. Am observat că toată clasa, 35 de studenţi, se adunase la standurile unde se servea cafea. Toţi erau însoţiţi de familii şi de prieteni care sporovăiau şi glumeau, încărcaţi de cadouri şi de flori ambalate în celofan. Taţi şi mame plini de mândrie, fraţi şi surori îmbujorate care se tachinau între ei, prieteni şi prietene fericiţi că se află acolo să împărtăşească victoria cuiva din familie.

La standul Samirei nu era nimeni din familie: niciun frate, soră, nepot sau văr.

Cu doi ani în urmă Samira a trebuit să plece pe furiş de acasă pentru că voia să trăiască într-un cămin studenţesc ca prietenele ei olandeze Sara şi Marloes. Acasă ea împărţea un dormitor cu câţiva dintre fraţi şi surori şi nu avea niciun pic de intimitate. Fiecare mişcare din casă îi era

urmărită de mamă şi surori; în afara casei o urmăreau fraţii ei, care voiau să se asigure că ea nu se va occidentaliza sub nicio formă.

Acasă, Samira a îndurat violenţe fizice şi psihice groaznice. Familia ei găsea întotdeauna un pretext să o interogheze, să-i umble prin lucruri şi să-i interzică să iasă din casă. Era bătută cu regularitate. În comunitate circulau zvonuri că ar avea un prieten olandez. Bătăile de acasă au devenit tot mai dure. Samira nu a mai putut îndura şi a plecat. La scurt timp după aceea, în vara lui 2003, a luat legătura cu mine. Am mers cu ea la poliţie să depună plângere împotriva fraţilor ei care o ameninţaseră cu moartea. După ei, moartea Samirei ar fi fost singurul mod de a spăla ruşinea pe care ea o făcuse familiei, părăsind casa părinţilor. Poliţia a spus că nu poate face nimic altceva decât să înregistreze plângerea. Au spus că sunt alte mii de femei în situaţia ei şi că nu este treaba poliţiei să intervină în probleme de familie.

Din momentul în care a plecat, Samira s-a ascuns, mutându-se din casă în casă, depinzând de bunăvoinţa străinilor. Ea este în primul rând curajoasă şi înfruntă viaţa cu un optimism robust. Samira citeşte, îşi face temele şi îşi predă lucrările la timp. Acceptă invitaţii de la Sara şi Marloes la petrecerile studenţeşti şi încearcă să se distreze. Totuşi, expresia feţei ei este uneori tristă şi istovită, trădându-i îngrijorările. Câteodată plânge pur şi simplu şi mărturiseşte că ar vrea ca viaţa ei să fi fost altfel, poate mai degrabă asemănătoare cu cea a prietenelor ei olandeze.

Totuşi astăzi, în ziua absolvirii, ea străluceşte, strângându-şi diploma şi întorcând săruturile prietenilor ei. Cu toate acestea grijile ei sunt departe de a se fi terminat. Nu are bani; trebuie să-şi găsească o slujbă şi cu numele ei marocan nu va fi prea uşor în Olanda; trebuie să-şi găsească un nou loc în care să locuiască; acum trăieşte cu

spaima continuă că ar putea fi descoperită şi ucisă de fraţii ei. Asta nu este o glumă, pentru că în două regiuni ale Olandei (zona Haga şi sudul provinciei Olanda de Sud) unsprezece fete musulmane au fost omorâte de propriile familii între octombrie 2004 şi mai 2005 pentru „ofense” similare cu cea adusă de Samira.

Ca purtătoare de cuvânt a imigranţilor în societatea olandeză, de obicei susţin emanciparea imigrantelor. După părerea mea, în societatea olandeză există trei categorii de femei musulmane. Bănuiesc că această împărţire este valabilă şi în alte ţări ale Uniunii Europene cu populaţie musulmană numeroasă.

În primul rând sunt fetele ca Samira – voluntare, inteligente, cu dorinţa de a risca pentru a-şi îndrepta viitorul pe un drum ales de ele. Ele întâmpină multe obstacole în încercarea de a se integra în societatea occidentală şi uneori îşi pierd viaţa în tentativa de a-şi atinge visul.

În a doua categorie intră fete şi femei care sunt foarte dependente şi ataşate familiilor lor, dar care găsesc în mod inteligent o cale de a duce o viaţă dublă. În loc să se confrunte şi să se certe cu familia în legătură cu respectarea obiceiurilor şi a religiei, aceste fete folosesc o abordare mai diplomatică. Când sunt cu familia (în cel mai larg sens al cuvântului, care include şi comunitatea) ele poartă văl şi acasă respectă fiecare toană a părinţilor şi a bărbaţilor lor. Totuşi, în afara casei, ele duc viaţa unei femei occidentale obişnuite: au un serviciu, se îmbracă la modă, au un prieten, beau alcool, merg la petreceri şi chiar reuşesc să călătorească pentru scurt timp departe de casă.

Din cel de-al treilea grup fac parte cele extrem de vulnerabile. Unele dintre aceste fete sunt aduse din ţările de origine ale imigranţilor în casele cărora vor trăi, ca

mirese sau ca fete în casă. Unele provin din cele mai conservatoare familii. Când ating vârsta pubertăţii, aceste fete sunt retrase de la şcoală şi închise în casă. Familiile lor perpetuează această formă de sclavie modernă pentru că autorităţile se sesizează foarte rar în legătură cu aceste tinere. Fetele au fost crescute adesea cu obiceiul de a asculta orbeşte; ele fac munci în gospodărie fără să crâcnească. Voinţa lor a fost înfrântă de supunerea învăţată în casa părinţilor lor şi pusă în aplicare în casa soţilor lor sau a oamenilor care le-au adus şi le-au înrobit. Ele de-abia pot citi şi scrie. Când se mărită, ele nasc atâţia copii, cât le permite organismul. Atunci când pierd o sarcină cele mai multe văd în asta voinţa Domnului şi nu lipsa de îngrijire corespunzătoare a sănătăţii de care sunt frustrate, de obicei, de familie, pe considerente religioase.

Când o femeie în această stare de totală supunere este maltratată cu brutalitate de soţ, frate sau tată, ea consideră că de vină este proasta ei purtare. În consecinţă, promite să se poarte mai bine pe viitor. Unele dintre femeile maltratate pot fi tentate să se revolte, fugind de acasă sau informând autorităţile, atunci când viaţa devine de nesuportat. Este foarte probabil ca acelea care se lasă pradă unei astfel de tentaţii să fie omorâte de propria familie sau de soţ, ori să ajungă prostituate sau în adăposturi pentru femei. Unele dintre cele care au dat semne de nesupunere sunt duse de către părinţi sau soţi în ţara de origine şi aruncate pur şi simplu acolo, abandonate, renegate, cu sau fără copii, fără resurse financiare sau cineva care să le ajute.

Afirm de mai mult timp că, pentru guvernele Uniunii Europene, cel mai eficient mod de a se preocupa de problema minorităţile musulmane este să le dea putere femeilor musulmane care trăiesc între graniţele lor. Nimeni nu a oferit un argument convingător împotriva acestei poziţii, dar nimeni din afara partidului meu nu pare a dori să facă primul pas pentru a le ajuta pe aceste femei. Cea

mai bună metodă de a le face mai puternice pe aceste femei este educaţia, chiar dacă sistemele educaţionale din unele ţări ale Uniunii Europene trec printr-o criză de indiferenţă, mai ales în ceea ce-i priveşte pe copiii imigranţilor. Noi plătim acum pentru vina de a fi amestecat educaţia cu ideologia. Totuşi, insist asupra subiectului major al eliberării femeilor din lanţurile superstiţiilor şi ale tradiţiilor tribale. Cel mai mare obstacol care le împiedică pe femeile musulmane să ducă o viaţă demnă şi liberă este violenţa – fizică, psihică şi sexuală la care le supun apropiaţii din familie. Iată numai câteva exemple de violenţă, perpetuată asupra fetelor şi femeilor musulmane:

- fetele de patru ani sunt mutilate genital; unele dintre ele atât de rău încât mor din cauza infecţiilor; altele sunt traumatizate pe viaţă de experienţă şi vor suferi mai târziu de infecţii repetate ale sistemelor de reproducere şi urinar.
- adolescentele sunt oprite cu forţa să mai urmeze şcoala şi închise în casă pentru a fi se înăbuşi gândirea şi voinţa.
- victimele incesturilor şi abuzurilor sexuale sunt bătute, deportate sau ucise pentru a le împiedica să depună plângere.
- unele victime ale incestului sau abuzurilor sunt forţate să avorteze de către taţi, fraţi mai mari sau unchi pentru a nu păta onoarea familiei. În era testelor ADN, fetele ar putea demonstra că au fost maltratate. În loc să-i pedepsească pe cei care au comis abuzurile, familia le tratează pe fiice ca şi când acestea şi-ar fi dezonorat familia.
- fetele şi femeile care protestează împotriva maltratării sunt bătute de către părinţi pentru a le ucide spiritul şi pentru a le aduce la starea de servitute pe viaţă, care se transformă în sclavie.
- multe fete şi femei care nu mai pot îndura suferinţa se sinucid sau dezvoltă numeroase tipuri de boli psihice,

inclusiv căderi nervoase şi psihoze. Sunt pur şi simplu împinse la nebunie.

● o musulmană din Europa riscă să fie măritată de către părinţi cu forţa cu un străin mai mult decât fetele de altă credinţă. În astfel de căsătorii – care, de vreme ce sunt forţate, încep, prin definiţie, cu un viol – ea naşte copil după copil. Devine o maşină de făcut copii. Majoritatea copiilor ei vor creşte într-o căsnicie cu părinţi care nu se iubesc şi nici nu sunt interesaţi de bunăstarea copiilor lor. Fetele vor trece prin viaţă la fel de subjugate ca mamele lor, iar băieţii – în Europa – vor abandona şcoala, atraşi de ocupaţii care pot varia de la bătutul străzilor la consumul de droguri şi la fundamentalism islamic radical.

Factorii de decizie europeni nu au înţeles încă uriaşul potenţial oferit de eliberarea femeilor musulmane. Ei risipesc astfel singura posibilitate pe care o au de a realiza cu succes integrarea musulmanilor în decurs de o generaţie.

Din punct de vedere moral, guvernele din Europa trebuie să eradicheze violenţa împotriva femeilor. Acest lucru ar trebui să le dea limpede de înţeles fundamentaliştilor că europenii îşi iau în serios constituţia. Acum, majoritatea celor care comit abuzuri cred că retorica occidentală despre egalitatea între sexe este laşă şi ipocrită, de vreme ce guvernele occidentale tolerează maltratarea a milioane de femei musulmane, dacă li se spune că acest lucru se face în numele libertăţii religioase.

Musulmanele ca Samira vor avea grijă să-şi pregătească propriii copii pentru o viaţă în societatea modernă. Aceste femei vor avea libertatea de a-şi alege partenerul de viaţă. Acest lucru va reduce riscul abandonului printre copiii lor. Ele preţuiesc educaţia şi îi vor sublinia importanţa pentru copiii lor. Ele apreciază munca şi doresc să-şi aducă contribuţia în economie. Ele vor furniza resursele umane de

care îmbătrânită economie europeană are atâta nevoie, în loc să îngroaşe rândurile asistaţilor sociali.

Copiii femeilor musulmane care au reuşit sunt predispuşi la o atitudine pozitivă faţă de societăţile în care trăiesc. Ei vor învăţa să aprecieze de la o vârstă fragedă libertatea şi prosperitatea în care trăiesc şi poate, chiar vor înţelege cât de vulnerabile sunt aceste libertăţi şi le vor apăra.

De ce le este atât de greu conducătorilor europeni să înţeleagă rolul major pe care femeile musulmane l-ar putea juca în integrarea cu succes a imigranţilor în Uniunea Europeană? O parte din vină poate fi atribuită pasivităţii universităţilor şi organizaţiilor nonguvernamentale care se ocupă de drepturile imigrantelor. Comunitatea academică condamnă unanim violenţa împotriva femeilor, fie că este comisă de familie sau de stat, dar au fost neglijate cercetarea şi crearea cadrului legal necesar şi furnizarea informaţiilor care să-i ajute pe cei care elaborează strategii să facă din drepturile femeilor o prioritate. Motivaţia clasică a profesorilor, că universităţile nu sunt arene politice, pare nesinceră de vreme ce multe facultăţi şi colegii din Europa sunt indulgente cu tot felul de practici politice şi ideologice. De exemplu, Universitatea Oxford tocmai i-a oferit o catedră lui Tariq Ramadan, ideologul musulman elveţian, văzut de unii ca o voce moderată care propovăduieşte asimilarea musulmanilor de către societatea europeană prin „integrare psihologică” şi ca un radical de către alţi americani şi europeni. El a fost angajat în vara anului 2005 de Universitatea Notre Dame din Statele Unite pentru a preda filosofie şi etică islamică la Institutul de Studii pentru pace Kroc, dar i s-a refuzat intrarea în ţară, viza lui fiind revocată cu câteva zile înainte de a începe munca. În cele din urmă el a demisionat din moment ce nu putea ajunge la post. Se pare că angajarea lui la Oxford nu s-a făcut numai pentru dosarul lui academic remarcabil, ci şi pentru că el era văzut ca un tampon împotriva radicalismului islamic.

Astfel, în ciuda faptului că au facultăţi arabe şi islamice, majoritatea universităţilor din Europa se erijează în centre de promovare a cauzei palestiniene, în loc să fie centre de cercetare şi învăţământ pentru studenţii musulmani. Încă nu există nicio catedră, niciun studiu, niciun curs care să trateze subjugarea femeilor musulmane şi modul în care acest lucru afectează viitorul acestei numeroase populaţii de musulmani europeni. Nu există cercetători care să culeagă informaţii şi date despre intensitatea violenţelor îndurate de femeile musulmane, cum le afectează această violenţă viaţa cotidiană şi cum îi împiedică acest lucru pe musulmani să se integreze în societatea europeană.

Organizaţiile nonguvernamentale sunt jenant de rezervate în această luptă pentru drepturile omului. Ba nu, există una în Norvegia care acordă atenţie acestui lucru. Dar în ţările mari, niciun ONG nu monitorizează numărul omorurilor pentru onoare, numărul de circumcizii la fete sau numărul de fete care sunt retrase de la şcoală şi forţate, de fapt la o viaţă de sclavie.

Totuşi există şi câteva motive de optimism. Europa a început să devină conştientă de perpetuarea şi creşterea violenţei domestice asupra femeilor şi fetelor musulmane, justificată de cultură şi religie. Unele guverne au făcut cunoscut faptul că vor acţiona împotriva acestui tip şi a tuturor tipurilor de violenţă asupra femeilor. Oricum, mai sunt multe de făcut până când fete ca Samira ar putea trăi fără să se teamă.

Păcat că Europa este oarbă şi risipeşte această nepreţuită oportunitate care stă chiar în faţa ei.

Capitolul 17:
Un apel la raţiune

După carnagiul produs de exploziile teroriste de la Londra din 7 iulie 2005, Tony Blair a definit situaţia ca o confruntare de idei. „Valorile noastre vor dăinui mult mai mult decât ale lor”, s-a adresat el adunării tăcute de lideri din lumea întreagă care erau alături de el. „Orice ar face ei (teroriştii), suntem hotărâţi să nu îi lăsăm să distrugă niciodată valorile dragi nouă şi altor naţiuni civilizate din lume”.

Prin definirea situaţiei ca o confruntare de idei, Blair a ridicat următoarea problemă: ce valori sunt puse la îndoială? Cei care iubesc libertatea ştiu că societatea deschisă se bazează pe câteva concepte esenţiale unanim împărtăşite. Ei cred că toţi oamenii se nasc liberi, sunt înzestraţi cu raţiune şi au drepturi inalienabile. Această societate este guvernată de domnia legii, astfel că libertăţile civile sunt protejate. Ele asigură libertatea de conştiinţă şi exprimare, faptul că bărbaţi şi femei, homosexuali şi heterosexuali au dreptul la tratament egal şi la protecţia legii. Această societate practică comerţul liber şi pieţele deschise, iar oamenii îşi pot petrece timpul liber aşa cum doresc.

Teroriştii şi societatea guvernată de Sharia pe care ei şi-o doresc, au un punct de vedere filosofic total diferit. Societăţile care adoptă Sharia ca lege, care este un cod rezultat din interpretarea ad-litteram a Coranului, sunt societăţi islamice fundamentaliste. Credinţa lor este că oamenii se nasc pentru a-l servi pe Allah printr-o serie de îndatoriri care sunt înscrise într-o culegere de scrieri străvechi. Aceste dogme cuprind o mare varietate de ritualuri, de la naştere şi înmormântare până la cele mai intime detalii ale vieţii; ele merg până la absurdităţi în probleme de genul cum să-ţi sufli nasul şi cu ce picior să

păşeşti primul în baie. Oamenii care adoptă această filosofie trebuie să-i ucidă pe aceia dintre ei care îşi părăsesc credinţa şi sunt obligaţi să fie ostili oamenilor de alte religii şi orientări în viaţă. În duşmănia lor ei sunt chiar autorizaţi să omoare oameni nevinovaţi. Aceste dogme nu fac deosebire între civili şi militari – oricine nu împărtăşeşte această credinţă este un necredincios şi poate fi pedepsit cu moartea.

În societatea guvernată de Sharia, femeile sunt supuse bărbaţilor. Ele sunt obligate să rămână în casele lor, sunt bătute dacă nu sunt supuse, sunt forţate să se mărite şi sunt ascunse sub văl. Hoţilor li se taie mâinile, iar pedeapsa capitală are loc în pieţe publice aglomerate, în faţa mulţimilor care ovaţionează. Teroriştii caută să impună acest mod de viaţă nu numai ţărilor islamice ci, aşa cum spunea Blair, şi societăţilor occidentale.

Personajul principal în această luptă nu este Bin Laden, ori Khomeini, ori Hassan al-Banna, ori Sayyid Qutb, ci Mahomed. Personaj premedieval, de la care aceşti patru oameni – împreună cu toţi credincioşii musulmani din lume – caută îndrumare, Mahomed şi învăţăturile sale reprezintă o provocare fundamentală pentru Occident. Credincioşii musulmani – toţi credincioşii musulmani – cred că ei trebuie să fie emulii acestui om, în probleme de principiu şi practice, în toate împrejurările. Astfel, înainte de a porni o bătălie ideologică, trebuie să aruncăm o privire asupra acestui personaj şi a prezenţei lui în viaţa cotidiană şi în casele credincioşilor musulmani de astăzi.

La lectura Coranului şi a scrierilor tradiţionale se dovedeşte că viaţa lui Mahomed nu furnizează numai reguli pentru viaţa cotidiană a musulmanilor, dar dezvăluie şi mijloacele prin care acestea pot fi impuse. Totuşi, în relicvele unora dintre primele Coranuri care mai există, datând din secolele al VII-lea şi al VIII-lea se găsesc mici abateri de la textul care este considerat astăzi Coranul clasic. Cu toate acestea, aşa cum mulţi fundamentalişti

creştini nu pot înţelege că Biblia a trecut prin numeroase modificări, interpretări şi traduceri înainte de a deveni textul contemporan atât de larg răspândit şi îl consideră perfect, în acelaşi mod musulmanii fundamentalişti consideră Coranul ca pe o reprezentare perfectă, veşnică şi de neînlocuit a cuvântului lui Dumnezeu.

Pentru a-şi răspândi viziunea şi învăţăturile, pe care el le credea ale lui Dumnezeu şi pentru a-şi consolida puterea lumească, Mahomed a clădit Islamul, utilizând o strategie militară care includea crimele în masă, tortura, asasinatele la ordin, minciuna şi distrugerea bunurilor. Pentru musulmanii moderaţi acest lucru poate fi stânjenitor şi chiar dureros de admis şi de reflectat asupra lui, dar este un fapt istoric. O privire mai atentă asupra propagandei teroriştilor dezvăluie citarea constantă a faptelor şi a dogmelor lui Mahomed pentru a-şi justifica acţiunile şi pentru a-i chema pe alţi musulmani să le susţină cauza.

În concepţia lor asupra terorismului musulman radical, cei mai mulţi politicieni, ziarişti, intelectuali şi alţi comentatori au evitat chestiunea fundamentală a dezbaterii, care este exemplul lui Mahomed. Pentru a cuceri inimile acelor milioane de musulmani indecişi este esenţial să-i atragi într-un proces de gândire raţională pentru a evalua învăţăturile morale ale omului pe care îl urmează. Avantajul acestui proces raţional este că le oferă o alternativă la utopia şi la iadul promis de terorişti. Într-adevăr, singura şi cea mai eficientă ameninţare pe care fundamentaliştii le-o flutură deasupra capului tinerilor şi tinerelor pentru a-i îndoctrina şi a-i atrage în acţiuni violente este ameninţarea Iadului. Pe deasupra, traducerea literală din greacă a cuvântului utopie este „nicăieri”, „ou” însemnând nu sau nici, iar *topos* însemnând loc. Dicţionarul defineşte utopia ca „un loc imaginar şi indefinit de îndepărtat”. Alternativa reală la un asemenea loc imaginar este societatea deschisă, democraţia, care s-au dovedit a fi funcţionale. Societatea deschisă le oferă atât musulmanilor,

cât şi creştinilor, şi evreilor posibilitatea de a se elibera de ameninţarea veşnic prezentă a Iadului. Extremiştii le spun tinerilor că trebuie să-şi apere credinţa, să răzbune insultele aduse lui Mahomed şi cuvântului sfânt al Domnului, Coranul. Ce cred ei de fapt că apără?

Un apel la raţiune asupra acestei întrebări importante nu trebuie să fie ofensator sau dureros pentru musulmani. Şi totuşi, mulţi occidentali se eschivează de la a face acest lucru. *Communis opinio* pare a fi că întrebările sau criticile la adresa unui personaj sfânt nu sunt politicoase, cumva că acest lucru „nu se face”. Această mişcare pentru relativism cultural din societăţile occidentale dezvăluie valorile fundamentale pe care este construită societatea noastră deschisă. Ca fiinţe umane raţionale, nu ar trebui să ne cenzurăm niciodată gândirea analitică; nu ar trebui să ne cenzurăm niciodată raţiunea.

Cu această ocazie aş vrea să arăt de ce primul ministru Blair ar trebui să-şi regândească proiectul de lege contra blasfemiei. Cu ani în urmă, după publicarea controversatului roman *Versete satanice*, câţiva musulmani britanici l-au chemat în judecată pentru blasfemie, conform legii britanice, pe Salman Rushdie, fără să aibă însă succes. Legea recunoaşte numai blasfemia împotriva Bisericii Anglicane, reprezentanta religiei oficiale în Marea Britanie. Dar în iunie 2005, parlamentul britanic a aprobat propunerea guvernului de a scoate în afara legii incitarea la ură religioasă. Acest proiect de lege a fost destinat într-o primă fază prevenirii rasismului împotriva musulmanilor din Marea Britanie. Deşi ministrul de interne a argumentat că proiectul de lege nu era destinat să-i împiedice pe oameni să facă glume pe seama religiei – lucru care ar fi fost o tragedie în ţara care l-a dat pe Monty Python – sau să-i oprească să facă dezbateri reale despre religie, nu este clar de ce a fost necesar acest proiect de lege. Incitarea la ură religioasă este deja împotriva legii. După cum spunea

conducătorul unui grup de apărare a drepturilor civile din Marea Britanie, „într-o democraţie nu există niciun drept care să nu poată fi atacat”. El a adăugat că religia este asimilată unui conglomerat de idei, iar oamenii au dreptul să dezbată şi să critice ideile altor oameni. Un alt activist împotriva proiectului de lege a afirmat că „libertatea de a critica idei, orice idei – chiar dacă sunt convingeri sincere – este una dintre libertăţile fundamentale ale societăţii”. În urma acestor puncte de vedere, Camera Lorzilor a returnat proiectul de lege Camerei Comunelor, pe motiv că este un proiect prost.

Se consideră că musulmanii din Europa şi din întreaga lume sunt împărţiţi, grosso modo, în trei grupuri. Foarte vizibili sunt teroriştii, care recurg la violenţă (şi aliaţii lor, fundamentaliştii care le furnizează teroriştilor asistenţă materială şi nematerială, şi ajutor psihologic). Al doilea grup, diametral opus, este un grup de oameni (puţin numeros, dar în creştere) care poate fi definit prin dubiile pe care le are faţă de relevanţa şi sănătatea morală a exemplului lui Mahomed. Ei ar putea reprezenta într-o zi o contrapondere intelectuală a terorismului şi susţinătorilor săi. Eu, care m-am născut şi am crescut ca musulmană, mă număr printre ei. Noi, cei din acest grup, am adoptat societatea deschisă ca o alternativă reală la societatea bazată pe legile lui Mahomed – un mod superior de a construi un cadru pentru viaţa oamenilor. Acest grup s-ar putea numi al reformiştilor.

Teroriştii au mult mai multă putere şi resurse decât reformiştii, dar ambele grupări rivalizează pentru a influenţa gândirea marii majorităţi a musulmanilor. Reformiştii utilizează doar mijloace nonviolente, ca scrisul, pentru a atrage atenţia asupra dezbaterii problemelor fundamentale. Teroriştii şi fundamentaliştii utilizează forţa şi ameninţarea cu forţa, fac apel la compasiune („priviţi ce face Occidentul Islamului şi musulmanilor) şi *ad hominem* zguduie o comunitate şi aşa dezechilibrată şi o face să se retragă în autoapărare. În Occident această strategie a dat

naştere unor indivizi care practică relativismul moral şi care apără aşa-zisele victime ale islamofobiei; în acelaşi timp, reformiştii sunt evitaţi de familie şi comunitate şi trăiesc sub ameninţarea constantă a asasinatului. Pe scurt, esenţa dezbaterii devine tabu, iar fundamentaliştii aproape că pun monopol pe sufletul şi mintea celui mai mare grup al musulmanilor, indecişii.

Cine sunt aceşti musulmani „indecişi”? Ei sunt grupul la care se referă Tony Blair, atunci când spune „majoritatea covârşitoare a musulmanilor de aici şi din străinătate sunt persoane decente care respectă legea”. Ei trăiesc în Edgware Road şi Bradford, Amsterdam şi Saint Denis; ei nu sunt practicanţi fervenţi ai tuturor ritualurilor islamice, dar se socotesc credincioşi. Sunt imigranţi şi tineri din a doua generaţie care au venit în Occident pentru a se bucura de binefacerile societăţii deschise în care au interese legitime. Dar ei nu pun la îndoială infailibilitatea lui Mahomed şi temeinicia exemplului său moral. Ei ştiu că Mahomed cere uciderea necredincioşilor; ei ştiu că societatea deschisă condamnă de drept uciderea nevinovaţilor. Ei sunt prinşi într-o dilemă morală de inadvertenţă cognitivă şi este datoria Occidentului să-i susţină pe reformişti să încerce să le aline această contradicţie dureroasă. Organizaţiile musulmane care fiinţează pe cheltuiala guvernului nu oferă mai mult decât o încercare cosmetizată de eradicare a terorismului inspirat de profetul Mahomed – „pace lui”, bineînţeles.

Prima victimă a lui Mahomed este însăşi conştiinţa musulmanilor. Ea este prizoniera fricii de Iad şi de viaţa pe pământ, în năzuinţa de a trăi, de a fi liberă şi de a-şi căuta fericirea. Nu există încă un consens în Occident, dacă aripa reformatorilor radicali trebuie sprijinită. Atitudinea actuală a relativiştilor culturali occidentali care şovăie să-l critice pe Mahomed de teama de a nu-i ofensa pe musulmani, le permite acestora să se sustragă de la revizuirea propriilor

lor valori morale. De asemenea, această atitudine trădează mica majoritate a musulmanilor reformatori care cer cu disperare sprijin – şi chiar protecţie fizică – de la aliaţii lor naturali din Occident.

Musulmanii trebuie să-şi revizuiască şi să reformeze modul de abordare a învăţăturilor lui Mahomed, dacă vor să coexiste paşnic cu cei care iubesc libertatea şi societatea deschisă. Teroriştii şi aliaţii lor fundamentaliştii nu trebuie să ne impună nouă, occidentalilor, regulile jocului. Noi trebuie să menţinem şi să facem cunoscute valorile noastre fundamentale, dezbaterea liberă şi deschisă, gândirea raţională, domnia legii şi nu a religiei. În acest sens, hotărârea poporului britanic de a-şi păstra drepturile civile este de admirat şi ar trebui să fie un exemplu pentru oricare dintre noi. Folosirea torturii şi nesocotirea drepturilor legale pentru suspecţii de terorism va folosi doar la coruperea sistemelor occidentale şi a concepţiilor despre Occidentul văzut ca exemplu de transparenţă. Astfel de acţiuni le furnizează teroriştilor argumente înşelătoare în lupta lor de a dovedi că Occidentul este ipocrit şi moralmente confuz.

Lupta noastră în Occident trebuie să se concentreze pe convingerea marelui grup al islamiştilor de centru de a nu abandona credinţele religioase, dacă se angajează într-un proces de gândire clară şi sinceră asupra necesităţii de a reforma Islamul.